

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑΣ

Ημερίδας
11/12/2021
Μεγαρο Μουσικής
Κομοτηνής

Η Θράκη στα χρόνια
της απελευθέρωσης -
ενσωμάτωσης με την
Ελλάδα»

1920-2020
ΘΡΑΚΗ
ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ

ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2022

ΠΕΡΙΕ- ΧΟΜΕΝΑ

> 1. Χαιρετισμός Περιφερειάρχη ΠΑΜΘ	4
> 2. Χαιρετισμός συντονιστριών των επετειακών ημερίδων της ΠΑΜΘ	6
> 3. Χαιρετισμός της Επιστημονικής Υπεύθυνης της ημερίδας Διαλεκτολογίας της ΠΑΜΘ	8
> 4. Διδάσκοντας ΝΕ διαλέκτους στο Πανεπιστήμιο ως εργαλεία μελέτης του πολιτισμού, της ιστορίας και της ενίσχυσης της γλωσσικής ικανότητας των χρηστών	10
> 5. Τα «Θρακιώτικα»: ένα επιτραπέζιο παιχνίδι του πολιτιστικού δικτύου Ντοπιολαλιά και του Εργαστηρίου Γλωσσολογίας +Μόρφωση	16
> 6. Χωρατεύουμε σουφλιώτκα...από το δημοτικό...σκέψεις ενός Σουφλιώτη δάσκαλου	22
> 7. Κρένουμι Ξλαγανιώτκα.....	63
> 8. Η Ακαδημία του ...πλάτανου, η διάλεκτος της Γρατινής Ροδόπης: Μερικά πρώτα στοιχεία	116
> 9. Το Λεξικό του Ιάσμου	139
> 10. Χουρατευουμε Σουφλιώτκα... Κρένουμι Ξλαγανιώτκα..... Γρατινιώτκα.....Γιασμιώτκα... Κι στου ιντερνέτ!	149

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΠΑΜΘ

*Κατά την Επετειακή
Ημερίδα Ιστορίας
για τα 100 Χρόνια
Ελεύθερης Θράκης*

Κυρίες και κύριοι,

Είναι ιδιαίτερη η χαρά μου να σας καλωσορίζω στο Μέγαρο Μουσικής Κομοτηνής, στο διήμερο εκδηλώσεων που διοργανώνει η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με θέμα «Η Θράκη στα Χρόνια της Απελευθέρωσης και Ενσωμάτωσης με την Ελλάδα».

Με την αφορμή αυτή, θα ήθελα, ως σύντομο χαιρετισμό, να μοιραστώ μαζί σας κάποιες σκέψεις μου για τον τόπο μας, για την ιστορία του και για τους ανθρώπους του.

Από τους αρχαίους λαούς των Κικόνων και των Βιστώνων, από τις ελληνικές αποικίες στα Άβδηρα, στη Μαρώνεια και στη Ζώνη, από τον Ορφέα, τον Πρωταγόρα και τον Δημόκριτο, μέχρι τους Κομνηνούς του Βυζαντίου, τον Χατζή Αντώνη και τη Δόμνα Βισβίζη, τον Γεώργιο Βιζυηνό, τους Καραθεοδωρήδες και τον Μάνο Χατζιδάκι, η Θράκη είναι παρούσα στη ζωή του κόσμου. Παρούσα με τις τέχνες, τις επιστήμες, τη φιλοσοφία την πολιτική και τους αγώνες της.

Για αιώνες ολόκληρους, από την αρχαιότητα ακόμη, η Θράκη με τη γεωγραφική της θέση, λειτουργούσε πάντα ως «πέραςμα», ως «γέφυρα» και ως «σταθμός» στη διασταύρωση σημαντικών χερσαίων και θαλάσσιων δρόμων, όπου μετακινούνταν άνθρωποι, ιδέες και εμπορεύματα και συνυπήρχαν διαφορετικοί πολιτισμοί.

Η Θράκη ήταν το πρώτο ευρωπαϊκό έδαφος στο οποίο πάτησε ο Απόστολος Παύλος στο μεγάλο ταξίδι του για τη διάδοση του χριστιανισμού. Μέσω της Σαμοθράκης έφτασε στη Νεάπολη, τη σημερινή Καβάλα, και ίδρυσε την πρώτη χριστιανική Εκκλησία της Ευρώπης, στους Φιλίππους.

Αλλά και αργότερα, στη Βυζαντινή και στην Οθωμανική περίοδο, η Θράκη ήταν δίπλα ακριβώς στο κέντρο πανίσχυρων αυτοκρατοριών, που καθόρισαν την τύχη της ευρύτερης περιοχής για αιώνες.

Το 1821, η έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης και ο αγώνας του Έθνους μας για ελευθερία ενέπνευσε τους Θρακιώτες. Πολλοί Θρακιώτες μιλούν τότε στη Φιλική Εταιρεία και συμμετείχαν στις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Επανάστασης.

Το 1830, το ανεξάρτητο ελληνικό κράτος περιλάμβανε ένα μέρος μόνο της σημερινής επικράτειας της πατρίδας μας. Η Θράκη θα χρειαζόταν να περιμένει 90 χρόνια ακόμα για να ενωθεί με την ελεύθερη πατρίδα.

Σε αυτά τα 90 χρόνια, η Ελλάδα μεγάλωσε: το 1864 με τα Επτάνησα, το 1881 με τη Θεσσαλία, το 1912 - 1913 με την Ήπειρο, τη Μακεδονία, την Κρήτη και τα νησιά του Βορείου Αιγαίου.

Μέχρι που φτάσαμε στο έτος - ορόσημο του 1920, οπότε η Θράκη απελευθερώθηκε και έγινε κομμάτι του ελληνικού εθνικού κορμού.

Οι δεκαετίες που ακολούθησαν αυτό το ιστορικό γεγονός δεν ήταν εύκολες. Για την εγκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή μας, χρειάστηκε μια titάνια προσπάθεια.

Σε αυτή τη δύσκολη στιγμή για το Γένος μας, η Θράκη άνοιξε την αγκαλιά της και έγινε νέα Πατρίδα για χιλιάδες Ρωμιούς, Ανατολικοθρακιώτες, Μικρασιάτες, Πόντιους, Καππαδόκες και Αρμένιους.

Αλλά και αργότερα, όταν οι σχέσεις μας με τους γείτονές μας ήταν τεταμένες, η Θράκη έχασε τον ρόλο της ως σταυροδρόμι και γέφυρα και μετατράπηκε σε κλειστό σύνορο, σε όριο, σε ανάχωμα.

Παρ' όλες τις δυσκολίες όμως, οι Θράκες δεν το βάλουμε

κάτω. Και όλα αυτά τα χρόνια καταφέραμε πολλά: Πρώτον, δημιουργήσαμε ένα μοντέλο αρμονικής συνύπαρξης μοναδικό στην Ευρώπη. Ένα μοντέλο που θεωρεί την πολυπολιτισμικότητα πλούτο και το οποίο πρέπει να διαφυλάξουμε.

Δεύτερον, κάναμε σημαντικά βήματα στο ζήτημα της ανάπτυξης. Οι πόλεις της Θράκης αναπτύχθηκαν, η καλλιεργήσιμη γη αυξήθηκε, ιδρύθηκε ένα μεγάλο πανεπιστήμιο, κατασκευάστηκαν σημαντικές υποδομές.

Σήμερα λοιπόν, 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης και 101 χρόνια από την απελευθέρωση της Θράκης και την ενσωμάτωσή της στην Ελλάδα, ο τόπος μας βρίσκεται σε ένα κομβικό σημείο.

Από τη μια, έχουμε χρέος να διαφυλάξουμε όλα εκείνα που δημιούργησαν οι προηγούμενες γενιές. Από την άλλη, οφείλουμε να χαράξουμε νέες κατευθύνσεις για το μέλλον.

Η Θράκη, όπως και ολόκληρη η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχει όλα τα στοιχεία που μπορούν να της εξασφαλίσουν ένα σταθερό μέλλον με ευημερία και προοπτική. Αρκεί να τα αξιοποιήσουμε σωστά και να πάρουμε σήμερα τις σωστές αποφάσεις για το μέλλον.

Κλείνοντας, θέλω να ευχαριστήσω και να συγχαρώ όσους εργάστηκαν για την πραγματοποίηση αυτού του διήμερου: την Κοσμητόρισα της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΔΠΘ, κα Πηνελόπη Καμπάκη Βουγουκλή και όλους τους καθηγητές και καθηγήτριες του, δικού μας, Δημοκρατικού Πανεπιστημίου Θράκης, τους πολιτιστικούς φορείς της Περιφέρειάς μας, την Εκτελεστική Γραμματέα της Περιφέρειας κα Ζωή Κοσμίδου που είχε την ευθύνη του συντονισμού, και βεβαίως, τον Πρόεδρο της Επιτροπής της Περιφέρειας για τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση και ενσωμάτωση της Θράκης στον εθνικό κορμό, Καθηγητή κ. Θεοχάρη Δαλακούρα.

Να είστε όλοι καλά.
Χρόνια πολλά στη Θράκη!
Χρόνια πολλά στην Ελλάδα!
Σας ευχαριστώ.

Κομοτηνή, 12.12.2021

Χρήστος Μέτιος
Περιφερειάρχης

Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΩΝ ΤΩΝ ΕΠΕΤΕΙΑΚΩΝ ΗΜΕΡΙΔΩΝ ΤΗΣ ΠΑΜΘ

Ήταν αρχές Νοέμβρη 2021, όταν αποφασίσαμε με την αγαπητή Ζωή Κοσμίδου να προτείνουμε τη διοργάνωση δύο επετειακών ημερίδων προκειμένου η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης να τιμήσει τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση/ενσωμάτωση της Θράκης στον εθνικό κορμό. Η πανδημία δεν έδειχνε σημάδια υποχώρησης και τα σχέδια για συνέδρια και συναυλίες φαινόταν μη πραγματοποιήσιμα. Όμως δεν γινόταν να μην αφήσουμε ένα αποτύπωμα για τους επόμενους. Δεν έπρεπε μια τόσο σημαντική επέτειος να χαθεί άδοξα στη λήθη του χρόνου. Είναι αλήθεια ότι είχε ήδη περάσει η χρονιά της επετείου, όμως, τι είναι μία επέτειος; Μια σύμβαση μνήμης. Άλλωστε η Ξάνθη είχε ήδη γιορτάσει ένα χρόνο νωρίτερα. Έτσι, λοιπόν, δεχτήκαμε την **πρόσκληση - πρόκληση του Περιφερειάρχη ΑΜΘ κ. Χρήστου Μέτιου** και μέσα σε ένα μήνα ετοιμάσαμε δύο ημερίδες.

Η πρώτη, η ημερίδα της Ιστορίας, που παρουσιάστηκε στο Μέγαρο Μουσικής Κομοτηνής στις 11 Δεκεμβρίου 2021, ήταν αφιερωμένη στην κατάσταση στη Θράκη ακριβώς την εποχή της απελευθέρωσης /ενσωμάτωσής της στον εθνικό κορμό και στο πώς αντιμετωπίστηκε το γεγονός από Έλληνες, Βούλγαρους, Εβραίους, Αρμενίους και Μουσουλμάνους κατοίκους της περιοχής.

Στις εκδηλώσεις συνέπραξαν, ο Δήμος Κομοτηνής, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και το Μουσικό Γυμνάσιο - Λύκειο Κομοτηνής ενώ συμμετείχαν και οι εξής Πολιτιστικοί φορείς και Σύλλογοι του τόπου μας: *Μορφωτικός Όμιλος Κομοτηνής, Εκπολιτιστικός Μορφωτικός Όμιλος Αρμενίων Κομοτηνής, Σύλλογος Ηπειρωτών Ν. Ροδόπης, Σύλλογος Εβριτών Ροδόπης, Μορφωτικός Σύλλογος Σαρακατσαναίων Θράκης, Πολιτιστικός Χορευτικός Σύλλογος Θρακών Κομοτηνής, Εργαστήριο Παραδοσιακών Χορών Ιεράς Μητροπόλεως*

Μαρωνείας και Κομοτηνής, Φιλοτέχνες Κομοτηνής, Πολιτιστικός Σύλλογος Ανατολικορωμιωτών Κομοτηνής, Σύλλογος Καππαδοκών και Μικρασιατών Ν. Ροδόπης «Ο Άγιος Βασίλειος», Μορφωτικός Σύλλογος Ποντίων Κομοτηνής και Περιφέρειας «Ο Εύξεινος Πόντος», Πολιτιστικός Σύλλογος Ποντίων Θρυλορίου «Η Κερασούντα και το Γαρς», Σύλλογος Ποντίων Σαπών «Τα Κασσιτερά», Αδελφότητα Κρητών Ν. Ροδόπης «Ο Ψηλορείτης», Πολιτιστικός Μορφωτικός Εξωραϊστικός Σύλλογος Γυναικών Γρατινής, Σύλλογος Γυναικών Ξυλαγανής και Πολιτιστικός Σύλλογος Ιάσμου, Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Κοσμίου, Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Προσκυνητών κ.α. Τις εργασίες της πρώτης ημέρας έκλεισε το μουσικό σύνολο **Thracian Trio** με μουσικές διασκευές του **Δημήτρη Σβυντρίδη**.

Φυσικά δεν πρέπει να παραλείψουμε να επισημάνουμε την «**Έκθεση Θρακιώτικης Κληρονομιάς**» από την προσωπική **Συλλογή Γιώργου Αρβανίτη** που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του συνεδρίου και για το χρονικό διάστημα από **11 έως 19/12/2021** στο φουαγέ του Μεγάρου Μουσικής που κέρδισε τις εντυπώσεις.

Εκείνο όμως που μας συγκινεί είναι η άμεση ανταπόκριση από τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής και της εκλεκτής ομάδας των ερευνητών/τριών, που συμμετείχαν με ενθουσιασμό και πρωτότυπες εργασίες υψηλής επιστημονικής στάθμης.

Η δεύτερη επετειακή ημερίδα μας με τίτλο «Αναζητώντας τις νεοελληνικές διαλέκτους στη Θράκη» ήταν αφιερωμένη στις διαλεκτικές ποικιλίες της νεοελληνικής μας γλώσσας και τη σημασία που έχει να διδάσκονται τα παιδιά μας αυτή την ποικιλία. Πολλά ευχαριστήρια στους δασκάλους μας των διαλεκτικών ποικιλιών της Θράκης, Θρακιώτες και Θρακιώτισσες, προνομίουχους/

χες ομιλητές/τριες της γλώσσας της ιδιαίτερης πατρίδας τους, που έσπευσαν να συμμετέχουν στην πανηγυρική, κορωνο-χτυπημένη εκδήλωση στο Μέγαρο Μουσικής Κομοτηνής στις 12 Δεκεμβρίου 2021.

Τις θερμότερες ευχαριστίες μας στον επίκουρο Καθηγητή του ΤΕΦ και μέλος της επιστημονικής επιτροπής της ημερίδας Διαλεκτολογίας κ. Ασημάκη Φλιάτουρα για την ουσιαστική συμμετοχή του με την παρουσίαση του παιχνιδιού «Θρακιώτικα», καθώς και στον δημιουργό του παιχνιδιού κ. Παναγιωτόπουλο.

Ακόμη να ευχαριστήσουμε τον υπεύθυνο δημιουργικού κ. Αλέξανδρο Τζεναλή για τις εξαιρετικές αφίσες και όλα τα γραφιστικά, όπως και τον φοιτητή του ΤΕΦ Κάρεν Χαναγκιάν για την συμμετοχή του στη διοργάνωση από πολλές πλευρές.

Η μεγαλύτερη όμως κατάθεση ευχαριστιών ανήκει στην **Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης** που μας έδωσε την ευκαιρία και κάλυψε οργανωτικά και οικονομικά όλη τη διοργάνωση.

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πηνελόπη Καμπάκη - Βουγιουκλή
Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ζωή Κοσμίδου
Εκτελεστική Γραμματέας
Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΜΘ

Σας καλωσορίζω και σήμερα στη δεύτερη ημερίδα που διοργανώνει η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης σε συνεργασία με το ΔΠΘ και συγκεκριμένα με το Εργαστήριο Γλωσσολογίας +Μόρφωση με την ευκαιρία μιας επετείου που μπορεί να αναβλήθηκε όμως δεν ακυρώθηκε γιατί εμείς εις πείσμα των καιρών και της πανδημίας αλλά και του καιρού, επιμένουμε και να είμαστε χθες, 11/12/21 και σήμερα, 12/12/21, στο Μέγαρο Μουσικής Κομοτηνής, να την τιμήσουμε, όχι με τα συνέδρια που λογαριάζαμε αρχικά αλλά με δύο ημερίδες. Δύο ημερίδες που δείχνουν την διαχρονία και την συγχρονία στην ιστορία, τη γλώσσα και τον πολιτισμό της Θράκης.

Προσωπικά, ως μέλος της επιτροπής εορτασμών της επετείου, νιώθω πολύ καλύτερα που το χρέος μου σήμερα αλαφραίνει, όχι ότι διαγράφεται βέβαια. Το χρέος προς την πατρίδα ποτέ δεν διαγράφεται. Της χρωστάμε να την προστατεύουμε, όχι μόνο με τα όπλα αλλά και με τη διατήρηση και την ανάδειξη όλων των στοιχείων που συναποτελούσαν την ταυτότητα της, τον πολιτισμό και τη γλώσσα της.

Αυτή την ποικιλομορφία της νεοελληνικής γλώσσας της Θράκης προσπαθήσαμε να αναδείξουμε σε αυτή την ημερίδα και υποσχόμαστε ότι ως ΔΠΘ θα καταγράψουμε κι όλες τις άλλες γλώσσες που μιλιούνται στη Θράκη, πέρα από την νεοελληνική, πολλές από τις οποίες ήδη καταγράφονται και μελετώνται.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς όλους και όλες τους/τις εισηγητές/τριε, φυσικούς ομιλητές και φυσικές ομιλήτριες των διαφορετικών νεοελληνικών διαλεκτικών μορφών της Θράκης, που ως εξαιρέτοι/ες δάσκαλοι και δασκάλες, ανέλαβαν να μιήσουν τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του ΔΠΘ σε έναν πλούτο που ούτε φανταζόταν οι περισσότεροι/ες.

Θα αναφερθώ σε έναν-έναν, μία-μία ονομαστικά, με αλφαβητική σειρά, εκφράζοντας παράλληλα και για μια ακόμη φορά την ευγνωμοσύνη μου:

Ομάδα Σουφλίου: Αλεξούδης Γιάννης, Αρχοντούλης Δημοσθένης, Βλασακούδης Λεωνίδα, Μαμούγκα Σίσσυ, Μουσίκας Θεόδωρος.

Ομάδα Ξυλαγανής: Βαφειάδης Γιώργος, Καραγιαννάκης Αναστάσιος, Κουφάκης Γιώργος, Παπαδάκης Τριαντάφυλλος, Παπαδοπούλου Μαίρη, Χαναγκιάν Κάρεν.

Ομάδα Γρατινής: Βραχιόλογλου Δημήτρης και Χαναγκιάν Κάρεν με την διακριτική στήριξη της κ. Αρχοντούλας Καραγεωργίου.

Για το λεξικό του Ιάσμου θα μας μιλήσει ο Γιώργος Μπατζάκας.

Φυσικά, τίποτε από όλα αυτά δεν θα είχε υλοποιηθεί, χωρίς την αμέριστη συμπαράσταση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Για αυτό και σε αυτό το σημείο θέλω να ευχαριστήσω τον περιφερειάρχη κ. **Χρήστο Μέτιο** και την κ. **Ζωή Κοσμίδου**, την Εκτελεστική Γραμματέα της ΠΑΜΘ, για την εμπιστοσύνη που μας περιέβαλαν και τη στήριξη σε όλες μας τις προσπάθειες. Το γεγονός αποκτά μεγαλύτερη αξία, αν σκεφτεί κανείς τις δύσκολες καταστάσεις που βιώνουμε.

Ελπίζουμε στη συνέχεια να κάνουμε πολύ σπουδαία πράγματα για τη διάσωση και αυτού του τομέα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς μιας και ήδη όλα τα τμήματα της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών αλλά και άλλων Σχολών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου εργάζονται χρόνια προς αυτήν την κατεύθυνση.

Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή

Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας

Επιστημονική Υπεύθυνη Ημερίδας Διαλεκτολογίας

Μέλος Επιτροπής «Εορτασμού των 100 χρόνων από την Απελευθέρωση/Ενσωμάτωση της Θράκης στον Εθνικό Κορμό»

Διδάσκοντας ΝΕ διαλέκτους στο Πανεπιστήμιο ως εργαλεία μελέτης του πολιτισμού, της ιστορίας και της ενίσχυσης της γλωσσικής ικανότητας των χρηστών

Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή
Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Abstract

Most of the content of this paper is part of a welcome speech to address the Festive Event for the '100th Anniversary of the Liberation/Intergaration of Thrace to Greece', where it was tackled the issue of teaching dialectic varieties to university students who will become teachers of Greek. In recent years linguists have been preoccupied with the formal teaching of dialects at all levels of education for a number of reasons, the most obvious being that of the preservation of cultural inheritance and historic memory the specific dialect carries. Yet, teaching dialectic varieties is also expected to have beneficial effect on human brain, as dialects are complete linguistic systems and they operate as such. Consequently, capitalizing on variation could also be a tool for increasing students' metalinguistic awareness.

Λέξεις κλειδιά: διαλεκτικές ποικιλίες, διγλωσσία, εγκεφαλική λειτουργία, διδασκαλία διαλέκτων

1. Επίσημη γλώσσα vs διάλεκτοι

Η σημερινή γλωσσολογία, θεωρεί, με αρκετές διαφοροποιήσεις όμως, ότι ο όρος γλώσσα αφορά την επίσημη/ καθομιλουμένη και τη γραπτή της σχολική μορφή, ενώ οι διάλεκτοι αποκλίνουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από αυτήν και δεν έχουν σταθερή και ρυθμισμένη γραπτή μορφή. Το κάθε σκέλος εξετάζεται διαφορετικά και αποτελεί αντικείμενο μελέτης από την επιστήμη της Γλωσσολογίας, συγκεκριμένα της Διαλεκτολογίας. Επιμελώς δεν αναφέρθηκα σε *ιδιώματα* γιατί ο όρος έχει πλέον απενεργοποιηθεί και πλέον είτε μιλάμε για *διαλέκτους* γενικά είτε για *γλωσσικές μορφές* ή *γλωσσικές ποικιλίες*, ενώ ο όρος *ιδίωμα* χρησιμοποιείται είτε εναλλακτικά είτε σε αναφορές, όταν ο/η συγγραφέας τον χρησιμοποιεί. Μερικές διάλεκτοι έχουν πάψει να χρησιμοποιούνται, ενώ άλλες χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα, όπως η ποντιακή, τα τσακωνικά, τα βλάχικα, τα αρβανίτικα, αρκετές μορφές θρακικών διαλέκτων, η κρητική και κάποια ιδιώματα περιορισμένης γεωγραφικής έκτασης που χρησιμοποιούνται σε νησιά.

2. Διαλεκτικός λόγος και πολιτισμός

Ο διαλεκτικός λόγος είναι ζωτικής σημασίας για τον πολιτισμό. Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό στοιχείο του λαϊκού πολιτισμού μας και ισχυρότατο στοιχείο του πολιτισμού και της ιστορίας. Κατά τη γνώμη μου πρέπει να διδάσκονται στην νεολαία είτε μέσα από συλλόγους αλλά το σημαντικότερο μέσα στο Πανεπιστήμιο. Γιατί στο πανεπιστήμιο; Γιατί μέσα από κει περνάει η επιστημονική κωδικοποίηση. Και εξηγούμαι: κατά την εμπειρική διδασκαλία δεν γίνεται επιστημονική ανάλυση, κι όταν γίνεται δεν μπορεί να ξεφεύγει από προσωπικές προκαταλήψεις των, μη ειδικών γλωσσολόγων διδασκόντων οι οποίοι έχουν την τάση να εξωραϊζουν την γλωσσική ποικιλία, να αναγάγουν τα πάντα στην αρχαία, να έχουν την τάση να την 'καθαρίζουν' από οτιδήποτε, κατά τη γνώμη τους, 'λερώνει' το ελληνικό προφίλ της. Αυτό όμως εξαφανίζει πολύτιμα στοιχεία επαφής με άλλες γλώσσες και πολιτισμούς, δηλαδή στερεί από τη διαλεκτολογία τη διεπιστημονική της λειτουργία ως πηγή και ιστορικών πληροφοριών.

Γιατί πεθαίνει ο διαλεκτικός μας πλούτος; Η απαξίωση πάντως είναι ένας από τους κύριους λόγους, εξαιτίας των οποίων ο διαλεκτικός λόγος αργοπεθαίνει. Ο περισσότερος κόσμος θεωρεί ότι ο διαλεκτικός λόγος αποτελεί στρέβλωση της ελληνικής γλώσσας, ενώ δεν είναι έτσι. Είναι πλούτος. Αυτό οφείλεται σε κακή αντίληψη από παλιά, όταν υπήρξε κοινωνικά στιγματισμένος. Θεωρούταν ότι αντιστοιχεί σε ένα κατώτερο στρώμα της κοινωνίας. Η επίσημη γλώσσα ανέκαθεν θεωρείτο το κατάλληλο εργαλείο επικοινωνίας. Αυτό περνούσε και από τα σχολεία παλαιότερα, όταν οι δάσκαλοι άκουγαν διαλεκτικό λόγο και έδερναν τα παιδιά. Ακόμη, στην Ελλάδα υπάρχει μεγάλη ποικιλία διαλέκτων, η οποία δεν μελετιέται. Για παράδειγμα, δεν μελετάται ο τρόπος που οι μετανάστες μιλούν ελληνικά, όπως τονίζει ο Μοσχονάς. Αντίθετα, στις Σκανδιναβικές χώρες

ακόμα και μικρές διαφορές από την καθομιλουμένη τις ονομάζουν διαλέκτους, τις μελετούν σοβαρά, γράφεται λογοτεχνία σε αυτές και γίνονται συνέδρια. Στην Ελλάδα έχουμε συνθήσεις να θεωρούμε την γλωσσική ποικιλία ως 'κακό πράγμα'.

Μέχρι τώρα στην Ελλάδα η έρευνα στις διαλέκτους, ακόμη και μετά την αναβίωση του χαμένου για χρόνια ενδιαφέροντος των ερευνητών, εντοπιζόταν στην έρευνα και καταγραφή του διαλεκτικού λόγου ομιλητών που απέμειναν σε ολόκληρη την Ελλάδα., με έμφαση στους ηλικιωμένους. Σήμερα το ενδιαφέρον μας επεκτείνεται και στην κατάσταση των διαλέκτων σήμερα, όπως τυχόν μιλούνται από νεότερους ομιλητές/τριες, έστω και αρκετά διαφοροποιημένες από τους παλιότερους.

3. Διδασκαλία του διαλεκτικού λόγου στην εκπαίδευση

Η νεοελληνική Διαλεκτολογία, μέσα στο πλαίσιο αδελφών επιστημών όπως η Κοινωνιογλωσσολογία, η Κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας και η Διγλωσσία προχώρησε σε ένα επιπλέον βήμα: Την έρευνα και τη διδασκαλία των ζωντανών διαλεκτικών μορφών της ΝΕ. Πρόκειται για ένα βήμα τολμηρό και ιδιαίτερα σημαντικό. Το παράδειγμα της διδασκαλίας της Κυπριακής ελληνικής είναι πολύ σημαντικό κι έχει συζητηθεί σε σημαντικό αριθμό εργασιών, συμπεριλαμβανομένων και Τσιπλακου, Σ. (2004 & 2006), Τσιπλακου, Σ & G. Floros. (2013), Τσιπλάκου, Σ. & Ξ. Ακόμη η Τζακώστα έχει εισαγάγει μάθημα για τη διδασκαλία της Κρητικής διαλέκτου με πολύ δραστήρια βιβλιογραφική παρουσία (Τζακώστα, Τζακώστα & Κουφού και Τζακώστ α& Μπετεινάκη, 2019). Ακόμη οι Καψάσκη& Τζακώστα. (2016), Χατζηγιάννου. (2010), Ντίνας, Κ. & Ζαρκογιάννη, Ε.Χ. (2009), Καραντζή-Ανδρειωμένου, Χ. (2011), Κορρέ, Ε. (2015) και Τσιτσανούδη-Μαλλίδη & Θεοδωρόπουλος (2015), έχουν τονίσει τη σημασία της διδασκαλίας των νεοελληνικών διαλέκτων στην εκπαίδευση. Τέλος, η Καμπάκη-Βουγιουκλή (2022& 2012), Καμπάκη Βουγιουκλή & Κούκος (2020) Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π. & Δούρου, Χ. (2015) και Καμπάκη-Βουγιουκλή, & Μάρκος. (2014) εστιάζουν στην έρευνα και τη διδασκαλία των θρακώτικων γλωσσικών ποικιλιών. Όλοι οι προαναφερθέντες και προαναφερθείσες συζητούν και αναλύουν τους λόγους που η διδασκαλία των διαλέκτων είναι σημαντική τόσο ως φορέων πολιτισμού και ιστορίας αλλά και γιατί μπορεί να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα στην γενικότερη ανάπτυξη του εγκεφάλου των χρηστών. Επομένως, οι λόγοι που επιβάλλεται να διδάσκονται όσες διάλεκτοι είναι ακόμη ζωντανές είναι πολλοί και σημαντικοί.

3.1. Διγλωσσία

Δεν μπορεί κανείς να κάνει μια εισαγωγή στη γλωσσική διδασκαλία αν δεν μιλήσει για τη **διγλωσσία**, που έχει σχέση απόλυτη με το θέμα μας μια και η ανάπτυξή του συνετέλεσε και συντελεί στην άνθιση της διδασκαλίας των διαλέκτων.

Σύμφωνα με την Σκούρτου (2011) η διγλωσσία ορίζεται ως η εναλλακτική ή συνδυαστική χρήση δύο ή περισσότερων γλωσσών από το ίδιο άτομο. Ο ορισμός αυτός, προσπαθεί να μας κατευθύνει στο ρευστό πλαίσιο της διγλωσσίας,

αφήνοντας μεγάλα περιθώρια συγκεκριμενοποίησης, ανάλογα με τα συμφραζόμενα, μέσα στα οποία πραγματώνεται η διγλωσσία.

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες επιστημονικές απόψεις εν δυνάμει- δίγλωσσοι μαθητές είναι: (α) Οι χρήστες δύο διαφορετικών ιστορικών γλωσσών, ελληνικά, αγγλικά, ρώσικα, γερμανικά, τούρκικα κτλ και (β) διαλεκτόφωνα παιδιά (και ενήλικες, βεβαίως) στο περιβάλλον των οποίων χρησιμοποιείται κυρίως μια άλλη ποικιλία της Ελληνικής: Π.χ. Ελλαδίτες μαθητές σε αγροτικές περιοχές ή γενικά στην περιφέρεια, Ελληνοκύπριοι μαθητές, παιδιά Ποντίων από την πρώην ΕΣΣΔ, παιδιά μεταναστών που μιλάνε τη διάλεκτο της περιοχής που ζουν. Φυσικά εδώ αναφέρομαι στην Ελλάδα όμως τα αντίστοιχα ισχύουν για όλες τις γλώσσες.

Είναι η διγλωσσία, λοιπόν, ευχή ή κατάρα; Οι πρώτες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν υποστηρίζονταν έως τη δεκαετία του '60. Τα αποτελέσματα αυτών, βάση λεκτικών τεστ έδειξαν ότι τα μονόγλωσσα παιδιά πλεονεκτούσαν ως προς την ευφυΐα τους συγκριτικά με τα δίγλωσσα παιδιά αλλά συνολικά η διγλωσσία είχε αρνητικές συνέπειες στη σκέψη των παιδιών παρά θετικές. Σύμφωνα με κάποιους ερευνητές, η διγλωσσία φέρει σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό της νοητικής και ψυχικής ανάπτυξης ενός ατόμου παρά τον διπλασιασμό, ενώ άλλοι υποστηρίζουν πως τα δίγλωσσα άτομα παρουσιάζουν εγκεφαλική σύγχυση. Πολλά από τα ευρήματα αυτά, στηρίχθηκαν σε μία θεωρία η οποία υποστηριζόταν την τότε εποχή από πολλούς ερευνητές. Η εξής θεωρία ονομάζεται θεωρία της ζυγαριάς. Βάση αυτής, οι δύο γλώσσες λειτουργούν σαν να υπάρχουν σε δύο δίσκους μιας ζυγαριάς, όπου είναι καθορισμένη η «ποσότητα βάρους». Ο δίσκος λοιπόν της Γ2 γέρνει εις βάρος του δίσκου της Γ1 και αντιστρόφως με αποτέλεσμα οι δίγλωσσοι να υστερούν ως προς τη γλωσσική ικανότητα.

Αργότερα, οι Peal & Lambert (1962) σε έρευνες που διεξήγαγαν αργότερα λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες, συμπέρανε ότι δεν υπήρχαν γνωστικές και γλωσσικές διαφορές μεταξύ δίγλωσσων και μονόγλωσσων παιδιών. Ο αριθμός των συγκεκριμένων ερευνών ήταν αρκετά περιορισμένος, αλλά ωστόσο αποτέλεσε αφορμή για τους ερευνητές για περαιτέρω αναζήτηση η οποία οδήγησε σε θετικά συμπεράσματα.

Έπειτα από την έρευνα των Peal & Lambert ακολούθησαν και άλλες σχετικές μελέτες οι οποίες δε στηρίχθηκαν τόσο σε τεστ νοημοσύνης αλλά στην αξιολόγηση και σύγκριση λειτουργιών όπως αυτή της δημιουργικής σκέψης ή της μεταγλωσσικής συνείδησης. Σύμφωνα με τον Ricciardelli (1992), τα δίγλωσσα άτομα παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά δημιουργικής σκέψης και αυτό γιατί η ικανότητά τους στο να επεξεργαστούν μία έννοια σε δύο γλώσσες τους δίνει το προβάδισμα να κάνουν περισσότερους συνειρμούς. Σύμφωνα με τους Galambos & Hacuta (1988), τα δίγλωσσα άτομα αντιλαμβάνονται καλύτερα τις σημασίες των λέξεων και το πότε μία πρόταση είναι γραμματικά ορθή ή όχι. Επίσης, το γεγονός ότι αντιμετωπίζουν τη γλώσσα ως ένα αυθαίρετο σύστημα, καθιστά την ικανότητά τους στο να διηγούνται

ιστορίες ή να περιγράφουν έννοιες ευκολότερα. Οι Bialystok (1988) & Ricciardelli (1993), υποστηρίζουν ότι η αυξημένη μεταγλωσσική ικανότητα των δίγλωσσων, οφείλεται στο γεγονός ότι τα δίγλωσσα άτομα έχουν τη δυνατότητα λόγω των αυξημένων γνώσεών τους να αναλύουν και να ελέγχουν περισσότερο τη γλώσσα. Αυτό επίσης, καθιστά τη διαδικασία ανάγνωσης πιο εύκολη κατά την παιδική ηλικία.

Ο Cummins (1976), επιχειρηματολογώντας ως προς τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη διγλωσσία και στα γνωστικά πλεονεκτήματα, αναφέρθηκε στη σημασία των εμπειριών. Το γεγονός ότι τα άτομα αυτά λειτουργούν ανάμεσα σε δύο γλώσσες και δύο πολιτισμούς, αποτελεί ενισχυτικό στοιχείο ως προς τον τρόπο σκέψης τους, καθώς υπερτερούν ως προς τις εμπειρίες, το λεξιλόγιο και τις σημασίες που κατέχουν. Επίσης σύμφωνα με τους Bialystok & Herman (1999) τα δίγλωσσα άτομα έχουν την ικανότητα να εναλλάσσουν τις γλώσσες τους κάτι που τους προσφέρει ευελιξία στον τρόπο σκέψης. Τέλος, αναφέρεται και στη διαδικασία αντικειμενοποίησης. Βάση αυτής, η συνεχής αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ των δύο γλωσσών, αλλά και οι σημασιολογικές και γραμματικές συγκρίσεις συντελούν στην ενίσχυση της μεταγλωσσικής συνείδησης.

Βάσει των παραπάνω, θα μπορούσε κανείς να πει ότι η διγλωσσία έχει σαν αποτέλεσμα γνωστικά πλεονεκτήματα έναντι της μονόγλωσσίας, αλλά δε παύει να αποτελεί για πολλούς ερευνητές ένα ερώτημα αναπάντητο. Επίσης, κάτι βασικό που καθορίζει την ύπαρξη ή μη γνωστικών προτερημάτων είναι ο βαθμός επάρκειας των δύο γλωσσών.

Το μοντέλο του Cummins (2005) αφορά τη θεωρία της αλληλεξάρτησης των γλωσσών σύμφωνα με την οποία οι δυο γλώσσες αλληλοεπηρεάζονται, η κατάκτηση δομών, δεξιοτήτων, εννοιών, ικανοτήτων στη μία γλώσσα επιταχύνει την κατάκτηση των ίδιων στοιχείων και στη δεύτερη γλώσσα. Με άλλα λόγια, σε ένα δίγλωσσο πρόγραμμα αν η διδασκαλία της «μειονοτικής» γλώσσας (βλ. κεφάλαιο 1 της ίδιας έννοιας για ορολογία) περιλαμβάνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής στη γλώσσα αυτή, θα αναπτυχθούν όχι μόνο οι δεξιότητες των μαθητών/ μαθητριών στη γλώσσα αυτή, αλλά και η βαθύτερη εννοιολογική και γλωσσική ικανότητά τους, που συνδέεται με την ανάπτυξη του γραπτού λόγου στην πλειονοτική γλώσσα

Έρευνα σε παιδιά που μεγαλώνουν σε ένα πλαίσιο με δύο γλώσσες αναδεικνύει πλεονεκτήματα έναντι παιδιών που μεγαλώνουν σε ένα πλαίσιο με μία γλώσσα όχι μόνο σε αυξημένη εστίαση της προσοχής όσο και στη σκέψη. Τα ευρήματα σχετίζονται με τα δίκτυα δραστηριότητας του προμετωπιαίου φλοιού του εγκεφάλου, που κατευθύνουν τα υψηλότερα επίπεδα σκέψης και συνειδητότητας. Σε σύγκριση με τα μονόγλωσσα, τα δίγλωσσα παιδιά που εξετάστηκαν, τα οποία είχαν πέντε έως δέκα χρόνια έκθεσης σε δίγλωσσο περιβάλλον, παρουσίασαν υψηλότερες βαθμολογίες στη γνωστική ικανότητα στα τεστ και είχαν καλύτερη εστίαση προσοχής, επιλογή αποφάσεων, κριτική ικανότητα, αντίσταση στην απόσπαση

προσοχής και ανταπόκριση στην ανατροφοδότηση.

Η σχετική νευροαπεικόνιση (από τη σάρωση fMRI) σε αυτά τα παιδιά αποκάλυψε μεγαλύτερη δραστηριότητα στο δίκτυο του προμετωπιαίου φλοιού που οδηγούσε σε αυτό καθώς και σε άλλες εκτελεστικές λειτουργίες, (Bialystok, 2009, Kaushanskaya & Marian, 2007). Η αυξημένη αυτή ενεργοποίηση των εκτελεστικών λειτουργιών, στους εγκεφάλους των παιδιών που βρίσκονταν σε δίγλωσσα πλαίσια, εκτείνεται πέρα από τη πρόσληψη και προαγωγή της μετάφρασης της γλώσσας. Οι ισχυρές επιπτώσεις της νέας έρευνας αφορούν την δυναμική του εγκεφάλου, ενισχύοντας την αυξανόμενη δημιουργία δίγλωσσων παισίων.

Τα δίκτυα που εμφανίζονται πιο ενεργά στους εγκεφάλους των δίγλωσσων παιδιών έχουν να κάνουν με τις εκτελεστικές λειτουργίες. Πρόκειται για έναν αστερισμό γνωστικών ικανοτήτων που υποστηρίζουν τη συμπεριφορά προσανατολισμένη στους στόχους και περιλαμβάνει την κατεύθυνση της προσεκτικής εστίασης, την ιεράρχηση, τον προγραμματισμό, τον αυτοέλεγχο, τον ανασταλτικό έλεγχο, την κριτική ικανότητα, την εργασιακή μνήμη (τη διατήρηση και χρήση των πληροφοριών) και την ανάλυση.

Δεν είναι κατά τους πρώτους μήνες ή ακόμη και τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού κατά τα οποία ο εγκέφαλος υφίσταται τις μεγαλύτερες αλλαγές του όσον αφορά τη γνωστική λειτουργία. Αυτά τα νευρωνικά δίκτυα των εκτελεστικών λειτουργιών αποτελούν τις τελευταίες περιοχές του εγκεφάλου που «ωριμάζουν» και όπως φαίνεται γίνονται ισχυρότερα και πιο αποτελεσματικά.

Οι εκτελεστικές λειτουργίες, όπως η επιλεκτική εστίαση προσοχής και η ικανότητα να αποκλείεται η απόσπαση της προσοχής, στην παιδική ηλικία έχουν κατά κανόνα αναπτυχθεί ελάχιστα. Αυτές οι λειτουργίες γίνονται σταδιακά πιο ισχυρές καθ' όλη τη διάρκεια των χρόνων ωρίμανσης του προμετωπιαίου φλοιού μέχρι τα μέσα της εικοσαετίας.

Γενικά, σε ότι αφορά τις εκτελεστικές λειτουργίες η έρευνα για τον «δίγλωσσο εγκέφαλο» είναι ιδιαίτερα συναρπαστική και υπάρχει πεδίο έρευνας λαμπρό στο οποίο σας παροτρύνω να εμπλακείτε. Και φυσικά, ελπίζω να έγινε κατανοητό πόσο βοηθάει η εκμάθηση μιας γλώσσας την ανάπτυξη του εγκεφάλου και ότι το κέρδος από τη διδασκαλία των διαλέκτων είναι πολλαπλό. Επομένως, η εισαγωγή ενός τέτοιου μαθήματος στο Πρόγραμμα Σπουδών ενός τμήματος που εκπαιδεύει διδάσκοντες/ουσες γλώσσας θα προσέφερε ανεκτίμητα εφόδια για την καλύτερη διδασκαλία της γλώσσας, εν προκειμένω της ελληνικής, με μια φρέσκια ματιά στο πολύπαθο παρελθόν, μέσα από στοιχεία που ακόμη παραμένουν ζωντανά.

4. Η διδασκαλία των θρακιώτικων γλωσσικών ποικιλιών στο ΤΕΦ του ΔΠΘ

Η απόφαση για τη διδασκαλία των θρακιώτικων γλωσσικών ποικιλιών από το ΤΕΦ του ΔΠΘ, είχε

παρθεί ήδη από το 2016, όμως προσωπικά προβλήματα των διδασκόντων μας ανάγκαζαν να το αναβάλλουμε διαρκώς. Έτσι το 2019 και εν όψει των εκατό χρόνων από την απελευθέρωση/ενσωμάτωση της Θράκης θεωρήσαμε ότι έπρεπε να δρομολογηθεί με οποιεσδήποτε συνθήκες. Αποφασίσαμε, λοιπόν, να γίνει στο πλαίσιο της ΝΕ Διαλεκτολογίας, σε πιλοτική μορφή για τρία ή τέσσερα τρίωρα και η διαμόρφωση του μαθήματος να γίνεται διαδραστικά με δύο και περισσότερους διδάσκοντες/ουσες κάθε φορά, ο καθένας/η καθεμία με κάποια εξειδίκευση: γραμματική, μουσική, λαϊκός πολιτισμός. Μπορείτε να καταλάβετε τι ακριβώς εννοώ όταν δείτε τα power point των ομιλητών που συμπεριλαμβάνονται σε αυτόν τον τόμο.

Όμως 'άλλαι μεν βουλαί ανθρώπων ...'. Το εαρινό εξάμηνο 2020 στιγματίστηκε από την καθολική εξ αποστάσεως διδασκαλία λόγω του κορονοϊού. Η πρώτη φάση, λοιπόν, των μαθημάτων, που αφορούσαν τη σουφλιώτικη γλωσσική ποικιλία θα έπρεπε να γίνει εξ αποστάσεως, πράγμα καθόλου εύκολο μια και οι διδάσκοντές μας δεν ήταν όλοι γνώστες. Η απόφαση όμως να γίνει η αρχή, έστω και μεσούσης της πανδημίας, έστω και με ένα άγνωστο μέσο, δεν λήφθηκε χωρίς ιδιαίτερη σκέψη. Στον αρχικό σχεδιασμό υπήρχε ολόκληρη ενότητα για το μεταξύ και τη θρακιώτικη μουσική με τιμώμενους προσκεκλημένους, όμως πώς να συντονιστούν όλα αυτά διαδικτυακά; Ο ενθουσιασμός, όμως, του Δημοσθένη, του Λεωνίδα Βλασακούδη, του Δημοσθένη Αρχοντούλη, του Θεοδωρή Μουσικά, της Σίσυς Μαμούγκα, του Γιάννη Αλεξούδη και τόσων άλλων φίλων από το Σουφλί, έκανε δυνατόν το αδύνατον και μάλιστα με μεγάλη επιτυχία.

Η δεύτερη φάση της διδασκαλίας, αυτή τη φορά των τριών γλωσσικών ποικιλιών της Ξυλαγανής Ροδόπης, ολοκληρώθηκε μέσα στον Δεκέμβριο του 2022, δια ζώσης με τη συμμετοχή κάποιων διδασκόντων εξ αποστάσεως. Ένα ασυνήθιστο, μέχρι πριν την πανδημία μοντέλο, που όμως φαίνεται να εξυπηρετεί. Κι εδώ ο ενθουσιασμός του Τριαντάφυλλου Παπαδάκη, της Μαίρης Παπαδοπούλου, του Κάρεν Χαναγκιάν, του Γιώργου Βαφειάδη, του Γιώργου Κουφάκη, του Τάσου Καραγιαννάκη και τόσων άλλων φίλων από την Ξυλαγανή έφεραν μια ακόμη διάσταση στη διδασκαλία των διαλέκτων με τις εισηγήσεις όπως με την εξαιρετική μελέτη του για την ιατρική και την ορολογία της, η οποία λειτούργησε ως άλλη μία απόδειξη ότι οι διάλεκτοι είναι ολοκληρωμένα γλωσσικά συστήματα και μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες της κοινότητας που τις χρησιμοποιεί.

Ακόμη, μέσα στο πλαίσιο της διδασκαλίας φιλοξενήσαμε ομιλητές και ομιλήτριες με κοινό χαρακτηριστικό την ενασχόλησή τους με την έρευνα, προώθηση και διδασκαλία των νεοελληνικών διαλεκτικών ποικιλιών και συγκεκριμένα τη Μαρίνα Τζακώστα για την κρητική διάλεκτο, τη Σταυρούλα Τσιπλάκου για την κυπριακή, τον Ηλία Πετρόπουλο για την ποντιακή, τη Ζωή Γαβριηλίδου για τη διδασκαλία των γλωσσών πολιτιστικής κληρονομιάς και τον διαχειριστή της σελίδας Θρακιώτς, που μας μίλησε για τη χρήση των διαλεκτικών ποικιλιών της Θράκης στο διαδικτυο.

Συμμετέχοντας στους εορτασμούς της 100ης επετείου από την απελευθέρωση/ενσωμάτωση της Θράκης στον εθνικό κορμό, η Κοσμητεία της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών χρηματοδότησε δύο εκδόσεις, τα *Θρακιώτικα Μαϊρέματα* (Μαμούγκα, 2020, συνταγές μαγειρικής αποκλειστικά σε διαλεκτικές ποικιλίες της Θράκης, και το *Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος του Ιάσμου*, με περίπου 2.000 λήμματα της νεοελληνικής διαλεκτικής ποικιλίας του Ιάσμου Ροδόπης, (Μπατζάκας, 2020).

Τέλος, ειδικά για την 100η επέτειο της Θράκης, το Εργαστήριο Γλωσσολογίας +Μόρφωση, προχώρησε στην έκδοση του επιτραπέζιου, διαδραστικού παιχνιδιού, τα «Θρακιώτικα», με ερωτήσεις αποκλειστικά στις και για τις νεοελληνικές διαλεκτικές ποικιλίες και τον πολιτισμό της Θράκης (Φλιάτουρας-Παναγιωτόπουλος, 2022).

5. Αντί επιλόγου /Μελλοντικές ενέργειες

Σε όλη τη διαδικασία είχαμε δίπλα μας όλα τα ΜΜΕ της Θράκης αλλά και τον κόσμο που μας στήριξε και μας στηρίζει με πολύ μεγάλη αγάπη. Απόδειξη ο καταγισμός μηνυμάτων από διάφορα μέρη της Θράκης να προχωρήσουμε και με τις δικές τους γλωσσικές ποικιλίες, όπως η Γρατινή και το Φανάρι Ροδόπης, με τους οποίους ήδη βρισκόμαστε σε επικοινωνία. Μέσα στις επόμενες έρευνες θα συμπεριληφθεί το Διδυμότειχο και η Ν. Βύσσα Έβρου και άλλες περιοχές του Ν. Ξάνθης με τις οποίες βρισκόμαστε σε επικοινωνία.

Συνεχίζουμε λοιπόν με αισιοδοξία, δύναμη και επιμονή φιλοδοξώντας να αναδείξουμε την ποικιλομορφία των νεοελληνικών ποικιλιών της Θράκης αλλά και του μοναδικού πολιτισμού της και μέσα από τη διοργάνωση ημερίδων και συνεδρίων όπως αυτή της 12ης Δεκεμβρίου 2021, περισσότερες εκδόσεις και, πιθανόν, έναν γλωσσικό άτλαντα της Θράκης.

Βιβλιογραφία

Bialystok, E. (1988). Levels of bilingualism and levels of linguistic awareness. *Developmental Psychology*, 24(4), 560-567. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.4.560>

Bialystok, E., & Herman, J. (1999). Does bilingualism matter for early literacy? *Bilingualism: Language and Cognition*, 2(1), 35-44. <https://doi.org/10.1017/S1366728999000139>

Cummins, J. (2005) *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας*, Αθήνα: Gutenberg.

Cummins, J. (1976). The Influence of Bilingualism on Cognitive Growth: A Synthesis of Research Findings and Explanatory Hypotheses. *Working Papers on Bilingualism* No. 9, 1-43.

Galambos, S. J., & Hakuta, K. (1988). Subject-specific and task-specific characteristics of metalinguistic awareness in bilingual children. *Applied Psycholinguistics*, 9(2), 141-162. <https://doi.org/10.1017/S0142716400006780>

Καμπάκη-Βουγιουκλή Πηνελόπη. (2022) Νεοελληνικές διαλεκτικές ποικιλίες στη Θράκη: ενέργειες για τη διάσωση και συνέχισή τους. (υπό έκδοση). Εργασία που παρουσιάστηκε στο 7ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΜΕ: Γλώσσα και Ελευθερία της Έκφρασης». ΥΔΡΑ, 11-14 Ιουλίου 2021

Καμπάκη-Βουγιουκλή Πηνελόπη. (2012), «Εναλλακτικές προσεγγίσεις στη γλωσσική διδασκαλία μέσω των ΝΕ διαλέκτων/ιδιωμάτων: το ιδίωμα της Θράκης». *Πρακτικά Συνεδρίου Ζητήματα Διδακτικής της Γλώσσας*, επιμέλεια Καμπάκη-Βουγιουκλή Π. & Μ. Δημάση, Εκδόσεις Κυριακίδη, σ 79-93.

Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π.,Θ. Κούκος. «Μεις χουρατεύουμε θρακιώτικα κι στου... ιντερνέτ!». Στο *KATHEDRA of Byzantine and Modern Greek Studies*, issue N° 9, 2021, pp 104-113.

Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π. & Δούρου, Χ. (2015). Το γλωσσικό ιδίωμα του Σουφλίου: γλωσσικές συμπεριφορές μαθητών Λυκείου σε εκπαιδευτικό περιβάλλον. Στο Μ. Τζακώστα (επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. (95-116). Αθήνα: Gutenberg-Δαρδανός

Καμπάκη-Βουγιουκλή, Πηνελόπη & Άγγελος Μάρκος. (2014). Αυτοαξιολόγηση της γνώσης διαλέκτων/ιδιωμάτων από φοιτητές της φιλολογίας με τη χρήση της ράβδου. *In the Proceedings of the 11th International Conference on Greek Linguistics, Selected Papers*, edited by G.Kotzoglou, K.Nikolou, E.Karantzola, K.Frantzi, I. Galantomos, M.Georgalidou, V.Kourti-Kazoullis, Ch.Papadopoulou, E.Vlachou. Rhodes, 2014, pp. 645-657

Καραντζή-Ανδρειωμένου, Χ. (2011). Γλωσσικές ποικιλίες και εκπαίδευση: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας. Στα *Πρακτικά του 6ου συνεδρίου ιστορίας της εκπαίδευσης*. (446-454). Πάτρα: Παν/μιο Πατρών

Καψάσκη, Α. & Μ. Τζακώστα. (2016). Στάσεις καθηγητών

της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία των νεοελληνικών διαλέκτων στο σχολείο. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 36, 161-174.

Κορρέ, Ε. (2015). Οι νεοελληνικές διάλεκτοι στη γλωσσική διδασκαλία: Δυνατότητες και προοπτικές. Πρακτικά του πανελληνίου γλωσσολογικού συνεδρίου *Γεωγραφικές και κοινωνικές ποικιλίες της νέας ελληνικής γλώσσας και η παρουσία τους στην εκπαίδευση*. Τζαρτζάνεια 2012. (93-104). Βόλος.

Μαμούγκα, Χ. (2020). *Θρακιώτικα Μαϊρέματα*. Έκδοση της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΔΠΘ. Σπανίδης, Ξάνθη.

Μπατζάκας, Γ. (2020). *Το λεξικό του γλωσσικού Ιδιώματος του Ιάσμου*. Έκδοση της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΔΠΘ. Σπανίδης, Ξάνθη.

Ντίνας, Κ. & Ζαρκογιάννη, Ε.Χ. (2009). Διδακτική αξιοποίηση των νεοελληνικών διαλέκτων. Η περίπτωση του ιδιώματος Αφάντου Ρόδου. Θεσσαλονίκη, University Studio Press

Peal, E., & Lambert, W. E. (1962). *The relation of bilingualism to intelligence*. *Psychological Monographs: General and Applied*, 76(27), 1-23. <https://doi.org/10.1037/h0093840>

Ricciardelli, L.A. (1992). "Creativity and Bilingualism". *Journal of Creative Behaviour*, Volume 26, issue 4, pp 242-54. First published: December 1992 <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.1992.tb01183.x>

Ricciardelli, L. A. (1993). Two components of metalinguistic awareness: Control of linguistic processing and analysis of linguistic knowledge. *Applied Psycholinguistics*, 14(3), 349-367. <https://doi.org/10.1017/S0142716400010833>

Σκούρτου, Ε. (2011). *Η διγλωσσία στο σχολείο*. Αθήνα. Gutenberg.

Τζακώστα, Μ. (2019). Στάσεις μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία των νεοελληνικών διαλέκτων στο σχολείο. *Γλωσσολογία*, 27, 43-56.

Τζακώστα, Μ. (2019). Ενίσχυση της διαλεκτικής γλωσσικής συνειδητοποίησης μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μέσω ενός προγράμματος διδασκαλίας των νεοελληνικών διαλέκτων. Στο Ράλλη, Α., Π. Μπάρκας, Β. Joseph & Σ. Μπόμπολας (επιμ.). *Πρακτικά του 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικής Διαλεκτολογίας και γλωσσολογικής Θεωρίας*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών & Εργαστήριο Νεοελληνικών Διαλέκτων Τμήματος Φιλολογίας. 357-369.

Τζακώστα, Μ. & Ε. Μπετεινάκη (2019). Στάσεις φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία των νεοελληνικών διαλέκτων στο σχολείο. Στο Ράλλη, Α., Π. Μπάρκας, Β. Joseph & Σ. Μπόμπολας (επιμ.). *Πρακτικά του 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικής Διαλεκτολογίας και γλωσσολογικής Θεωρίας*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών & Εργαστήριο Νεοελληνικών Διαλέκτων Τμήματος Φιλολογίας. 339-355.

Tsiplakou, S. (2006). The emperor's old clothes: linguistic

diversity and the redefinition of literacy. *The International Journal of Humanities* 2, 2345-2352.

Τσιπλάκου, Σ. (2004). Στάσεις απέναντι στη γλώσσα και γλωσσική αλλαγή. Μια αμφίδρομη σχέση; Στο *Proceedings of the 6th International Conference on Greek Linguistics*, επιμ. Γ. Κατσιμαλή, Α. Καλοκαιρινός, Ε. Αναγνωστοπούλου και Ι. Κάππα. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης. CD-Rom.

Tsiplakou, S & G. Floros. (2013). Never mind the text types, here's textual force: Towards a pragmatic reconceptualization of text type. *Journal of Pragmatics* 45, 119-130.

Τσιπλάκου, Σ. & Ξ. Χατζηγιάννου. (2010). Η διδασκαλία της γλωσσικής ποικιλότητας: μια παιδαγωγική παρέμβαση. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 30, 617-629. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Ν. & Ε. Θεοδωρόπουλος. (2015). Η χρήση των διαλεκτικών ποικιλιών στις σύγχρονες διαφημίσεις-ιδεολογικές προεκτάσεις. Στο Μ. Τζακώστα (επιμ), *Η Διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές. Αθήνα, Gutenberg: 211-237.

Φλιάτουρας, Α και Π. Παναγιωτόπουλος. (2022). Τα «Θρακιώτικα»: ένα επιτραπέζιο παιχνίδι του πολιτιστικού δικτύου *Ντοπιολαλιά και του Εργαστηρίου Γλωσσολογίας +Μόρφωση*. Εργασία που παρουσιάστηκε στην επετειακή ημερίδα Αναζητώντας τις ΝΕ διαλέκτους στη Θράκη. Υπό έκδοση

Τα «Θρακιώτικα»: ένα επιτραπέζιο παιχνίδι του πολιτιστικού δικτύου Ντοπιολαλιά και του Εργαστηρίου Γλωσσολογίας +Μόρφωση

Ασημάκης Φλιάτουρας
Επίκουρος Καθηγητής Γλωσσολογίας
ΤΕΦ/ΔΠΘ

Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
«Πολιτιστικό Δίκτυο για την Ντοπιολαλιά»

Abstract

This paper presents the interactive game dictionary (board game) for the modern Greek dialectic varieties of Thrace. First, there is a brief presentation of the history of the agreement between the Cultural Network for Dopiolalia and the Linguistics Laboratory of the Department of Greek Philology + Μόρφωση, followed by a brief description of the methodology, material and operating rules. Finally, we shall sample some of the game's question and action cards.

Λέξεις κλειδιά: modern Greek dialectal varieties, interactive game, gamification,

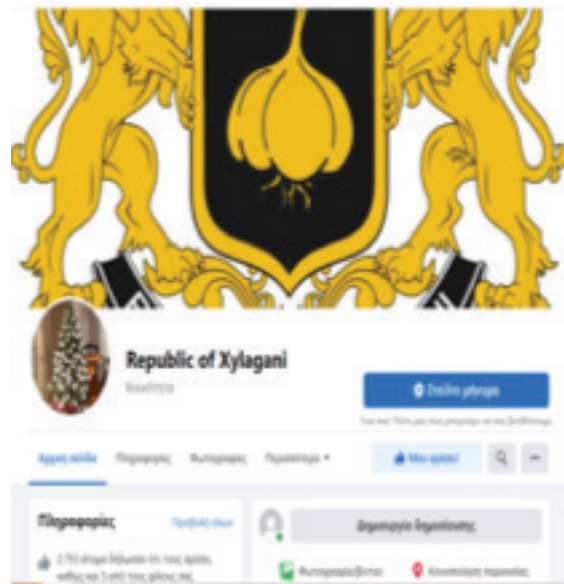
1. Στόχοι της εργασίας

Ο στόχος της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει το διαδραστικό παιχνιδόλεξο (επιτραπέζιο παιχνίδι) για τις νεοελληνικές διαλεκτικές ποικιλίες της Θράκης. Συγκεκριμένα, αφού παρουσιάσει το ιστορικό της συμφωνίας ανάμεσα στο Πολιτιστικό Δίκτυο για την Ντοπιολαλιά και το Εργαστήριο Γλωσσολογίας +Μόρφωση, θα περιγράψει το παιχνίδι ως προς τη μεθοδολογία, το υλικό και τους κανόνες λειτουργίας και θα δείξει δειγματοληπτικά ορισμένες από τις κάρτες ερωτήσεων και δράσεων του παιχνιδιού.

2. Ιστορικό της συνεργασίας

Είναι γνωστό ότι παρατηρείται σημαντική συρρίκνωση/ υποχώρηση των νεοελληνικών διαλεκτικών ποικιλιών υπό την πίεση της ΚΝΕ και τον στιγματισμός των διαλεκτόφωνων. Επίσης, έρευνες έχουν δείξει την αρνητική ή έμμεσα αρνητική στάση ομιλητών, εκπαιδευτικών αλλά και αναλυτικών προγραμμάτων απέναντι στις διαλέκτους για ιδεολογικούς και παραπιστημονικούς λόγους. Για παράδειγμα, προτείνεται η πρότυπη ποικιλία (Κοινή Νέα Ελληνική, εφεξής ΚΝΕ) ως η μοναδική ποικιλία διδασκαλίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με το σκεπτικό ότι έτσι δημιουργείται, διαχέεται και προτάσσεται μία ενιαία εθνική επίσημη γλώσσα, παρόλο που μια τέτοια γλωσσική ομογενοποίηση ως ένα βαθμό είναι ανεδαφική και η ίδια η γλωσσική πραγματικότητα δείχνει μια εξαιρετική ποικιλία νεοελληνικών διαλέκτων και ιδιωμάτων. Επίσης, συχνά ακούγεται ότι η διαλεκτοφωνία είναι τροχοπέδη για την εκπαιδευτική και εργασιακή εξέλιξη, ενώ, σύμφωνα με έρευνες, η διδασκαλία και η απενοχοποιημένη χρήση των διαλέκτων συμβάλλει στην άριστη κατάκτηση και των δύο ποικιλιών, δηλαδή της επίσημης κοινής και των διαλέκτων. Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα πάλι με έρευνες, τα βόρεια ιδιώματα έχουν μικρότερο βαθμό αποδοχής και κύρους σε σχέση με τα νότια, επιτείνοντας μέσω της απαξίωσης των χρηστών τη συρρίκνωσή τους. Από την άλλη, βέβαια, ειδικά τις τελευταίες δεκαετίες, είναι έντονη η αγάπη πολλών διαλεκτόφωνων για τη δι-διαλεκτική γλωσσική τους ταυτότητα και παρατηρείται αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για τη διαλεκτολογία, τη διάσωση των διαλέκτων και τη διδασκαλία τους. Έτσι, διδασκαλία διαλέκτων γίνεται, μεταξύ άλλων, στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (εφεξής ΔΠΘ), τόσο στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας (εφεξής ΤΕΦ) από την Π. Καμπάκη-Βουγιουκλή (διδασκαλία βορειών ιδιωμάτων) όσο και στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού των Παρευξινίων Χωρών από τον Η. Πετρόπουλο (διδασκαλία ποντιακής), αλλά και στο Πανεπιστήμιο Κρήτης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης από τη Μ. Τζακώστα (διδασκαλία κρητικής). Παράλληλα, σε ακαδημαϊκό επίπεδο, έχουν αυξηθεί σημαντικά οι επιτόπιες έρευνες, οι μελέτες, οι ημερίδες, τα ερευνητικά προγράμματα και τα συνέδρια που αφορούν τις διαλέκτους σε πανεπιστημιακά τμήματα αλλά και στο Κέντρο Ερεύνης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων

της Ακαδημίας Αθηνών. Δυστυχώς, σε αυτό το πλαίσιο και για διάφορους λόγους, η μελέτη των νεοελληνικών θρακικών ιδιωμάτων έχει μείνει πάρα πολύ πίσω σε σχέση με άλλες διαλέκτους. Φωτεινές εξαιρέσεις αποτελούν οι πρόσφατες πανεπιστημιακές εκδόσεις επί κοσμητείας της Π. Καμπάκη-Βουγιουκλή (βλ. παρακάτω), το υπό εξέλιξη ερευνητικό πρόγραμμα Ψηφιακή Θράκη του ΔΠΘ με επιστημονικό υπεύθυνο τον Α. Παληκίδη, αλλά και κάποιες ερασιτεχνικές εργασίες και διαδικτυακές ιστοσελίδες, όπως τα Republic of Xylagani και Θρακιώτ'ς.

Εικόνα 1: διαδικτυακές ιστοσελίδες θρακικών ιδιωμάτων Ταυτόχρονα, η παιχνιδοποίηση (gamification) σε έντυπη και ψηφιακή μορφή καθίσταται πλέον ως βασική στρατηγική εκμάθησης των γλωσσών παγκοσμίως. Σε αυτό το πλαίσιο, έχουν εκπονηθεί ειδικά επιτραπέζια παιχνίδια με υλικό από γεωγραφικές και κοινωνικές διαλέκτους. Με βάση μια διαφήμιση στο Facebook ενημερωθήκαμε για τα επιτραπέζια παιχνίδια που αφορούν τα ηπειρώτικα, τα κουτσαβάκικα, τα κρητικά και τα ποντιακά και κυκλοφορούν από την Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία Πολιτιστικό Δίκτυο για την

Ντοπιολαλιά, η οποία έχει αναλάβει την παραγωγή, έκδοση και προώθηση των παιχνιδιών στην Ελλάδα και το εξωτερικό, παράλληλα με τις υπόλοιπες δράσεις που υλοποιεί για τη διάσωση και ανάδειξη των τοπικών γλωσσικών ιδιωμάτων (όπως το πρόγραμμα Λεξορμήσεις, δράσεις επικοινωνίας, δημοσιότητας και προβολής στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ανάπτυξη πανελληνίου δικτύου φορέων για την Ντοπιολαλιά κ.ά.). Το ενδιαφέρον είναι ότι ο εμπνευστής-δημιουργός των παιχνιδιών Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος, με μεγάλη εμπειρία και τεχνογνωσία σε πρότυπα προγράμματα, καινοτόμες ψηφιακές δράσεις και εμβληματικές πολιτιστικές πρωτοβουλίες, συνιδρυτής της γνωστής εταιρείας πολιτιστικού μάρκετινγκ Protoleum, έχει αναπτύξει και κατοχυρώσει ένα καινοτόμο μοντέλο παιχνιδοποίησης της γλώσσας, καθώς και τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό (game play) ενός ψυχαγωγικού-εκπαιδευτικού παιχνιδιού, του οποίου την υλοποίηση, παραγωγή και εμπορική προώθηση ανέθεσε στο Πολιτιστικό Δίκτυο για την Ντοπιολαλιά υπό το κατοχυρωμένο εμπορικό σήμα Ντοπιολαλιά-Το διαδραστικό παιχνιδόλεξο. Έτσι, η Ντοπιολαλιά αποτελεί την πρώτη σειρά επιτραπέζιων παιχνιδιών με θέμα τις γεωγραφικές και κοινωνικές διαλέκτους της ελληνικής και συντονίζει όλες τις επιμέρους δράσεις, έχοντας εξειδικευτεί στον σχεδιασμό, στη δημιουργία και την παραγωγή πρωτότυπων επιτραπέζιων ψυχαγωγικών, διαδραστικών και εκπαιδευτικών γλωσσικών παιχνιδιών και ψηφιακών εφαρμογών με θέμα τη λαϊκή παράδοση και στόχο την ανάδειξη και διάδοση των ιδιαίτερων γλωσσικών ιδιωμάτων στο ευρύτερο κοινό. Στους στόχους του Πολιτιστικού Δικτύου για την Ντοπιολαλιά περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, και η Ψηφιακή Ντοπιολαλιά, δηλαδή η ψηφιακή έκδοση των παιχνιδιών. Με βάση, λοιπόν, την παραπάνω διαφήμιση, ο Α. Φλιάτουρας είχε την ιδέα να έρθει σε επαφή με την εταιρεία και να προτείνει τη συνεργασία του Εργαστηρίου Γλωσσολογίας ΣυνΜορφώση του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας (εφεξής ΤΕΦ) του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (εφεξής ΔΠΘ), για την εκπόνηση ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού για τα θρακιώτικα. Η κατάληξη ήταν θετική και είχε ως αποτέλεσμα να υπογραφεί μεταξύ του εργαστηρίου και της εταιρείας ένα πρωτόκολλο συνεργασίας όχι μόνο για τα θρακιώτικα ιδιώματα αλλά για άλλες ποικιλίες και γλώσσες, όπως για τα αρχαία ελληνικά, τη στρατιωτική ειδική ορολογία κλπ. Την κάλυψη της χρηματοδότησης του σχεδιασμού, της παραγωγής, του επικοινωνιακού υλικού προώθησης του παιχνιδιού και των λοιπών διαφημιστικών εξόδων ανέλαβε η εταιρεία με δικούς της πόρους. Αξίζει να σημειωθεί ότι, με βάση αυτή τη συμφωνία, τα μέλη ΔΕΠ του ΤΕΦ/ΔΠΘ θα εργάζονται αμισθί, ενώ ως ανταποδοτική συμφωνία ορίστηκε η εταιρεία να χορηγεί ετήσια υποτροφία χιλίων ευρώ στον/στην πρωτεύοντα/-α της ειδίκευσης γλωσσολογίας του ΤΕΦ/ΔΠΘ. Μάλιστα, τα δύο μέρη εξετάζουν την ενδεχόμενη επέκταση της συνεργασίας για την υλοποίηση κοινών δράσεων, διερευνώντας την δυνατότητα ένταξης ετήσιας έμμισθης συμμετοχής ορισμένου αριθμού φοιτητών της ειδίκευσης γλωσσολογίας του ΤΕΦ/ΔΠΘ μέσω της πρακτικής άσκησης για την εκπόνηση των ερωτήσεων των επόμενων υπό συνεργασία παιχνιδιών και την υλοποίηση παράλληλων εκπαιδευτικών, πολιτιστικών και μορφωτικών

δράσεων που από κοινού θα συμφωνηθούν, εφόσον διασφαλιστούν οι αναγκαίοι χρηματοδοτικοί πόροι.

Εικόνα 2: επιτραπέζια διαλεκτικά παιχνίδια του Πολιτιστικού Δικτύου για την Ντοπιολαλιά
Πηγή εικόνας: www.dopiolalia.gr

3. Περιγραφή του παιχνιδιού

Στο πλαίσιο της συνεργασίας για τη δημιουργία του επιτραπέζιου παιχνιδιού για τα θρακιώτικα ιδιώματα συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας από το Πολιτιστικό Δίκτυο για την Ντοπιολαλιά και το Εργαστήριο Γλωσσολογίας ΣυνΜορφώση με αντικείμενο τη συλλογή γλωσσικού περιεχομένου από πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, την επεξεργασία γλωσσικού περιεχομένου και τη μετατροπή του γλωσσικού περιεχομένου σε στοιχεία επιτραπέζιου παιχνιδιού (κάρτες ερωτήσεων και κάρτες πλοκής). Εν συνεχεία, η εξειδικευμένη ομάδα σχεδιαστών, γραφιστών και εικονογράφων του Πολιτιστικού Δικτύου για την Ντοπιολαλιά προχώρησε στο δημιουργικό στήσιμο και την εικονογράφηση του παιχνιδιού.

Εικόνα 3: Το νέο παιχνίδι Θρακιώτικα διαφημιστικό teaser

Επομένως, για την εκπόνηση του παιχνιδιού ακολουθήσαμε το κατοχυρωμένο και διεθνώς αναγνωρισμένο μοντέλο παιχνιδοποίησης της γλώσσας του εμπνευστή-δημιουργού Παναγιώτη Παναγιωτόπουλου, όπως εφαρμόστηκε στα προηγούμενα παιχνίδια της εταιρείας. Συγκεκριμένα, συντάξαμε 320 γλωσσικές ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σωστού-λάθους,

αινίγματος, ανοικτού τύπου, συμπλήρωσης κενών και αντιστοίχισης. Επίσης, συντάχθηκαν 80 γλωσσοπολιτιστικές κάρτες πλοκής, που αφορούν ξεματιάσματα, φορεσιές, ήθη κι έθιμα, οι λεγόμενες κάρτες πλοκής. Συνολικά στο παιχνίδι ο χρήστης έρχεται σε επαφή με πάνω από χίλιες διαλεκτικές λέξεις.

Ως επιστημονικός υπεύθυνος ορίστηκε ο Α. Φλιάτουρας. Η ομάδα που συνέταξε τις ερωτήσεις ήταν ο Α. Φλιάτουρας, η Π. Καμπάκη-Βουγιουκλή, ο διαχειριστής της σελίδας Θρακιώτ'ς και οι ειδικοί συνεργάτες της εταιρείας Ντοπιολαλιά. Ως βάση του υλικού αξιοποιήθηκε η βιβλιογραφία, δηλαδή έρευνες, λεξικά, γλωσσάρια (λ.χ. του καπνού της Ζ. Γαβριηλίδου¹), το υλικό από τις μακροχρόνιες επιτόπιες έρευνες της Π. Καμπάκη-Βουγιουκλή (λ.χ. το ειδικό λεξιλόγιο της σηροτροφίας του Σουφλίου), οι εκδόσεις της Κοσμητείας της ΣΚΑΣ του του ΔΠΘ (επί κοσμητείας της Π. Καμπάκη-Βουγιουκλή), όπως το Λεξικό του Ιάσμου του Γ. Μπατζάκα και τα Θρακιώτικα Μαϊρέματα της Σ. Μαμούγκα, διαδικτυακό υλικό από τις επίσημες ιστοσελίδες των δήμων της Θράκης, υλικό από την ιστοσελίδα Θρακιώτ'ς, καθώς και υλικό που συνεισέφερε το Πολιτιστικό Δίκτυο για την Ντοπιολαλιά. Το υλικό επαληθεύτηκε από φυσικούς ομιλητές. Οι ερωτήσεις είχαν διαβάθμιση δυσκολίας (1 έως 10 πόντοι). Ο στόχος των ερωτήσεων ήταν η μάθηση, η γλωσσική σύνδεση των γενεών, η επιστημονικότητα και η εκπαιδευτικότητα και τα κριτήρια επιλογής και σύνταξης των ερωτήσεων αφορούσαν συγκεκριμένα θεματικά πεδία, όπως τραγούδια, διαλεκτικούς τύπους (λέξεις και φράσεις), ήθη κι έθιμα κλπ. με στόχο τη σύνδεση γλώσσας και πολιτισμού, αλλά και τις σημασίες και την ετυμολογία. Κατέστη προσπάθεια να τηρηθεί σε αυτό το αρχικό υπερώνυμο παιχνίδι ο παν-θρακικός χαρακτήρας των λέξεων, φυσικά στο μέτρο του δυνατού, καθώς τα θρακικά ιδιώματα για ιστορικούς και κοινωνικούς λόγους χαρακτηρίζονται από εξαιρετική ποικιλία, ακόμα και σε επίπεδο ενός και μόνο χωριού. Βέβαια, ένα από τα ζητούμενα στο παιχνίδι είναι και η διαδραστική επικοινωνία των ομιλητών, ως προς την ποικιλία των τύπων. Επίσης, σε μεγάλο βαθμό οι ερωτήσεις είχα παικτικό, σκωπτικό και ευρηματικό χαρακτήρα, προκειμένου να γίνει πιο γοητευτικό το παιχνίδι στη χρήση του, αλλά και για να διαφανεί η ισοτιμία διαλέκτων και κοινής, η συγχρονική δημιουργικότητα και παραγωγικότητα, η απενονοχοποίηση της διαλεκτοφωνίας, καθώς και η άρση του γραφικού/φολκλορικού περιβλήματος. Στη συνέχεια, παρατίθενται κάρτες με δειγματοληπτικές ερωτήσεις:

Εικόνα 4: κάρτες ερωτήσεων

Σημαντικό στοιχείο των επιτραπέζιων παιχνιδιών της Ντοπιολαλιάς αποτελεί η πρωτότυπη εικονογράφηση. Για τα θρακιώτικα η εικονογράφηση είναι εμπνευσμένη από αντιπροσωπευτικά θέματα, σύμβολα, σχέδια και μοτίβα του θρακιώτικου πολιτισμού, της ενδυμασίας, της αρχιτεκτονικής και της λαϊκής παράδοσης της περιοχής. Για τις ανάγκες του παιχνιδιού η ομάδα έμπειρων και ταλαντούχων σχεδιαστών και εικονογράφων της εταιρείας διεξήγαγε ενδελεχή έρευνα και, εν συνεχεία, με βάση το περιεχόμενο του παιχνιδιού και τις κατευθυντήριες οδηγίες που έλαβε σχεδίασε πάνω από 200 διαφορετικά εικονογραφημένα θέματα, τα οποία ενσωματώθηκαν στις κάρτες του παιχνιδιού, στο έντυπο οδηγίων και φυσικά στη συσκευασία του παιχνιδιού (cube box). Παράλληλα, ήδη σχεδιάζεται το υπόλοιπο υποστηρικτικό υλικό επικοινωνίας και προβολής που θα ενσωματωθεί στο ειδικό media kit για την προώθηση του παιχνιδιού στον τύπο, το διαδικτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Για το δημιουργικό κομμάτι και τις προωθητικές ενέργειες επικοινωνίας το Πολιτιστικό Δίκτυο για την Ντοπιολαλιά συνεργάζεται με βραβευμένη διαφημιστική εταιρεία, ενώ λειτουργεί και γραφείο τύπου. Συγκεκριμένα, το εμπρόσθιο τμήμα στο κουτί του παιχνιδιού είναι το εξής:

1. <https://synmorphose.gr/index.php/el/projects-gr/tobacco-glossary-menu>.

Εικόνα 5: εμπρόσθιο τμήμα στο κουτί του παιχνιδιού

Στα περιεχόμενα του παιχνιδιού, εκτός από τις κάρτες ερωτήσεων και πλοκής, περιλαμβάνονται και τα υπόλοιπα στοιχεία του παιχνιδιού, όπως ζάρι, κλεψύδρα και έντυπο οδηγιών.

Εικόνα 6: περιεχόμενα παιχνιδιού

Το οπίσθιο τμήμα του παιχνιδιού έχει ένα εξαιρετικό κείμενο, που προτρέπει για τη χρήση του παιχνιδιού:

Εικόνα 7: κείμενο στο οπίσθιο τμήμα στο κουτί του παιχνιδιού

Τέλος, στις προοπτικές που δημιουργεί για τη Θράκη το συγκεκριμένο παιχνίδι, εντάσσουμε την εκπόνηση και νέων, πιο ειδικών και γεωγραφικά πιο τοπικών, ειδικών εκπαιδευτικών παιχνιδιών για τη Θράκη, λ.χ. για το Σουφλί, τον Ίασμο, την Ξυλαγανή κλπ., καθώς και την εντατικοποίηση της επιτόπιας έρευνας για τη συλλογή διαλεκτικού υλικού. Σημαντική ως προς αυτό θα πρέπει να είναι η ηθική και οικονομική στήριξη της προσπάθειας από τους φορείς. Για παράδειγμα, χαιρετίζουμε θετικά και επικροτούμε την προσπάθεια χρηματοδότησης των παιχνιδιών από την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Βιβλιογραφία (ενδεικτική)

- Κακριδή-Φερράρι, Μ. 2005. «Οι νεοελληνικές διάλεκτοι στον δημόσιο λόγο: Δείγματα αντιμετώπισής τους». *Παρουσία 17/18* (1), 53-65.
- Καμπάκη-Βουγιουκλή Πηνελόπη. 2022. «Νεοελληνικές διαλεκτικές ποικιλίες στη Θράκη: ενέργειες για τη διάσωση και συνέχισή τους». Εργασία που παρουσιάστηκε στο 7ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΜΕ: Γλώσσα και Ελευθερία της Έκφρασης». ΥΔΡΑ, 11-14 Ιουλίου 2021. (υπό έκδοση).
- Καμπάκη-Βουγιουκλή Πηνελόπη. 2012. «Εναλλακτικές προσεγγίσεις στη γλωσσική διδασκαλία μέσω των ΝΕ διαλέκτων/ιδιωμάτων: το ιδίωμα της Θράκης». *Πρακτικά Συνεδρίου Ζητήματα Διδακτικής της Γλώσσας*, επιμέλεια Καμπάκη-Βουγιουκλή Π. & Μ. Δημάση, Εκδόσεις Κυριακίδη, 79-93.
- Καμπάκη-Βουγιουκλή & Π.,Θ. Κούκος.2021. «Μεις χουρατεύουμε θρακιώτκα κι στου... ιντερνέτ!». Στο *KATHEDRA of Byzantine and Modern Greek Studies*, issue N° 9, 2021, 104-113.
- Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π. & Δούρου, Χ. 2015. «Το γλωσσικό ιδίωμα του Σουφλίου: γλωσσικές συμπεριφορές μαθητών Λυκείου σε εκπαιδευτικό περιβάλλον». Στο Μ. Τζακώστα (επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg-Δαρδανός, 95-116
- Κουρδής, Ε. 1997. «Παράγοντες κοινωνιογλωσσικού στιγματισμού του τοπικού ιδιώματος της Θεσσαλίας». *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 17, 577-590.
- Ντίνιας, Κ. & Ε. Ζαρκογιάννη. 2009. *Διδακτική αξιοποίηση των νεοελληνικών διαλέκτων*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Πλαδή, Μ. 2001. «Γλωσσικές στάσεις και διαλεκτική υποχώρηση». *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 21, 618-629.
- Τζακώστα, Μ. 2014. «Οι γλωσσικές ποικιλίες στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση: σκέψεις και προβληματική για τον σχεδιασμό ενός προγράμματος διδασκαλίας». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 34, 422-430.
- Τσιπλάκου, Σ. 2007. «Γλωσσική ποικιλία και κριτικός εγγραμμτισμός: συσχετισμοί και παιδαγωγικές προεκτάσεις». Στο: Ματσαγγούρας, Η. Γ. (επιμ.) *Σχολικός εγγραμμτισμός: λειτουργικός, κριτικός και επιστημονικός*. Αθήνα: Γρηγόρης, 466-511.
- Τσιπλάκου, Σ. 2015. Διδάσκοντας διάλεκτο σε ένα παιδαγωγικό πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού: η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της Κύπρου». Στο: Μ. Τζακώστα (επιμ.) *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg, 187-210.
- Τσιπλάκου, Σ. & Ξ. Χατζηγιάννου. 2010. «Η διδασκαλία της γλωσσικής ποικιλότητας: μια διδακτική παρέμβαση». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 30, 617-629.

**ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΙΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΜΕΓΑΡΟ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 12/12/2021**

Επιστημονικά υπεύθυνη
Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή
Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

ΧΟΡΑΤΕΥΟΥΜΙ ΣΟΥΦΛΙΟΤΚΑ...

ΟΜΑΔΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ:

1. Αλεξούδης Γιάννης,
2. Αρχοντούλης Δημοσθένης
3. Βλασακούδης Λεωνίδα
4. Μαμούγκα Σίσσυ
5. Μουσίκας Θεόδωρος

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας
Τομέας Γλωσσολογίας

Νεοελληνική Διαλεκτολογία [ΕΕΓΛΩ326]
Διδασκαλία/έρευνα θρακικών ιδιωμάτων
Διδάσκουσα: Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή

Χουρατεύουμι σουφλιώτκα!

Η γλωσσική ποικιλία του Σουφλίου

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

Λεωνίδας Βλασακούδης [7 Απριλίου], Θόδωρος Μουσίκας [14 Απριλίου]
Δημοσθένης Αρχοντούλης [21 Απριλίου], Γιάννης Αλεξούδης [14 Απριλίου]
Χρυσούλα Μαμουύγκα [21 Απριλίου]

Ομάδα Σουφλίου:

Εισηγητής

Γιάννης Αλεξούδης

Εκπαιδευτικός/Φυσικός ομιλητής
της διαλέκτου

**Χωρατεύουμε σουφλιώτκα...
από το δημοτικό...σκέψεις
ενός Σουφλιώτη δάσκαλου ...**

Χωρατεύουμε σουφλιώτκα...από το δημοτικό...
σκέψεις ενός Σουφλιώτη δάσκαλου ...

Η σχέση μου με το σουφλιώτικο ιδίωμα είναι παλιά...

> Παιδιόθεν...

> Από μικρό παιδί άκουγα και χρησιμοποιούσα τη γλώσσα των γονιών μου, των παππούδων μου, των ανθρώπων της γειτονιάς, των “εσναφιών” της πόλης μου. Θυμάμαι να κάθομαι στα πεζούλια των καφενείων, ατέλειωτες ώρες, να αφουγκράζομαι τον ιδιαίτερο τρόπο ομιλίας και προφοράς των παλαιότερων, να ψάχνω τι σημαίνουν οι λέξεις που άκουγα, πώς προφέρονται.

> Προστατεύοντας τη ντοπιολαλιά, από αγάπη στην παράδοση και όχι από ρομαντική ειδωλολατρία, κάμουμε κάτι παραπάνω από το να ενθυμούμαστε μια αρχαία γλώσσα. Νοσταλγούμε, “χωρατεύουμε”, αγαπάμε πιο βαθιά. Γιατί οι γλώσσες και οι λέξεις φτιάχτηκαν για να εκφράσουν και συναισθήματα, πέρα από ανάγκες. Να αποθανατίσουν και να αναδείξουν γειτονιές και σοκάκια πολύ πριν τις κάμερες και τις οθόνες.

Χωρατεύουμε σουφλιώτκα...από το δημοτικό...
σκέψεις ενός Σουφλιώτη δάσκαλου ...

Σήμερα...

Σήμερα, το ιδίωμα τείνει να εκλείψει από τα χείλη και τις καρδιές των νεότερων, κυρίως των παιδιών, διότι θεωρείται παλαιομοδίτικη η ενθύμηση και η χρήση του.

Παρόλα αυτά η εμπειρία μου στο σχολείο, ως εκπαιδευτικός, δείχνει ότι υπάρχουν ακόμα δάσκαλοι και μαθητές που δειλά - δειλά συζητούν το ιδίωμα. Υπάρχει μια θετική διάθεση των νεοτέρων προς αυτό. Μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων τοπικής ιστορίας, μπορεί να γίνει προσπάθεια ενασχόλησης των παιδιών με την ιδιαίτερη αυτή γλώσσα, η οποία είναι κάτι που μας χαρακτηρίζει και ξεχωρίζει ως Σουφλιώτες.

Χωρατεύουμε σουφλιώτκα...από το δημοτικό...
σκέψεις ενός Σουφλιώτη δάσκαλου ...

Το μέλλον...

Η απόφαση της Ομότιμης Καθηγήτριας Γλωσσολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, του θρακιώτικου πανεπιστημίου, να το εντάξει ως μάθημα επιλογής στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας, ελπίζω και εύχομαι πως θα βοηθήσει ώστε αυτό το θετικό κλίμα που φαίνεται να υπάρχει αυτή τη στιγμή να έχει αντίκρισμα και στην κοινωνία, όσον αφορά τη συνέχιση της χρήσης της ντοπιολαλιάς μας και από τους νεότερους. Κι αυτό διότι το σουφλιώτικο γλωσσικό ιδίωμα, ή ποικιλία όπως την ονομάζει η κ. Καμπάκη, αποτελεί στοιχείο του τοπικού λαϊκού πολιτισμού μας και έχουμε χρέος να το διαφυλάξουμε από την επερχόμενη λήθη.

Χωρατεύουμε σουφλιώτκα...από το δημοτικό...
σκέψεις ενός Σουφλιώτη δάσκαλου ...

Πώς;

1. Μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων τοπικής ιστορίας, μπορεί να γίνει προσπάθεια ενασχόλησης των παιδιών με την ιδιαίτερη αυτή γλώσσα, η οποία είναι κάτι που μας χαρακτηρίζει και μας ξεχωρίζει ως Σουφλιώτες. Είναι ένα σημαντικό κομμάτι της ταυτότητάς μας.
2. Η ένταξη του ως μάθημα στο Πανεπιστήμιο, θα βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση, διότι θα καταξιώσει τη σουφλιώτικη γλωσσική ποικιλία στα μάτια των σκεπτικιστών και θα τους πείσει για την αναγκαιότητα της διαφύλαξης, μελέτης και διδασκαλίας του ως στοιχείου του τοπικού λαϊκού πολιτισμού μας, το οποίο έχουμε ιερό χρέος να διαφυλάξουμε από την επερχόμενη λήθη.

**Χρόνια πουλλά!
Ούλ' να γένουμι
ζαμανίσιοι!**

Ομάδα Σουφλίου:

Εισηγητής

Δημοσθένης Αρχοντούλης

Εκπαιδευτικός/Μουσικός/
Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

**Χωρατεύουμε
Σουφλιώτκα! Διδάσκοντας
τη διάλεκτο με τραγούδια**

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!

Διδάσκοντας τη διάλεκτο με τραγούδια

**Άσκηση: κατανόηση
διαλεκτικού
προφορικού λόγου/
συμπλήρωση κενών**

Θα σας παρουσιάσουμε δύο τραγούδια σε θρακιώτικη/σουφλιώτικη διάλεκτο:

1. Μια χιουμοριστική παραλλαγή από τον Δημοσθένη Αρχοντούλη του σπουδαίου τραγουδιού «Άλλος για Χίο τράβηξε» του Δήμου Μούτση, σε στίχους του Μάνου Ελευθερίου, από τον δίσκο 'Άγιος Φεβρουάριος' (1972)
2. Ένα σπουδαίο δημοτικό τραγούδι της Θράκης
«Άντα 'μαν παλικάρι»

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με τραγούδια

Άλλος για Χίο τράβηξε
συνθ. **Δήμος Μούτσης**
(παραλλαγή σουφλιωτιστί)

Μεσ' στα ____ σκούζουνι
ουλιμιρίς ____
κι δεν μπουρώ να κλείσου ματ'
γιατί του ____ κλαίει

Άλλους για ____ τράβηξη πήγι
κι άλλους για ____
κι άλλους στου ____ του πουτάμ'
____ μι τ' αμάξι

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!

Διδάσκοντας τη διάλεκτο με τραγούδια

Άλλος για Χίο τράβηξε
συνθ. **Δήμος Μούτσης**
(παραλλαγή σουφλιωτιστί)

Μεσ' στα **μπατάκια** σκούζουνι
ουλιμιρίς **ζιαπκέοι**
κι δεν μπουρώ να κλείσου ματ'
γιατί του **γκζάνι** κλαίει.

Άλλους για **Μάρτσα** τράβιξι πήγι
κι άλλους για **Παραμάρτσι**
κι άλλους στου **Κιόϊντερε** του πουτάμ'
ντιβίρτσι μι τ' αμάξι

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με τραγούδια

Αντα 'μαν παλληκάρι (Δημοτικό)

Αντά 'μαν _____
δώδικα χρουνών
στα σίδιρα _____
κι έβγανα νιρό
στα μάρμαρα
πατουνούσα
κι _____

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!

Διδάσκοντας τη διάλεκτο με τραγούδια

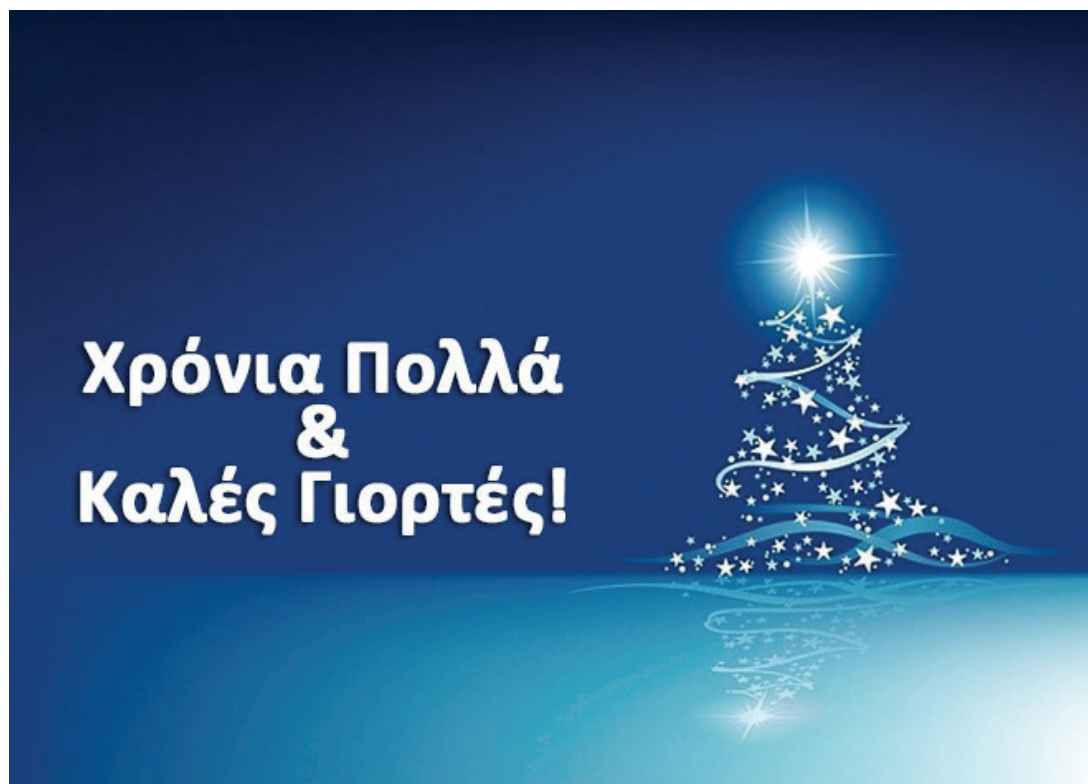
Αντα 'μαν παλληκάρι (Δημοτικό)

Αντά 'μαν **παλικανάρι**
δώδικα χρουινών
στα σίδιρα **πατουνούσα**
κι έβγανα νιρό
στα μάρμαρα
πατουνούσα
κι **κουρνιαχτιζαν**

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με τραγούδια

**Ευχαριστώ για την
προσοχή σας**

Ομάδα Σουφλίου:

Εισηγητής

Λεωνίδα Βλασακούδης

Εκπαιδευτικός/

Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

**Χωρατεύουμε
Σουφλιώτκα! Τα βασικά**

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Τα βασικά

ΧΡΟΝΟΣ **Μήνες**

Στα Σουφλιώτκα οι μήνες ΔΕΝ είχαν λαϊκές ονομασίες π.χ Θεριστής, Αλωνάρης, Τρυγητής κοκ, που βρίσκουμε σε πολλά ιδιώματα στην Ελλάδα.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Τα βασικά

Συνήθως ο χρόνος σηματοδοτούνταν με
μεγάλες ή μικρότερες γιορτές:
του Βαγγιλζμό
του Βαιό η Βαγιό(;)
τς Παναϊάς
τουν Αη Ξιαρ
τς Βαρβάρις
ήτοι του Ευαγγελισμού, των Βαΐων, της
Παναγίας, των Ταξιαρχών, της Αγ.Βαρβάρας

Χωρατεύουμε σουφλιώτικα! Τα βασικά

Και φυσικά..

Γινάρς	Ιούλς
Φλιβάρς	Αύγουστους
Μαρτς	Σιπτέμβριους
Απρίλς	Ουκτώ(μ)βριους
Μάης	Νουέμβριους,
Ιούνς	Δικέμβριους

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Τα βασικά

Ζώα

Γκατζιόλ/γάιδaros	Σκλι
Μουλάρ και Κατ'ρ	Χαιβάνια (γενικά τα οικόσιτα)
Άλουγου	Μπουγάς/ταύρος -αναπαραγωγή
Γκτζιουν/γουρούνι	Αρνίθα/κότα
Γάτα/Μάτσους ματσούδ (το μικρό)	Πέτνους

Συγγένειες (1)

Τι έχετε αυτόν/ην που παντρευτήκατε;	Κάκου (θηλ.) Αντρα (αρσ.)
Τι σας είναι το αρσενικό παιδί των γονιών σας;	Μπάντης (μεγ.) Αδερφός (μικ)
Τι σας είναι το θηλυκό παιδί των γονιών σας;	Μπούλιου (μεγ) Αδερφή (μικ)
Τι σας είναι ο ένας σας γονιός;	Μπουμπάς
Τι σας είναι ο άλλος σας γονιός;	Μάνα

Συγγένειες (2)

Τι έχετε τον πατέρα του πατέρα σας;	Πάππου
Τι έχετε τη μητέρα της μητέρας σας;	Μπάμπου
Τι έχετε τον παππού του πατέρα σας;	Προυσπάπου
Τι έχετε τη γιαγιά της μητέρας σας;	Νινέ
Τι έχετε τον αδερφό της μητέρας σας;	Νταή

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Τα βασικά

ΜΑΣΑΛΙ:COVID 19 ΣΤΟ ΣΟΥΦΛΙ του 1950

Αν η πανδημία covid 19 ενέσκηπτε πριν 50-60 χρόνια, κάπως έτσι θα ήταν ένας διάλογος μεταξύ δυο ηλικιωμένων γυναικών στο Σουφλί, βγαίνοντας απ' την εκκλησία μια Κυριακή πρωί:

- Καλημέρα, Μούτιου.
- Καλημέρα κι σενα, Νιάτσιου.
- Τι φκιάντι μουρή, χάθκιτι ντίμπιντιου.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Τα βασικά

- Εμ, να μι τι αυτό του μαλικάτ π' μας βρήκι,ουλ' μέρα ζαρώνουμε στ γκαβια μας. Χιτς δε ζμπουρίζουμε.
- Αμ κι μεις θάματ;Γω ρουκουμέν' στα τσιόλια μ', Πουλιώνς ουλ' νέρα ζαρών' θα λιχώνα στου γιατάκ'τ '
- Μ' το κακό είναι τούτου μουρή, μερ' κι στουν απόπατου καητηρούμι να νυχτώσ' για να πάμι.Κι πάπουζουμ σκώντι, γκλιότι που μετά κατάθ' θάματ' είναι γκζαν'.Πάλι καλά α πούρθα στν ικκλησιά, είχα ουμούτ γα δγιω κανέναν άνθρουπου, άμα τζιαν- τζιουν κανένας.Μον' παπάς μι τουν πίτρουπου.
- Ε,άηντι,τώρα π' σ' ίδγια, έλα σπιτ' α σι φκιάσου καφέ.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Τα βασικά

- Καφέ; Πουθ' τουν βρήκισ μαθέ τουν καφέ,τα μπακάλκα είναι κλειστά μι τσ βδουμάδισ.
- Α, να πίνι λιγ' τσιαβντάρα σ' έναν κισσέ που τη κείναν θα πιούμι.
- Να να ρθου, μα θα νας δγιουν τζιανταρμάδισ να παένουμι εμιτι δυο μας,α μας τζιριμιτήσουν.
- Άντι μουρή κουρκάκου, να πεδούηα που τς αστριχιές χερ
-χερ θα πάμι,ποιος α μας δγει.
- Μουρ Νιάτσιου, τώρα π' σι γλέπου που κουντά, θάματ τα μπαλντίργια σ' άξιναν, θα μπουρσούκ' γίνκισ.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Τα βασικά

-Μ' τι θα γεν' μουρή αβανάκου, δυο μήνις μέσα, γω π
γκιζιαρνούσα ούλνους τς μαχαλάδης. Τώρα, που του τσιολ'
στ αναγκαίου κι που μετά πίσου. Τι χαϊρ καητηράς; Θάματ' κι
θκια σ' πέτσα γυάλσι. Άμα τώρα είσι κόμα καλή, αρχύτιρα
ήσαν κακάτσου, είσι που 'σι κι μπάηα μάβιρ...

-Μ' να ιδγείς; Έκατσα κάμποσου σπιτ' μ' οδηι κι πάπουζουμ,
άφσι απ' κίνσι να χαλέβ' κι τζιλβέδης.

**Χρόνια πουλλά!
Ούλ' να γένουμι
ζαμανίσιοι!**

Ομάδα Σουφλίου:

Εισηγήτρια

Χρυσούλα Μαμούγκα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΤΕΦ,
ΔΠΘ/Ερευνήτρια της διαλέκτου

**Χωρατεύουμε
Σουφλιώτκα! Η γλώσσα
μέσα από τη μαγειρική**

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Η γλώσσα μέσα από τη μαγειρική

Έπιτόπια έρευνα

Η επιτόπια έρευνα είναι ένα απαραίτητο και αξιόπιστο μεθοδολογικό εργαλείο για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες.

Πρόκειται για μια καταγραφή της σύγχρονης πραγματικότητας που διαθέτει τόσο παραδοσιακά στοιχεία όσο και νεωτερισμούς.

Είναι έρευνα διπλής κατεύθυνσης:

- α) καταγραφή πρωτογενούς υλικού για αρχείο,
- β) πρόσληψη προφορικού διαλεκτικού λόγου μέσα σε κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Η γλώσσα μέσα από τη μαγειρική

Η βιογραφική τεχνική

είναι μια τεχνική που χρησιμοποιείται εκτεταμένα στο πλαίσιο της επιτόπιας έρευνας και αναπτύχθηκε στο πλαίσιο κοινωνιολογικών μελετών.

Η τεχνική έγκειται στο ότι ο ερωτώμενος διηγείται ελεύθερα ιστορίες που έζησε ο ίδιος.

Όλη η συνέντευξη μαγνητοφωνείται, ώστε να μπορούν κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης να σημειωθούν ακόμα και οι αποχρώσεις στον τόνο της φωνής, τα κομπιάσματα κλπ., τα οποία σημειώνονται και αναλύονται.

Εισηγήτρια: **Χρυσούλα Μαμούγκα**/Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΤΕΦ, ΔΠΘ/Ερευνήτρια της διαλέκτου

Χωρατεύουμε σουφλιώτικα! Η γλώσσα μέσα από τη μαγειρική

19th ΘΡΑΚΗ στα χρόνια της απελευθέρωσης - ενσωμάτωσης με την Ελλάδα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

10:00	ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ
10:15	Κεντρική Ομιλήτρια: Πηνελόπη Καμπάκη Βουγουκλή Η σημασία της συστηματικής διδασκαλίας των νεοελληνικών διαλέκτων
Δ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:	Πηνελόπη Καμπάκη Βουγουκλή, Ζωή Κοσμίδου
10:30	Ασημάκης Φλιάτουρας, Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος «Το Διαδραστικό παιχνίδι «Θρακιώτικα» σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Δίκτυο για την Νεοελληνική Συμμετέχον μαθητές Γυμνασίων της Κομοτηνής
11:15	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ - ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΔΕΣΜΑΤΑ
Β' ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:	Πηνελόπη Καμπάκη Βουγουκλή, Ασημάκης Φλιάτουρας
11:30	Λεωνίδας Βλασσακούδης, Ιωάννης Αλεξούδης, Χρυσούλα Μαμούγκα, Δημοσθένης Αρχοντούλης «Μεταχωρατεύουμε σουφλιώτικα»
12:00	Γεώργιος Βαρελάκης, Μίση Παπαδοπούλου, Τριαντάφυλλος Παπαδόπουλος «Κρένουμε Θρακινόψιτα»
12:30	Γεώργιος Μπατζάκας «Το λεξικό του Ιάσμου»
12:40	Κάρεν Χαναγιάν, Δημήτρης Βραχέλογλου «Η Ακαδημία του Πλάτωνα»
13:00	ΣΕΝΑΛΗΓΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ Έκθεση Θρακιώτικης «ληρονομας» - Συλλογή Αρβανίτη*

50

Θρακιώτκα Μαϊρέματα:
το πρώτο βιβλίο μαγειρικής με την βιογραφική τεχνική της επιτόπιας έρευνας, το οποίο έχει γραφτεί εξ' ολοκλήρου το θρακιώτικο ιδίωμα

Εισηγήτρια: **Χρυσούλα Μαμούγκα**/Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΤΕΦ, ΔΠΘ/Ερευνήτρια της διαλέκτου

Χωρατεύουμε σουφλιώτικα!
Η γλώσσα μέσα από τη μαγειρική

Μπάμπου

Χωρατεύουμε σουφλιώτικα! Η γλώσσα μέσα από τη μαγειρική

Μπάμπου

Τα..... -τα υλικά:

- > Πρώτον αντίπα 15..... (τα καθαρίζουμε κι τα πλένουμε ως που ν' ασπρίσουν).
- > κρέας δυο κιλά.
- > Μουσκαρίσιου κρέας δύο κιλά.
- > Γκζουνίσιου διακόσια πενήντα γραμμάρια κι διακόσια πενήντα Μουσκαρίσιου τζιερ
- > Πράσα τρία κι μια ρυζ'
- > Τουρλιού-..... μπαχάρια: μαυρουπίπερου, μπαχάρ', κύμινου κι κόκκινου πιπέρ'λίγο

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Η γλώσσα μέσα από τη μαγειρική

**Χρόνια πουλλά!
Ζαμανίσιοι να γένουμι!**

Μπάμπου

Τα τσισίτια -τα υλικά:

- > Πρώτον **γκζουνίσια** άντιρα 15 **φουρκιές** (τα καθαρίζουμε κι τα πλένουμε ως που ν' ασπρίσουν).
- > **Γκζουνίσιοι** κρέας δυο κιλά.
- > Μουσκαρίσιου κρέας δύο κιλά.
- > Γκζουνίσιοι **τζγιερ**' διακόσια πενήντα γραμμάρια κι διακόσια πενήντα Μουσκαρίσιου τζγιερ
- > Πράσα τρία κι μια **χουφτούδα** ρυζ'
- > Τουρλιού- **τουρλιού** μπαχάρια: μαυρουπίπερου, μπαχάρ', κύμινου κι κόκκινου πιπέρ'λίγο

Ομάδα Σουφλίου:

Εισηγητής

Θοδωρής Μουσίκας

Φιλολόγος/Ποιητής/Φυσικός
ομιλητής της διαλέκτου

**Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με
Γραμματική**

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

Η κλίση του ρήματος

Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
νταλντώ	ντάλτσα	κουσιάζου	κόσιαξα
νταλντάς	ντάλτσις	κουσιάζεις	κόσιαξες
νταλντά(ει)	ντάλτσι	κουσιάζ	κόσιαξε
νταλντούμι	ντάλτσαμι	κουσιάζουμε	κόσιαξαμι
νταλντάτι	ντάλτσατι	κουσιάζιτι	κόσιαξιτι
νταλντούν	ντάλτσαν	κουσιάζουν	κόσιαξαν

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

1. Νταλντάω - νταλντώ

Αόριστος: ντάλτσα.

Π.χ Κώτσιους για να γλυτώσ(ει) ένα χτυπ(η)μένου λέλιακα, ντάλτσι μεσ' τα γκιόλια.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

2. Προυγκάω = προυγκώ

- > Αόριστος: πρόγκηξα
- > Π.χ Μπάμπου πρόγκηξι τ'ς κότις απ' τ'ν αυλή, γιατί κουτσλούσαν τ'ς σκάλις.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

3. Ξιτσφάω = ξιτσφώ

- > Αόριστος: ξιτσούφσα
- > Π.χ Λήτσιους ξιτσφούσι πουλύ κι γιάλλ(οι) μπαρμπέοι, που κλειδουστόμιαζαν, τουν ίλιγαν αρτσιουμέν(οι):
- > «Ψόφια πουντίκια τρώς ρέ μάπα ή κλούβια αυγά;»

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

Επιρρήματα

Χίτσ(ι) & χιουτσ = καθόλου.

Ντίπ = όλως διόλου.

Ντίμπιντιου = τελείως (με αρνητικό πρόσημο)

Χαραή = χαράματα.

Μπουντάνσουρα = από πάρα πολύ παλιά.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα!
Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

Λεξιλόγιο

Λουπάνς = αμπλαούμπλας.

Μπασαμάκας = γκλιούντης.

Τσ(ι)πίδου = αγρουμαλλιασμέν(η).

Χάϊβανους = κουτουρνίθ(ι).

Πουλύ αναγουλλιασμένους = γατουξέρασμα.

Κηφήνας = καλπαζάν'ς, κάλπαρους

Σ(ι)νίκου = καρακασνάκου.

Μουρτζούλας = μαυρουχαρχαλιασμένους.

Καρούλας = φτίτσας.

Κρατσούν(ι) = καραμπάτσ(ι).

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

Μερικοί κανόνες για τα σουφλιώτκα

- 1) Μπροστά από κύρια ονόματα και παρατσούκλια οι Σουφλιώτες συνήθως δεν βάζουν άρθρο.
- 2) Οι παθητικές μετοχές χρησιμοποιούνται από τους Σουφλιώτες συνήθως ως επιθετικοί προσδιορισμοί.
Π.χ. Αγρουμαλλιασμένους πούρτσους, ουργιασμένου κουπρόσκ(υ)λου, μπατακιασμένα μάτια, ξιπουπουλσμένου πλί, καρτλαντζμένου μπασιάκ(ι),
ζαμπουριασμέν(η) μπαμπούδα, αρτσιουμένου ματσί, προυγκσμένου καρτάλ(ι), ανασκ(ι)αμέν(η) σκληκόμυγα.

Χωρατεύουμε Σουφλιώτκα! Διδάσκοντας τη διάλεκτο με Γραμματική

Ακόμη μερικοί κανόνες για τα σουφλιώτκα

3) Τα ρήματα που δεν παίρνουν αντικείμενο, ονομάζονται αμετάβατα.

Π.χ. Σχαίνουνταν πουλύ κι συνέχεια σπέρτουνι τα χέρια τ'.

Του σκ(υ)λί αλυχτούσι όλ(η) νύχτα κι του προύι τ'ς έφαγι στ' ράχ(η) μι ένα γάβρου, απ' τουν πάππου Μουτιό. Έτσ(ι) έφκι σαν αλαφιασμένου κουσιάζοντας (τρέχοντας ταχέως).

4) Σε αρκετές περιπτώσεις οι Σουφλιώτες χρησιμοποιούν για ουσιαστικά, κάποια επίθετα, τα λεγόμενα ουσιαστικοποιημένα επίθετα, συνήθως όταν αυτά συνοδεύονται από άκλιτες λέξεις, όπως επιφωνήματα και επιρρήματα.

Π.χ. Άμά μάπαρους!, Βρε ούστ(ι) μπασαμάκα!, Άσαά κλειδουστόμνιασαμι απ' τη σένα την ξιτσούφου!

Ούφ, έφκι ντιβανές κι ησύχασαμι!.

**ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΙΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΜΕΓΑΡΟ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 12/12/2021**

Επιστημονικά υπεύθυνη
Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή
Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

ΚΡΕΝΟΥΜΙ ΞΕΛΑΓΑΝΙΟΤΚΑ...

ΟΜΑΔΑ ΞΥΛΑΓΑΝΗΣ:

1. Βαφειάδης Γιώργος,
2. Καραγιαννάκης Αναστάσιος,
3. Κουφάκης Γιώργος,
4. Παπαδάκης Τριαντάφυλλος,
5. Παπαδοπούλου Μαίρη,
6. Χαναγκιάν Κάρεν.

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας
Εργαστήριο Γλωσσολογίας 'Συμμόρφωση'
Νεοελληνικές διάλεκτοι της Θράκης: έρευνα και διδασκαλία

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:
Ασημάκης Φλιάτουρας, Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα!

Οι τρεις ΝΕ διάλεκτοι της Ξυλαγανής
30/11, 07/12, 14/12, ώρα 12:00-15:00

ΘΑ ΔΙΔΑΞΟΥΝ:
Μαίρη Παπαδοπούλου, Γιώργος Βαφειάδης,
Παπαδάκης Τριαντάφυλλος, Αναστάσιος Καραγιαννάκης,
Κουφάκης Γιώργος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ:
Κάρεν Χαναγκιάν, Μαίρη Παπαδοπούλου

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...

Ομάδα Ξυλαγανής:

Εισηγητής

Γιώργος Βαφειάδης

Ιστορικός/Blogger/Φυσικός
ομιλητής του ιδιώματος

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...
Κι στου Ίντερνετ

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...Κι στου ιντερνέτ...

Republic of Xylagani Η ιστοσελίδα της Ξυλαγανής

Γεννήθηκα στην Κομοτηνή και πέρασα μεγάλο τμήμα της ζωής μου στην Ξυλαγανή Ροδόπης, τον τόπο κατοικίας των γονιών μου οι οποίοι ήταν προσφυγικής καταγωγής από την Ανατολική Ρωμυλία και την Ανατολική Θράκη.

Παρότι μόνιμος κάτοικος Αθηνών τα τελευταία 30 χρόνια, συντα Γυμνασιακά και κάποια χρόνια στο Δημοτικό σχολείο, πάντα αισθανόμουν ξένος εδώ, θεωρούσα Πατρίδα μου το χωριό μου.

Εκεί αισθανόμουν ελεύθερος πραγματικά όποτε πήγαινα, μεταξύ συγγενών και φίλων και, κυρίως με τη χρήση της ντοπιολαλιάς μου, την οποία θεωρούσα την πλέον εκφραστική γλώσσα στον κόσμο, μιας και ήμουν φυσικός ομιλητής της.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ, διαχειριστής της ιστοσελίδας

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...Κι στου ιντερνέτ...

Republic of Xylagani Η ιστοσελίδα της Ξυλαγανής

Στην προσπάθεια διατήρησης του ιδιώματός μας, δημιουργήθηκε η ιστοσελίδα «Republic of Xylagani»,ήτοι «η Δημοκρατία της Ξυλαγανής» της οποίας είμαι διαχειριστής. Η ιστοσελίδα ξεκίνησε αρχικά ως ιδέα μεταξύ φίλων για να λέμε φράσεις και λέξεις που χρησιμοποιούμε -κυρίως με κωμικό τρόπο, το χιούμορ χαρακτηρίζει τους συντοπίτες μου- όταν περιγράφουμε κάτι, για να διασώσουμε και να καταγράψουμε το ιδίωμα-αρχικά είχε αυτή την ονομασία **«Σελίς υπέρ διάσωσης της Ξυλαγανιώτικης γλώσσας»**

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...Κι στου ιντερνέτ...

Republic of Xylagani Η ιστοσελίδα της Ξυλαγανής

Τελικά η απήχηση ήταν μεγάλη, μη αναμενόμενη και, σε συνδυασμό με την άδικη Καλλικρατική απόφαση συγχώνευσης και μεταφοράς της έδρας του Δήμου, η οποία τελικά υποβίβασε την Ξυλαγανή από κεφαλοχώρι της Ροδόπης σε απλό οικισμό της περιοχής, με οδήγησε να ‘διακηρύξω’ την ανεξαρτησία της Δημοκρατίας μας (διαδικτυακά πάντα και προφανώς για να ενισχύσω τον χιουμοριστικό χαρακτήρα), καθώς και του ‘βασίλειου του σκόρδου’, το οποίο είναι το ‘εθνικό’ μας προϊόν, καταγράφοντας και αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη λαλιά μας.

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...Κι στου ιντερνέτ...

Republic of Xylagani Η ιστοσελίδα της Ξυλαγανής

ΠΡΟΣΤΑΓΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΞΥΛΑΓΑΝΙΩΤΕΣ ΣΚΥΛΟΥΣ

ΤΣΙΤ!: Φύγε

ΤΣΙΤ Α!: Φύγε από δω αμέσως!(όταν είναι φκος μας)

(Χ)ουΟΥ!: Βαθύ λαρυγγικό,αυξανόμενο, “πάρε δρόμο σε περιμένει παλούκι”,ήδη τον κυνηγάς κι αυτός φεύγει τρέχοντας.

Ούιε!:(Στιγμαίο) Απομακρύνσου!Μην αγγίζεις!

ουουΟΥΐ!: (Χαμηλόφωνο,αυξανόμενο)Μην το κάνεις!Φύγε απ’τα λουκάνκαμ!

Κίτι-Κίτι-κίτι: Έλα να φας.

Κάφα-κάφα: Μύρισε και βγάλε το λαγό.

Κόμα-κόμα!: Έγερσις,κίνδυνος!

Να!Να!: Έλα,μη σκιάζεσαι.

Σους μπε!: Σκασμός!Φταν’ αλυχτάς!Μας πήρις τ’αυτιά.

Κιαρατά του κουπούκς!: Όταν έχει φάει τη μία παντόφλα και με την άλλη τον κυνηγάς,ενώ αυτός τρέχει με την ουρά στα σκέλια να κρυφεί,αναγνωρίζοντας το τελεσθέν έγκλημα που διέπραξε.

ιιιιιι’Τ’!: Φρόνιμα!Μω τουν παλιόσκλους!

Α πνα φας τ’Καραμάν’ τα καζέλια!: Δεν είσαι για τίποτα,απογοήτευση, Καραμάν’ς ο μαύρος σκύλος,καζελάτος ανταγωνιστής,άξιος.

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...Κι στου ιντερνέτ...

Republic of Xylagani Η ιστοσελίδα της Ξυλαγανής

Βγήκα όξου μι μιά κι νι πήα σ'ένα ιστιατόριου.
Παράγγειλι κουνιάκ, αστακό, ψάργια, γλυκά κι που
παν κι μια μπουτίλια κρασί.

Νι λέου κι γω, “δεν ήφιρις μα κι του λογαριασμός
τσ'ΔΕΗ να τουν πληρώσου κι αυτόν;”

Εισηγητής: **Γιώργος Βαφειάδης**/Ιστορικός/Blogger/Φυσικός ομιλητής του ιδιώματος

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...Κι στου ιντερνέτ...

Republic of Xylagani Η ιστοσελίδα της Ξυλαγανής

Εισηγητής: **Γιώργος Βαφειάδης**/Ιστορικός/Blogger/Φυσικός ομιλητής του ιδιώματος

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...Κι στου ιντερνέτ...

Republic of Xylagani Η ιστοσελίδα της Ξυλαγανής

Χρόνια πολλά, Θράκη!

Ομάδα Ξυλαγανής:

Εισηγητής

Καραγιαννάκης Αναστάσιος

Καθηγητής Ιατρικής, ΔΠΘ/
Φυσικός ομιλητής του ιδιώματος

***Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...
Και στην Ιατρική!***

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Και στην Ιατρική!

Λαϊκή ιατρική ορολογία

Στις διαφάνειες που ακολουθούν συμπεριλαμβάνεται ένα μόνο μικρό μέρος από τη λαϊκή ιατρική ορολογία που χρησιμοποιούσαν οι ομιλητές της διαλέκτου. Ο πλήρης κατάλογος παρουσιάστηκε στα μαθήματα 'Κρένουμι ξλαγανιώτκα', στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του ΔΠΘ και θα εμφανιστεί σε μορφή επιστημονικής εργασίας αργότερα.

Στοιχεία Ανατομίας: Κεφαλή-Τράχηλος

76

«τι κρέμασις τουν τσινιέ σ' α; (γιατί συνοφρυώθηκες;)

Σαγόني - τσιαούλ

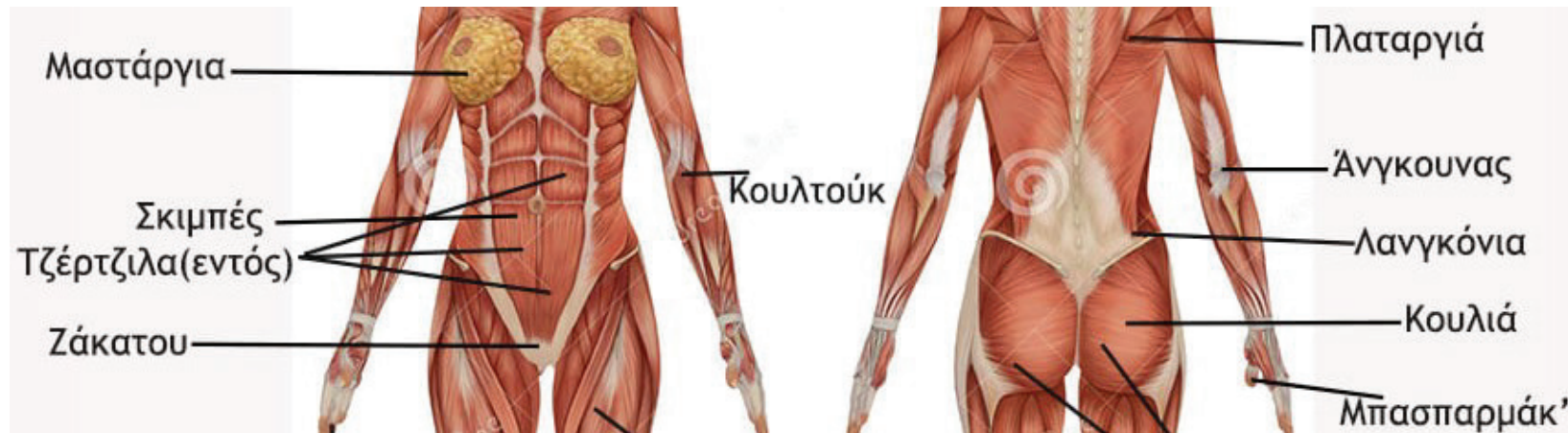
«Μ' έφκαν τα τσιαούλια» (έκπληξη, μ' ανοιχτό το στόμα, εξάρθημα γνάθου)

Χείλη - τσαχείλια, τζαμπραχείλια

«Ποια α; Κείν' η τζαμπραχείλου;»

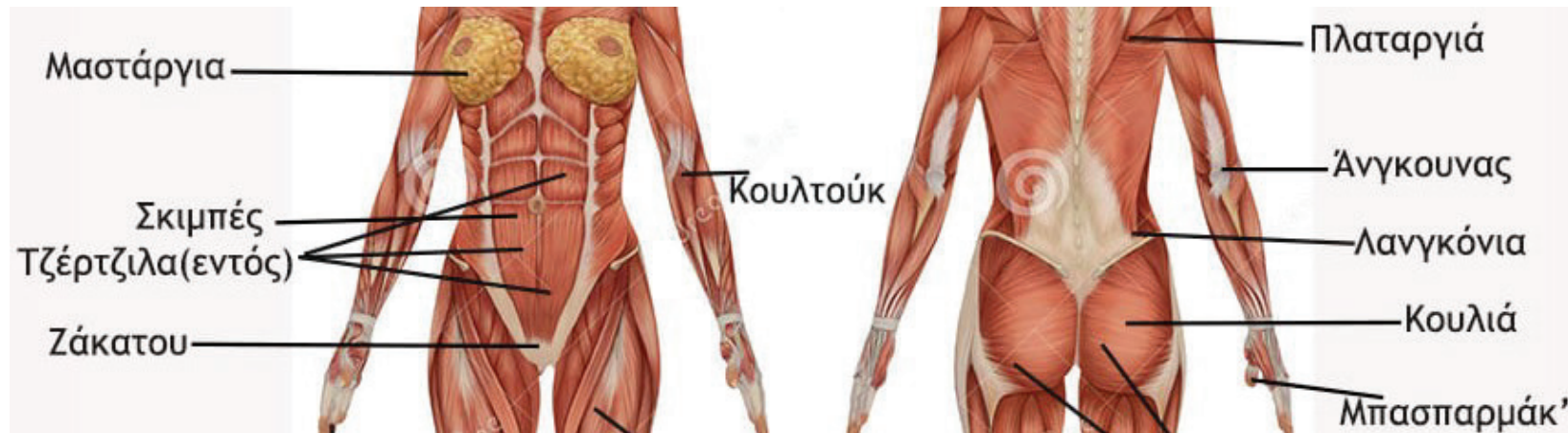
Μάγουλα - μάχλα

Στοιχεία Ανατομίας: Θώρακας - Κορμός

Νεφροί - νεφραμιά
Μείζον επίπλουν - μπόλια
Αιδοίο - ζάκατου (ζακατρικ: μικροαντικείμενο)
«Φέρ' κείνα τα ζακατρίκια»
Όρχεις - καζέλια
Αγκώνιος βόθρος - κουλτούκ

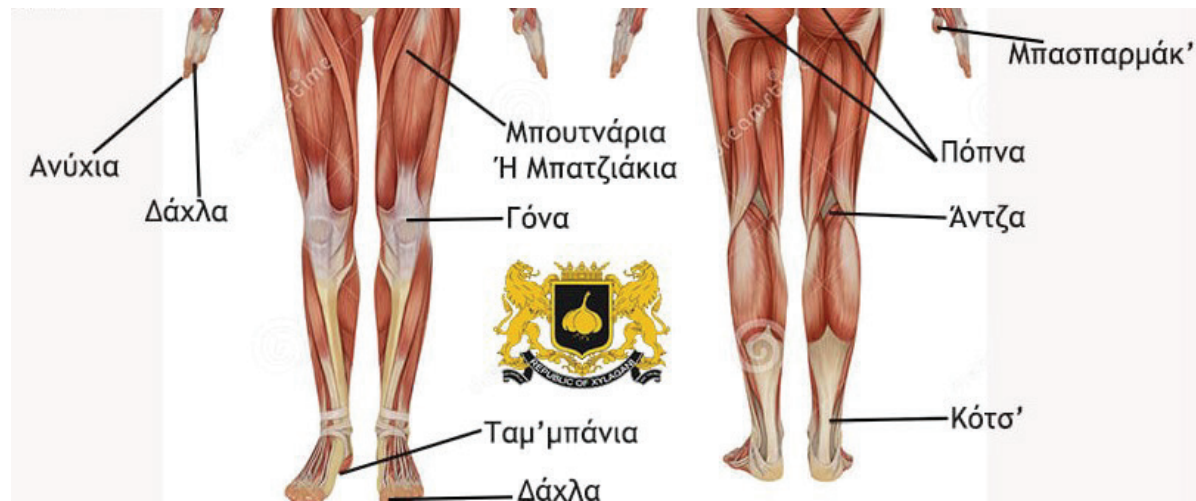
Στοιχεία Ανατομίας: Θώρακας - Κορμός

Ωμοπλάτη - πλαταργιά
Αγκώνας - ανγκώνας
Λαγόνια - λανγκόνια
Κόκκυγας - νουρίτσα

Γλουτός - κουλιά
Οπίσθια - πόπνα
Αντίχειρας - μπασπαρμάκ
(μεγάλο δάκτυλο)

Στοιχεία Ανατομίας: Κάτω άκρα

Νύχια - ανύχια
Δάκτυλα - δάχλα
Μηρός - μπατζιάκ
Κνήμη - μπουτσινάρ
Γόνατο - γόνα, γόνατου

Μετατάρσια - ταμπάνια
Ιγνυακός βόθρος - άντζα
Αστράγαλος - κότς
Πτέρνα - αφτέρνα

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Και στην Ιατρική!

Γενικά συμπτώματα

θιρμασιά - πυρετός

τερτερίκ - ρίγος

ταρναρίσκα - ταρακουνήθηκα

ουφκανίζου - αναστενάζω

μπαΐλα, μπαϊλντίζου, μπαϊλτσα - λιγοθυμιά, εξάντληση, υπερκόπωση, απηυδήζω,

αποκάμω (τουρκ. Bayıldım)

χαμνά - άσχημα, κακά

βιράνκους - φιλάσθενος, αδύναμος

τσακνιάρς, τσακνιάρκους - λεπτοκαμωμένος, αδύνατος

(τσάκνου: το λεπτό ξυλαράκι, κλαδάκι)

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Και στην Ιατρική!

Παθήσεις: Κεφαλής, Τραχήλου/ Πνευμόνων

Τυφλός- γκαβός, γκαβώθκα, κιόρς (τυφλός, τυφλώθκα)
«γκαβός (κιορς) σι; δε γλέπς;»

Μουγκός - μούτης, μούτα (λατ. Mutus) mute
«κρίνι α μούτη», «τα μούτκα», «κάτσι καλά α σι πάρ' μούτα»

Βήχας, Κοκκύτης - γκαρλίτσα

Βρογχοκήλη - γκούσια

Πλιβρίτς, πλιβρίτωμα, πλιβριτώνουμι =υγρή πλευρίτιδα, πνευμονία, κρουολόγημα
«μας τσάκουσι μια βρουχάρα ίνκα μούσκιμα, α πλιβριτουθού»

Πούντα, πούντιασμα, πουντιάζου=κρουολόγημα, πνευμονία
«μη τσάκουσι μια πούντα», «θαρείς πούντιασα»

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Και στην Ιατρική!

Παθήσεις Μυοσκελετικού/κοιλίας & σπλάχνων

Κότς - κότσι, βλαισότητα άκρου ποδός

Ζιαμπάκ - γάγγλιο

Τσάκζμα, τσάκσα - κάταγμα, έσπασα

Νταλάκ (τουρκ. dalak σπλήνας), ελονοσία

νταλακιάρς (ο πάσχων από ελονοσία, ο με φουσκωμένηκοιλιά)

Νταλάκιασα (φούσκωσα, πρήστηκε η κοιλιά μου από το πολύ νερό)

Νταλάκιασα για νιαρό (κοράκιασα για νερό, δίψασα πολύ)

Νταλάκας: παρανόμι

Κιτιρνάδ - ίκτερος, ηπατίτιδα

Μι στριβ αφαλός - κωλικοειδές άλγος

Στρίφκι αφαλός τ' - περίσφιξη ομφαλοκήλης

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Και στην Ιατρική!

Τραύματα και κακώσεις/ Δερματικές βλάβες

γιαράς - πληγή

γκατζουρνιά, γκατζουρνήτκα - αμυχή, γρατσουνιά

«Μι γκαγκάτσουσι του τσιαλί κι γκατζουρνήτκα»

στουμπίσκα - έπεσα, κάκωση μαλακών μορίων

γουρμώτκα - κάκωση μαλακών μορίων οίδημα, πρήξιμο

χουχλιάσκα - νύσον τραύμα

μπλιάβιασι, γεράνιασι - μελάνιασε, αιμάτωμα

(ιταλ. Bianco, ουσ., το μπλάβο, το μπλαβί σκούρο μπλε ή μελανί χρώμα)

μολεύου - μολύνω.

Γιαλαμάς - χρόνιο έλκος χειλέων, βασικοκυτταρικό αδενοκαρκίνωμα

«Κείνους γιαλαμάς» (υποτιμητικά), «Έβγαλι γιαλαμά» (ζορίστηκε, στεναχωρέθηκε, βασανίστηκε)

Νταμκάς, ντούμπλα - κηλιδώδες εξάνθημα, κηλίδα, δερματικό σημάδι, λεκές

Φουλτάκα - φλύκταινα, φουσαλίδα

Τζόφους - καρούμπαλο, εξόγκωμα

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Και στην Ιατρική!

Θεραπείες

γητειά, γητεύου - ξεμάτιασμα με λάδι ξεμάτιασμα, ξεματιάζω, θεραπεύω

Ίαμα (γιάμα)

Υγιαίνω (γένουμι)

Γιάνκι, έγιανι, να γιάν - θεραπεύομαι, γιατρεύτηκε

Νταβραντίζου - δυναμώνω, αναρρώνω (τουρκ. danran: ενεργώ, είμαι δραστήριος)

Μαντζούν - θεραπευτικό παρασκεύασμα από βότανα (τουρκ. macun: θεραπευτικό παρασκεύασμα με ζάχαρη)

βιντούζις - βεντούζες, σικύες

γκάζ - πετρέλαιο σε επάλειψη

αβδέλις - βδέλλες

Μπλαστρώνω - βάζω μπλάστρι, έμπλαστρο, αλείφω, πασαλείφω

στομπηγμένου κρουμίδ μι χουντρό αλάτ (σε διάστρεμμα)

γιαούρτ (σε έγκαυμα)

Εισηγητής: **Καραγιαννάκης Αναστάσιος**/Καθηγητής Ιατρικής, ΔΠΘ/ Φυσικός ομιλητής του ιδιώματος

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Και στην Ιατρική!

Ευχαριστώ!
Χρόνια πολλά, Θράκη!

Ομάδα Ξυλαγανής:

Εισηγητής

Γιώργος Κουφάκης

Φυσικός / Φυσικός ομιλητής του
ιδιώματος

***Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα...
Διδασκαλία με γραμματική***

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

Ι. Τροπές φωνηέντων

- > Οι τροπές φωνηέντων είναι γνώρισμα των βορείων και ημιβορείων διαλεκτικών ποικιλιών της Νέας Ελληνικής.
- > Οι συγκεκριμένες ποικιλίες που συζητάμε τώρα, παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά που πρωτοαναγνωρίστηκαν από τον Γ. Χατζηδάκη.
- > Συγκεκριμένα:

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

**Στένωση του άτονου [e] σε [i] και του άτονου [o] σε [u]
σε οποιαδήποτε θέση μέσα στην λέξη**

Αυτό ισχύει σε όλες τις λέξεις, ακόμη και στις δάνειες, παλιότερες ή νεότερες:

σι ρουτάου > σε ρωτάω

μάλουσα > μάλωσα

αυτοκίνητο > αυτουκίντου

βίντεο > βίντιου

σοφέρ > σουφέρς

Και ακόμη παλιότερες

ντεβετζί > ντιβιτζής (καμηλιέρης)

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

Αποβολή των άτονων [i] και [u] είτε στη μέση είτε στο τέλος της λέξης

αγάπη > αγάπ'

σπίτι > σπít'

χωράφι > χουράφ'

Όπου > όπ'

δικό μου > δκό μου > φκό μου > φκό μ'

σπίτι μου > σπít' μ'

χωράφι σου > χουράφ' σ'

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

Άλλες τροπές φωνηέντων

μοναστήρι > μαναστήρ'

μοναχός > μαναχός

δυνατός > δανατός

πανηγύρι > παναΐρ'

χαζομάρα > χαζουμάρα > χαζαμάρα

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

II. Τροπές συμφώνων

> χκ>θκ

Βράχηκα > βράχτηκα > βράχτκα > βράχκα > βράθκα

σφίχτηκα > σφίχτκα > σφίχκα > σφίθκα χ>θ

βαστάχτηκα > βαστάχτκα > βαστάχκα > βαστάθκα

ρίχτηκα > ρίχτκα > ρίχκα > ρίθκα

σκιάχτηκα > σκιάχτκα > σκιάχκα > σκιάθκα

Ηχηροποιήσεις συμφώνων

> μπιτισμένος > μπιτισμένους > μπιτισμένους > μπιτζμένους

> μεθυσμένος > μιθισμένους > μιθισμένους > μιτζμένους

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

ΙV.Τα γένη και οι αλλαγές τους

Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.
ι	η	του

> Ι Γιώργης, ι Τάσης, ι Νίκους, ι Θανάις, ι κλέφτς, ι ψέφτς, ι φαγάς

> του σκουλιό, του πχαδ', του σκλι, του γρουν', του γαιϊδούρ', του στχιο

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

Ν.Αντωνυμίες (i)κτητικές

δικός/-ή/-ό μου/μας	φκοζ μ' θκοζ μ'	φκια μ' θκια μ'	φκο μ' θκο μ'	φκοζ μας θκοζ μας	φκια μας θκια μας	φκο μας θκο μας
δικός/-ή/ό σου/σας	φκος σ' θκος σ'	φκια σ'	φκο σ'	φκος σας	φκια σας	φκο σας
δικός/-ή/-ό του/τους	φκος τ' θκος τ'	φκια τ'	φκο τ'	φκο τσ'	φκια τσ'	φκο τσ'

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

Αντωνυμίες (ii) αόριστες

τόσους	τοσ	τοσ
κάνας	καμιά	κάνα
κανγκανένας	κανγκκαμιά	κανγκκανένα
ατουσά	ατηνά	ατουιά (νάτος...)

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

Προσπαθήστε να μαντέψετε

Γιατί κλαίει ο ομιλητής;

Μαρ´ Στουγιάννου μ', καραγκιόζου μ',
μαρ´ γκιουζέλ παπαδουπούλα μ',
κλαιν τα μάτια μ' για τι σένα,
για τι σένα για τι μένα, για τ' αυτήν τη μον' αγάπ'.

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα...Διδασκαλία με γραμματική

Προσπαθήστε να μαντέψετε

Τι λέει ο ομιλητής/η ομιλήτρια για τον παππού του/της;

Είπα ύστρα κι γώ τα φκαμ/θκαμ. Ι θκόζ μ ι παππούς φαντά ήταν μουκρός ήταν δανατός κι σβέλτους, τώρα ίνι ζαμπούνς κι βιράνκους άμα βάια σουφός.

Ομάδα Ξυλαγανής:

Εισηγητής

Τριαντάφυλλος Παπαδάκης

Γεωπόνος/Blogger/Φυσικός
ομιλητής της διαλέκτου

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα!

Ονόματα αντρικά/γυναικεία

Ορολογία: ζώα, φυτά

Εισηγητής: **Τριαντάφυλλος Παπαδάκης**/Γεωπόνος/Blogger/Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα! Ονόματα αντρικά/γυναικεία Ορολογία: ζώα, φυτά

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΓΡΑΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΔΑΝΙΚΗ ΓΙΑ VEGAN

ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

ΑΓΙΟΡΟΓΙ ΤΕΤΙΚΟ ΔΕΝ ΤΟ ΠΕΣ 05.09.21

Η ΥΠΟΚΡΟΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ Ο ΔΙΑΚΟΣ ΚΟΛΟΦΗΡΗΣ 08.10.21

ΑΠΑΡΤΗΡΗΤΑ
11/01/2017 13:44

Η «ΜΠΑΜΠΩ» ΔΟΜΝΑ

Μια πολύ ωραία ένταξη μας χάρισε μέσα από τον τόφο της στο fb η παρασκευάστρια Μαρμάρια Σκαπαλιώτου-Σαϊτηράδου. Την ανάτση της φωτογραφίας της «μπάμπας» του 2000 στην

98

Γιαγιά
προγιαγιά - προπαπούς
Παπούς

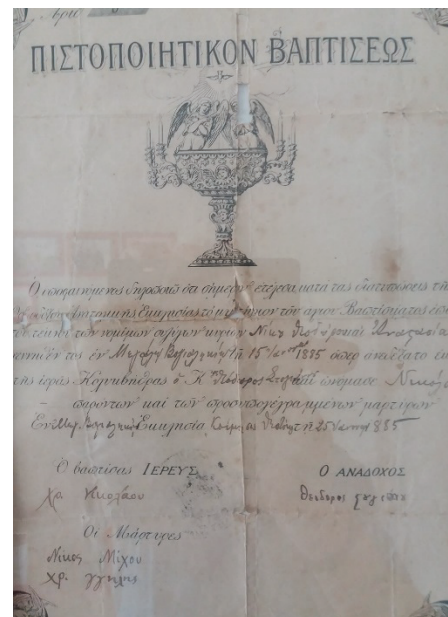
Εισηγητής: **Τριαντάφυλλος Παπαδάκης**/Γεωπόνος/Blogger/Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα! Ονόματα αντρικά/γυναικεία Ορολογία: ζώα, φυτά

ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ των χωριών

- > Οικουμενικό Πατριαρχείο
- > Δάσκαλοι, ιερείς
- > Κλειστές κοινωνίες
- > Άρνηση εξισλαμισμού και Βουλγαρικής Εξαρχίας

Εισηγητής: **Τριαντάφυλλος Παπαδάκης**/Γεωπόνος/Blogger/Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα! Ονόματα αντρικά/γυναικεία Ορολογία: ζώα, φυτά

Γλώσσα

Δάνεια από
Βουλγάρικα(μαΐκο), Τούρκικα
(kanun), Σερβικά (μερдевине),
Λατινογενείς (instrument)

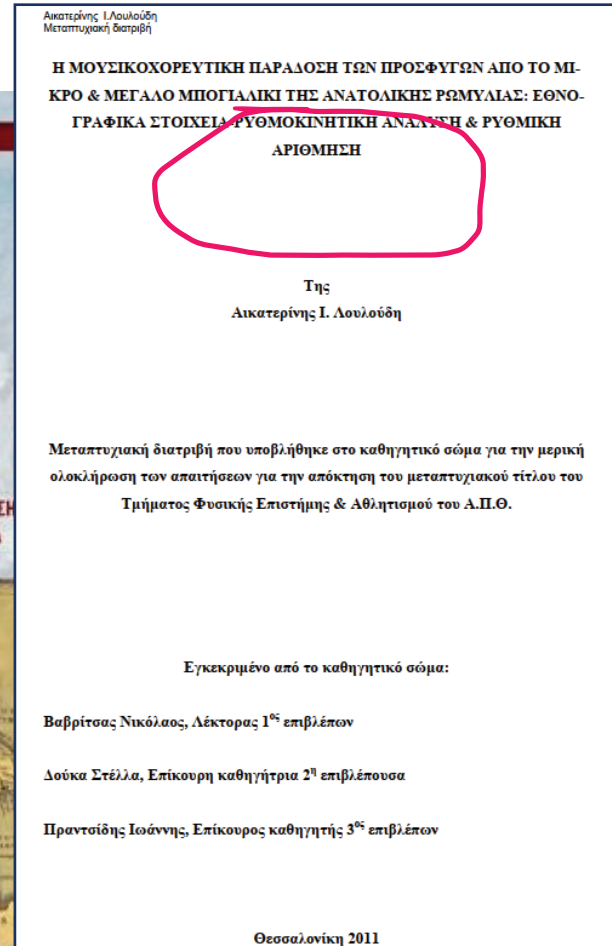
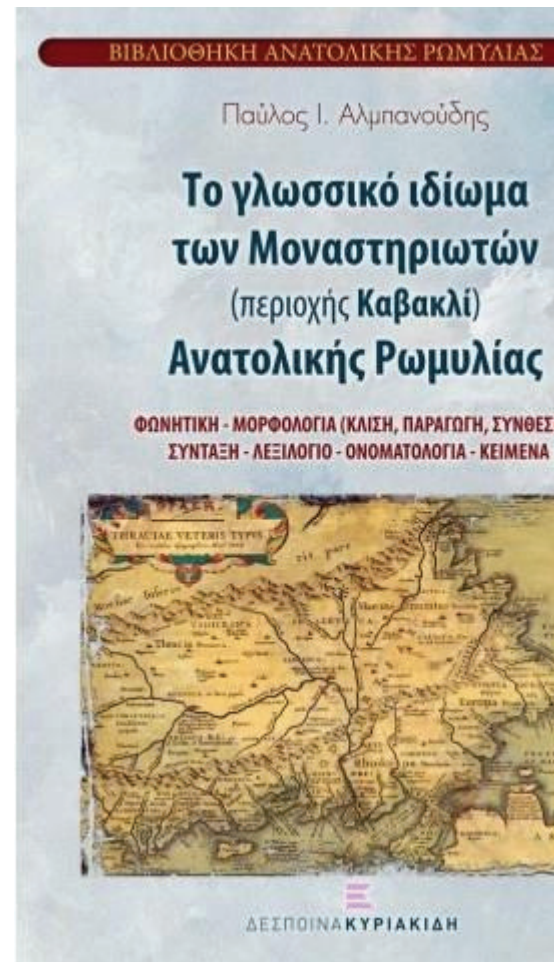
Δημιουργία νέων λέξεων πολύ
τοπικής χρήσης

(μάικου, καούν, μερντεβένι, βρατσίνκα, αρνίθια)

Και τελικά

Ανάμιξη των διαλέκτων
Μπογιαλίκια , Δογάνογλου ,
Γέννα, Κεσσάνη.

Τελικό αποτέλεσμα αυτό που
λένε σήμερα Ξυλαγανιώτκα.

ΟΝΟΜΑΤΑ γυναικεία

Ντιμάνω	Δόμνα	Μάλτα
Ζέλιου	Ζηνοβία	Ράκια
Πένου	Πηνελόπη	Παγώνα
Ράντου	Ροδόπη	Βαίτσα
Γκένου	Ευγενία, Βγενκή	Συρματένια
Νιντάλιου	Κυριακούλα	Σιδέρω
Σκεύου	Παρασκευή	Θεοδούλα
Νέντου	Ελπίδα	Δημούλα
Μάρου, Μαρίκα	Μαρία	Χηνευτώ
Ειρήνου	Ειρήνη	Κερατσούλα
Ιλένου	Ελένη	Στεργιανή
Τασιά, Τσιτσιά	Αναστασία	Μηλίτσα
Βέγκα	Ευαγγελία	Δουκένη
Σοφή	Σοφία	
Ντάνου	Άννα	
Αφρίδα	Αφροδίτη	
Γιωργιά	Γεωργία	
Ντόκιά	Ευδοκία	
Στεργιανή	Στυλιανή	
Κατέν	Κατερίνα	
Στάμου	Σταματία	
Τιάνκα	Ιορδάνα	
Γκιορντάνου	Σουλτάνα	

ΟΝΟΜΑΤΑ ανδρικά

Στουγιάνης
Στάικος
Στέργιος
Νταντάους, Νταντάφς
Πέτρης
Πούλος
Τάσης
Μήλιους
Κώτσιους
Γιώργης, Γκουγκούδς
Πουστόλς
Μπαλιάλιους
Λαλάκος, Λαζαρής
Μήτηρης, Μήτας,
Δημητρός...
Στρατής
Μίχους
Κόλιους
Χούτας
Γιάντσιους

Στέφανος
Στάθης
Στυλιανός
Τριαντάφυλλος
Πέτρος
Παύλος
Αναστάσιος
(Παπατάσης)
Αιμίλιος
Κωνσταντίνος
Γιώργος
Απόστολος
Ανδρέας
Λάζαρος
Δημήτρης
Ευστράτιος
Μιχαήλ
Νικόλαος
Χρήστος
Ιωάννης

Δούκας
Δήμος
Μόδεστος
Σοφοκλής, Αριστείδης,
Ευριπίδης, Αριστομένης
Βέργος, Βεργής
Διακουμής (Αν. Θράκη)
Θεολόγης (Αν. Θράκη)
Θεολόγος

ΕΠΩΝΥΜΑ Πούλτσιος, Παπατάσης, Μεραχτσής,
Γκούγκουλης, Μόντσιους, Παπάζογλου, Φουτζιτζής,
Μπαλαμπάνς, Γιαννάρας, Γκουντάνας, Γκουντάλης,
Νταντής, Ντεληστουγιάνς, Ντουντουλάκας,
Ντουντόντσιους, Ντουργκούνς, Ζγκούρας, Ιγνάτας,
Κιζλάρας, Καράμπαλης, Κότιλης, Λαμπράς, Μιλτσάκας,
Μητράκας, Παπατζάλας, Τσιμπλιάρς, Σκαρλάτας

ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ στα επώνυμα Μιχαλέντζας, Ματίκας,
Κακαβάνης, Μπαμπατσκούρς, Φάρφαρας, Ιντζές,
Μπότης, Χουρουπάτικς κλπ

ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ μονολεκτικά ή δύο λέξεις (όνομα και παρατσούκλι επώνυμο)

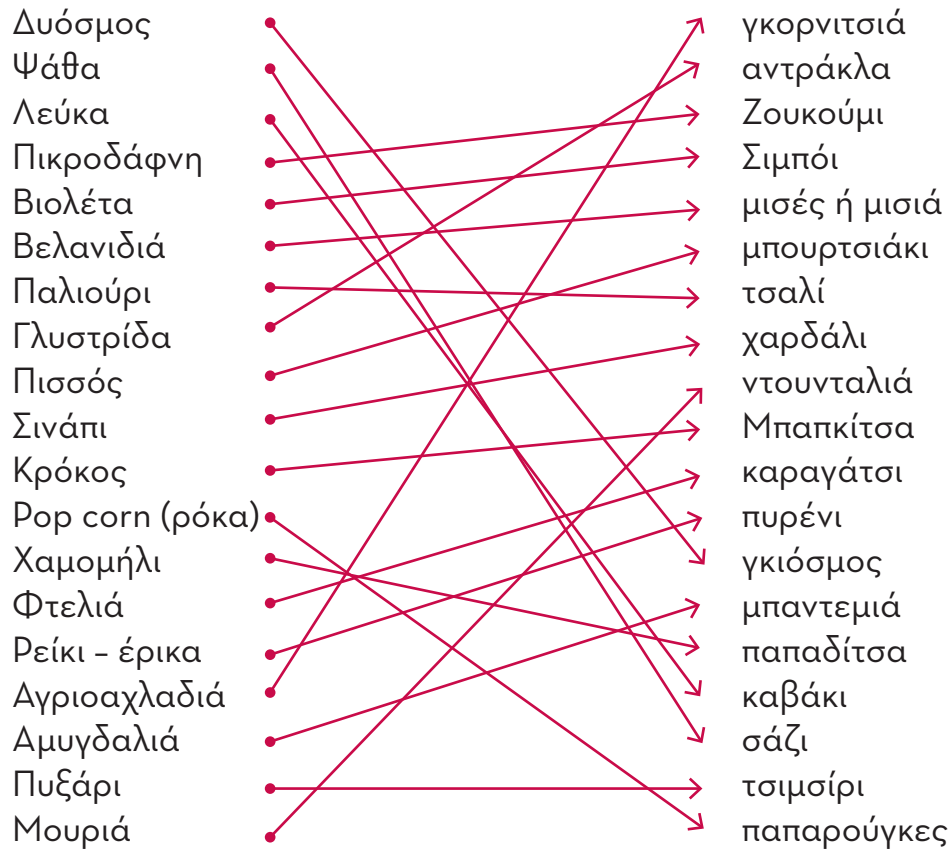
ΖΩΑ

Γαϊδούρι
Κουκουβάγια
Βουβάλι
Πρόβατα
Σπουργίτι
Κοκκινολαίμης
Πέρδικα πεδινή
Ορτύκι
Γαλοπούλα
Γάτος
Σκύλος
Σκύλα
Σκύλα γεννημένη
Σκυλάκια
Μοσχάρι σερνικό
Μοσχάρι φηλικό
Βάτραχος
Κοτόπουλο
Ιπτάμενο έντομο

μάτσιους
κουκουμάφκους χουχουβά(λ)ια
μπάλι
πράιτα (βάκλο, μπέλο, τζίμπου, κρούτα, κότσ, καμπάκης)
τσιρπούλ
τσατσανδάκ
τσιλί
μπουλντουρτζίνι
μπιμπίκα, μισίρκα, (κούλ'κους)
μάκος
σιάρους (γκούτζιους)
κάντσιου (γκουτζίκα)
μπατζιού
μπατζέλια σκλιά
μπέτσιους, μπίτσιους
δαμάλα
ζιάμπους, μπάκακας
ορνίθι, κόκοτος
φλιέτουρας (φλιτούριξει)

ΦΥΤΑ

Πόμκαμε σαντέ μεις να χουρατεύουμι τα θκα μας κι ν απκάζναν ως αμέν καμπόσ νταήδες κι κατ μπάμπις. Ίρευε μπάμπου μ να μι φκιάσ' γραμματιζούμενο, ήνκα θαρρού, μα που μουκρός γω κόμα πολύ ρουκώνουμαν κι νταλντούσα κι τρούσα να κραίνου μι τς παπέοι τα έναν καιρίσια. Κουλ'αντούσα κι καϊτερούσα να πούναν κάνα απ δεν άпкаζα να ρουτήσου. Κόμα πουλύ ίρευα κάνα μπουχτσιτίκου να τ' που στ ακράνια μ', άντα τς δγιού ζ πλατέα και να κακαριέμαστε απ βρίζουμε κι οι καψεροί θρακιώτ' ν' απκάζναν τα τζιχάπια μας ως χιουτς Χιουτς κουμάι γκουλισιάνια.

Απομείναμε μόνο εμείς να μιλάμε τα δικά μας και να καταλαβαίνουν ελάχιστοι μεγαλύτεροι (θείοι) και κάτι γιαγιάδες. Ζητούσε η γιαγιά μου να με κάνει εγγράμματο, έγινα νομίζω, αλλά από μικρός εγώ πιο πολύ χωνώμουν κι έμπαινα και κοιτούσα να μιλώ με τους παππούδες τα παλιά. Παραμόνευα και περίμενα να πούνε κάποιο που δεν καταλάβαινα να ρωτήσω. Πιο πολύ ήθελα καμία βωμολοχία να την πω στους συνομήλικούς μου, όταν τους δω στην πλατεία και να ξεκαρδιζόμαστε που βρίζουμε και οι δύστυχοι θρακιώτες να καταλαβαίνουν τα βρωμόλογά μας μέχρι καθόλου ... παιδιά δεν ήμασταν.

Εισηγητής: **Τριαντάφυλλος Παπαδάκης**/Γεωπόνος/Blogger/Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα! Ονόματα αντρικά/γυναικεία Ορολογία: ζώα, φυτά

φχαριστώ

... Όσις τρύπις στου δερμόνι τόσες θημωνιές στ αλώνι

Ομάδα Ξυλαγανής:

Εισηγήτρια

Μαρία Παπαδοπούλου

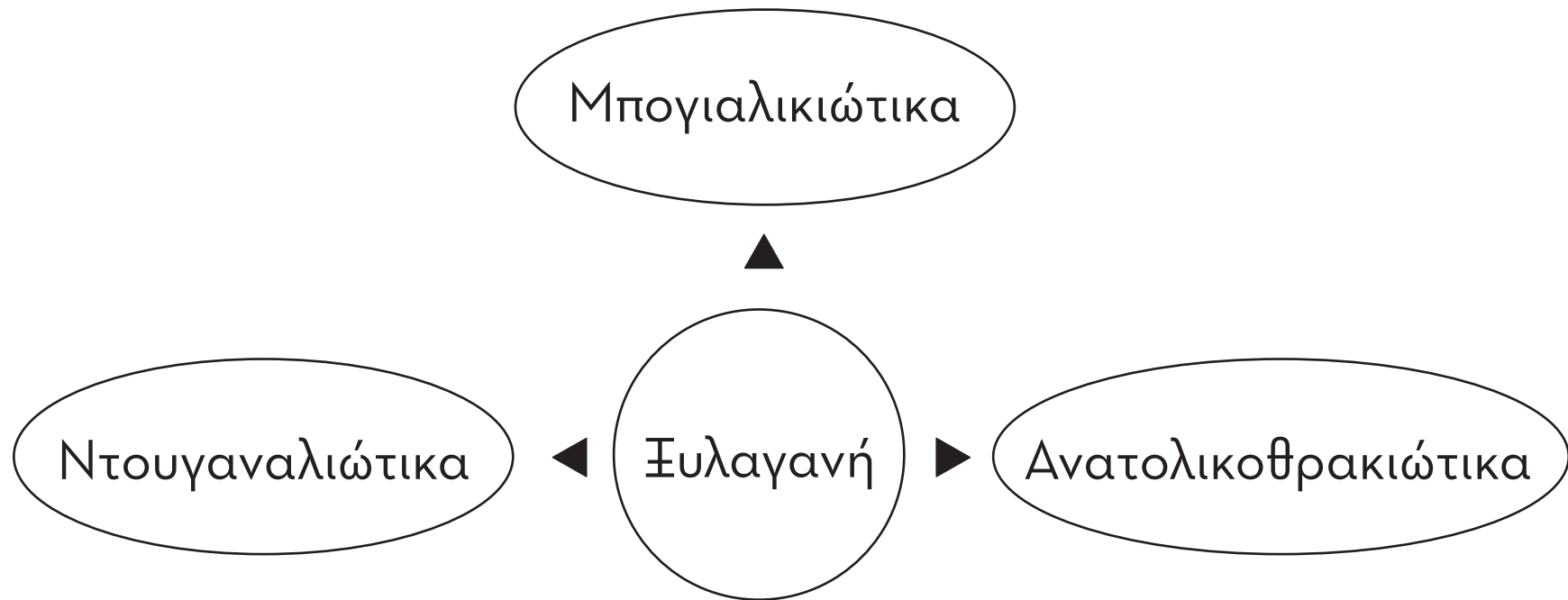
Καθηγήτρια Ξένων Γλωσσών

Φυσική ομιλήτρια της διαλέκτου

Κρένουμι Ξυλαγανιώτκα!

Γλωσσικές ποικίλιες Ξυλαγανής

Το Σχήμα από
Κάρεν Χαναγκιάν & Μαρία
Παπαδοπούλου (2021)

Το ρήμα «είμαι»

	Μπογιαλικιώτικα	Ντουγαναλιώτικα	Αν. Θρακιώτικα
α' ενικό	γώ είμαι'	γώ είμι	γώ είμι
β' ενικό	σύ σαι'	σύ είσι	σύ είσι
γ' ενικό	φτός είν' φτή 'ναι φτό είν'	κείνος είνι κείνη είνι κείνο είνι	ούτος είνι
α' πληθυντικό	μείς είμαστ'	μείς είμαστι	μείς είμαστι
β' πληθυντικό	σείς είστ' (σείς είσαστι)	σείς είστι	σείς είστι
γ' πληθυντικό	φτοί 'ναι φτές είν' φτά 'ναι (φτά είν')	τούτοι είνι τούτες είνι τούτα είνι	ούτοι είνι

Μέρη του σώματος

χέρι	χερ´	χερ´	χερ´
πόδι	ποδ´ / πουδάρ´	ξερόμ´	ποδ´
κεφάλι	πατσάς	γκρατσούνα	κεφάλ´
κοιλιά	μπρούσκα	μπουζούκα	κοιλιά
στομάχι	σκιμπές	στομάχ´	στομάχ´
μάτια	γκαβά	ματ´	ματ´
μύτη	γκάγκα/ ζουρνάς	γκάγκα	μύτη
στόμα	τσαούλια	στόμα	στόμα
λαιμός	τραχλιά	γκορντιλιάνος	λαιμός
πλάτη	πλατ´	πλατ´	πλατ´

Τα ζώα

όνος	μάτσιους/ γαιδούρ'	μάτσιο	γαιδούρ'
ημίονος	μλάρ'	μουλάρ'	μλάρ'
ίππος	άλουγο		άλογος
χοίρος	γρουν/ μπλικ	γκούτσι/ γκότσινος	γρουν'
γάτα	γατ'	μάκος	γάτα
σκύλος	σιάρους/ σάρος	γκούτζιους	σκλι
βόδι	βοδ' / μπουγάς	μπάλι	βόδι/ ζευγάρι
κότα	πλαδ' / ορνίθ'	πλάδα	κότα
πετεινός	πέτνος/ κόκουτους	κόκουτους	πετεινός

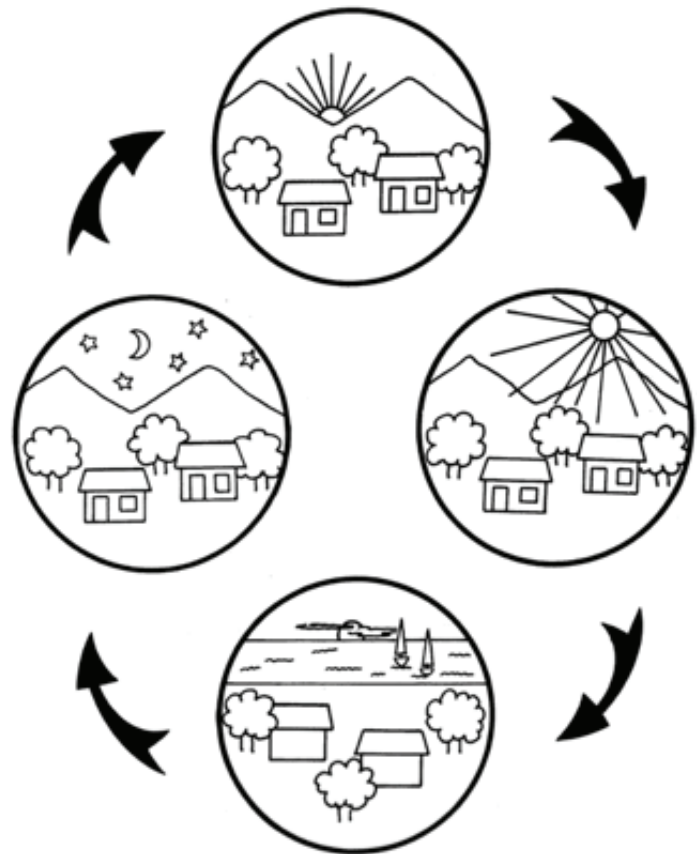

Βαθμοί οικογένειας

μπαμπάς	πατέρας	μπουμπάς/ μπουμπάης	μπαμπάς
μαμά	μάννα	μάννα/ μάικου, μάλι	μαμά
αδερφός	καρντάσι/ αδερφός (μπάτης: μεγάλος αδερφός)	καρντάς´	καρτάσι
αδερφή	καρντασίνα/ αδερφή (μεγάλη αδερφή: κάκου)	καρντασίνα	αδερφή
γιαγιά	μπάμπου	μπάμπου	γιαγιά
παππούς	ντάντους/ ντιάους	ντιάντους	παππούς
θείος	νταής	νταής	θείος
θεία	τέτου/ θειάκα	τέτου	θειά
ξάδερφος	ξάρφης/ αξάδερφο	ξάρφς´	ξάρφης
ξαδέρφη	ξαδέρφ´ / αξαδέρφ´	ξαδέρφ´	ξαδέρφη

Καλημέρας' Καλμέρα

καλό βραδ'

καλό ξημέρουμα νάχς

Καλό μισημέρ'

Καλησπέρα

Το Σχήμα από
Κάρεν Χαναγκιάν & Μαρία
Παπαδοπούλου (2021)

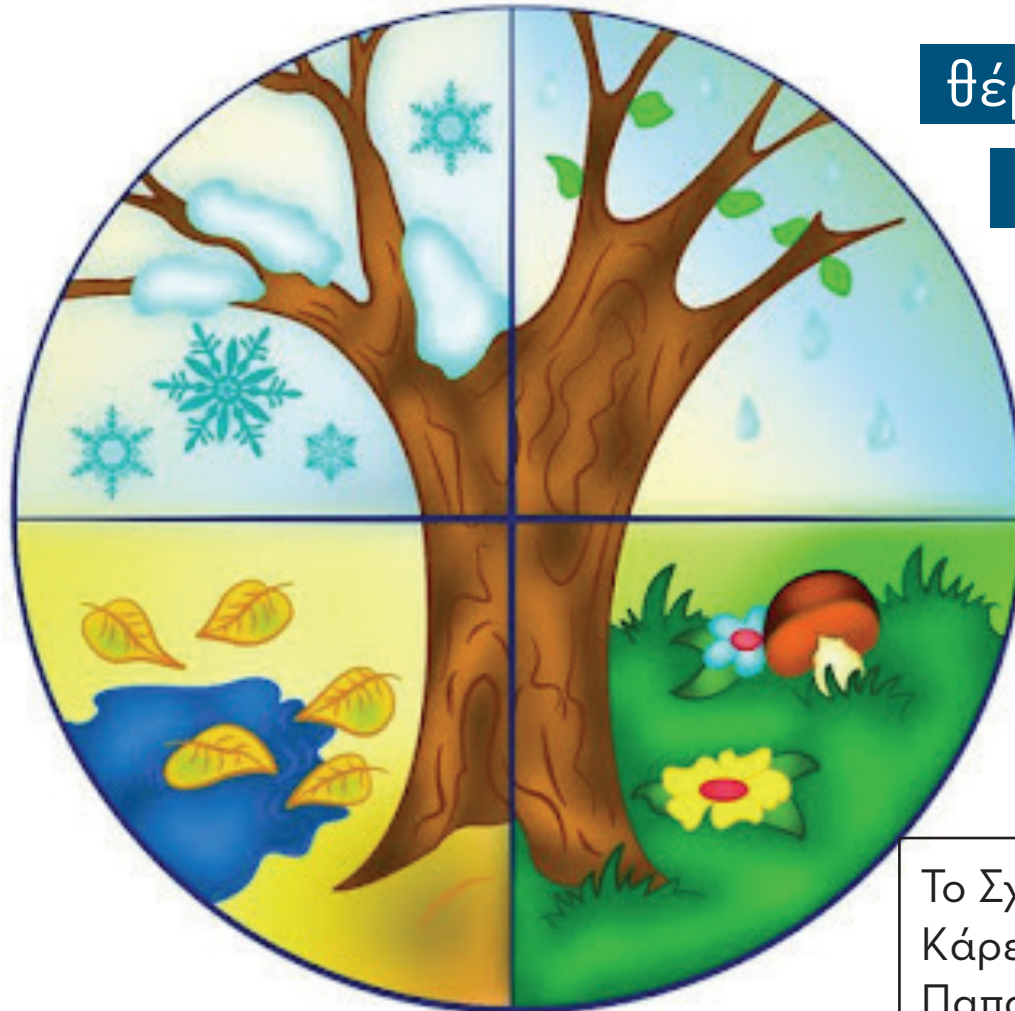

Οι εποχές του χρόνου

χμώνας

χνόπουρο

χνόπουρους

θέρος

καλοκαίρ´

καλουκαίρ´

άνοιξ´

Το Σχήμα από
Κάρεν Χαναγκιάν & Μαρία
Παπαδοπούλου (2021)

Εισηγήτρια: **Μαρία Παπαδοπούλου**/Καθηγήτρια Ξένων Γλωσσών/Φυσική ομιλήτρια της διαλέκτου

Κρένουμι Ξλαγανιώτκα!

Ευχαριστώ πολύ!
Χρόνια πολλά! Καλές γιορτές!

**ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΙΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΜΕΓΑΡΟ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 12/12/2021**

Επιστημονικά υπεύθυνη
Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή
Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ...ΠΛΑΤΑΝΟΥ, Η ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΓΡΑΤΙΝΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ: ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΟΜΑΔΑ ΓΡΑΤΙΝΗΣ:

1. Δημήτρης Βραχιόλογλου,
2. Χαναγκιάν Κάρεν.

Ομάδα Γρατινής:

Εισηγητής

Δημήτρης Βραχιόλογλου

Λαογράφος / Ερευνητής
θρακιώτικου πολιτισμού

***Η Ακαδημία του ...πλάτανου, η
διάλεκτος της Γρατινής Ροδόπης:
Μερικά πρώτα στοιχεία***

Θράκη

> Τη ΓΡΑΤΙΝΗ επισκέφθηκα δύο φορές για καταγραφή διάφορων μορφών του Λαϊκού της Πολιτισμού. Αιτία αυτών των επισκέψεων η αγαπημένη συνάδελφος και Πρόεδρος τότε του Συλλόγου κ. Νικολέττα Ακμπαμπα . Κατέγραψα λοιπόν τα τραγουδια τους, τους χορούς, τη φορεσιά, την πληθυσμιακή καταγωγή των κατοίκων της, αλλά και από τον κύκλο των εθίμων του ΓΑΜΟΥ το προξενιό, τον αρραβώνα και τον ίδιο τον γάμο. Και ειλικρινά έμεινα εντυπωσιασμένος. Κατέγραψα όμως και συνεντεύξεις, όπως: από τον αείμνηστο γραμματέα της κοινότητας Χαράλαμπο Βουδούρη την ιστορική καταγωγή των κατοίκων της και από την κ. Ζαχαρούλα Λέου έθιμα από τον κύκλο του Γάμου (προξενιό, αρραβώνας, γάμος).

- > Κατέγραψα διαλόγους των κατοίκων του χωριού που συμμετείχαν στα παραπάνω έθιμα, καθώς και την κ.Κατίνα Ιωάννου ιδρύτρια του δικού της Ιδιωτικού Λαογραφικού Μουσείου.
- > Ήταν μία καταπληκτική έρευνα και καταγραφή όλων των παραπάνω από τους γεμάτες μνήμες κατοίκους-που σήμερα ορισμένες --οι δεν υπάρχουν πια κοντά μας. Σε λίγο θα δούμε και θα ακούσουμε Γρατινιώτισες και Γρατινιώτες σε διαλόγους που αξίζει όλοι μας να τους παρακολουθήσουμε με προσοχή και δη οι διαλεκτολόγοι.

> Βέβαια, όπως μου είπε και ο αγαπητός φίλος και Γρατινιώτης Γαρύφαλλος Ζούγκας επειδή η καταγραφή θα έβγαινε στον αέρα από την TV προσπαθούσαν να μιλάνε όχι εκατό στα εκατό τη ντοπιολαλιά τους (και ο λόγος απλός: για να τους καταλαβαίνουν και υπόλοιποι Θρακιώτες και μη που θα τους έβλεπαν στην Τηλεόραση). Δεκτό και λογικό μέχρι σε ένα βαθμό.. Αλλά, νομίζω όμως, ότι δεν ξέφυγαν πολύ από το γλωσσικό τους ιδίωμα. Γιατί όταν μεγάλωσε μ' αυτό και τόχεις μέσα σου δύσκολα αποβάλλεται ή γίνεται προσποιητό

> Αυτή όμως η εικόνα που είδαμε στη Γρατινή, δηλαδή οι κάτοικοι να συγκεντρώνονται και να χορεύουν στο ΜΙΣΟΧΩΡΙ, τη συναντούσαμε μέχρι τη δεκαετία του 60 σε όλα σχεδόν τα χωριά του Βόρειου Εβρου. Κυριακές, γιορτές και σχόλες η πλατεία του χωριού γέμιζε. Χόρευαν ή τραγουδώντας οι ίδιοι ή κάτω από τους ήχους μιας γκαϊντας εφόσον βέβαια το χωριό τους είχε δικό του γκαϊντατζή. Κάπως έτσι, λοιπόν, σαν τη Γρατινή, κατέγραψα και παρουσίασα μέσα από την εκπομπή μου «ΣΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ» περισσότερα από 100 χωριά και οικισμούς (χριστιανών και μουσουλμάνων) στον νομό Εβρου, περισσότερα από 10 χωριά στο νομό Ροδόπης και άλλα τόσα στο νομό Ξάνθης.

Εισηγητής: **Δημήτρης Βραχιόλογλου** /Λαογράφος /Ερευνητής θρακιώτικου πολιτισμού

Η Ακαδημία του ...πλάτανου, η διάλεκτος της Γρατινής Ροδόπης: Μερικά πρώτα στοιχεία

> Κατέγραψα τα έθιμα των κατοίκων τους αλλά και τις αφηγήσεις αυτών από ηλικιωμένα κυρίως πρόσωπα. Κατέγραψα επίσης τα τραγούδια τους (πάλι από ηλικιωμένες γυναίκες και άντρες), τους χορούς τους, τη φορεσιά τους, την πληθυσμιακή τους καταγωγή. Και το σημαντικότερο: να αποδίδουν τα τραγούδια τους στη ντοπιολαλιά του κάθε χωριού (δηλ. με το ιδιαίτερο τοπικό γλωσσικό ιδίωμα). Και τονίζω τη λέξη σημαντικό γιατί σήμερα, οι ντοπιολαλιές- όπως μάς το τόνισαν και οι προλαλήσαντες-τείνουν προς συρρίκνωση και εξαφάνιση. Τονίζω όμως ιδιαίτερα πως η αξία αυτών των καταγραφών μου δεν βρίσκεται στην ποσότητα αλλά στην ποιότητά τους, με την έννοια ότι εμπεριέχουν πρωτότυπο και μεγάλου ενδιαφέροντος πρωτογενές υλικό, πολύτιμο για την εθνολογική, ανθρωπολογική, γλωσσολογική και κοινωνιολογική έρευνα.

> Γεννήθηκα στο Διδ/χο -στο Μυστρά του βορρά-, όπως το αποκαλεί και η Πηνελόπη Καμπάκη σε κείμενά της.., Πολλά τα χωριά της επαρχίας τούτης, με διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες (ντόπιων και προσφύγων) αλλά και φορεσιές που μέχρι τη δεκαετία του '50 φοριόντουσαν σχεδόν από όλες και όλους. Θυμάμαι-μικρός εγώ τότε- κάθε Τρίτη, μέρα παζαριού, το πολύχρωμο παζλ των πανέμορφων-κυρίως γυναικείων- φορεσιών να κοσμεί το μεγάλο δρόμο της πόλης. Να τονίσω πως τότε κάθε παραδοσιακή φορεσιά δήλωνε και τον τόπο (χωριό) καταγωγής της γυναίκας που τη φορούσε.

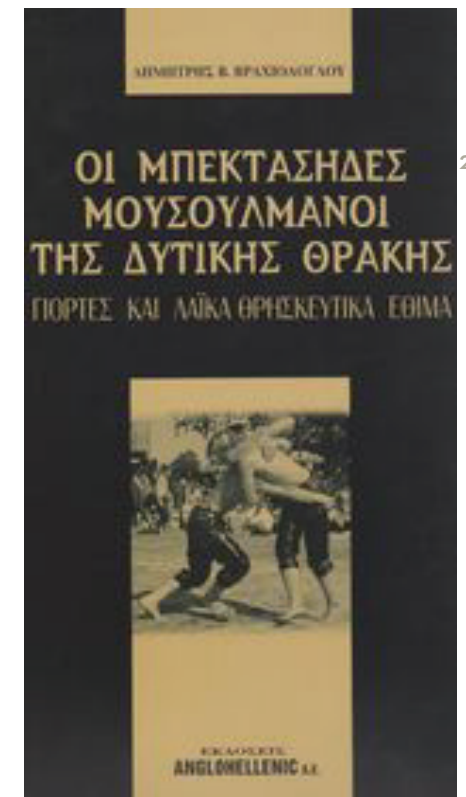
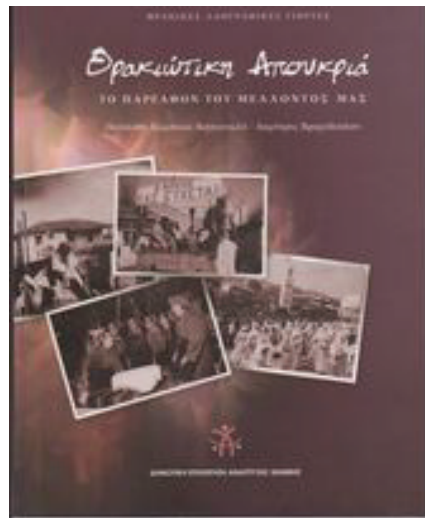
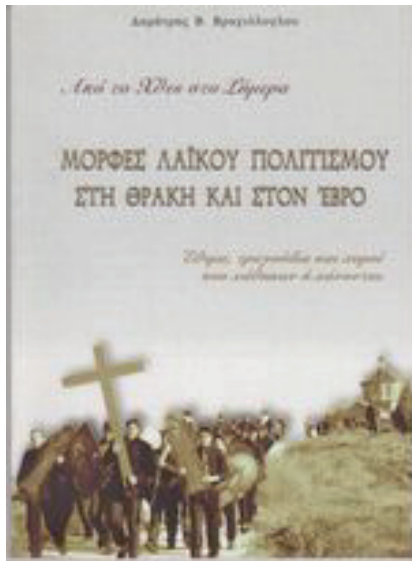
Οι διαλεκτικές συζητήσεις μεταξύ αυτών των γυναικών «υπέροχες» και για μας τους μικρούς τότε κατοίκους της αστικής πόλης του Διδ/χου «ακαταλαβίστικες». Η μια να δυσκολεύεται να καταλάβει την άλλη εκτός βέβαια αν ανήκαν στην ίδια πληθυσμιακή ομάδα.

Τότε...Σήμερα;

ΣΗΜΕΡΑ Το δικό μου υλικό είναι στη διάθεση του Εργαστηρίου Γλωσσολογίας +Μόρφωση καθώς κάθε γλωσσολόγου-διαλεκτολόγου για μελέτη από μέρους του βλέποντας και ακούγοντας από ανθρώπους που σήμερα δεν βρίσκονται πια κοντά μας. Υλικό για περαιτέρω έρευνα ...ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ....

Δείγμα των εκδόσεών μου

Εισηγητής: **Δημήτρης Βραχιόλογλου** /Λαογράφος /Ερευνητής θρακιώτικου πολιτισμού

Η Ακαδημία του ...πλάτανου, η διάλεκτος της Γρατινής Ροδόπης: Μερικά πρώτα στοιχεία

Σας ευχαριστώ!
Χρόνια πολλά, Θράκη

Ομάδα Γρατινής:

Εισηγητής

Κάρεν Χαναγκιάν

Προπτυχιακός Φοιτητής ΤΕΦ,
ΔΠΘ/Ερευνητής της διαλέκτου

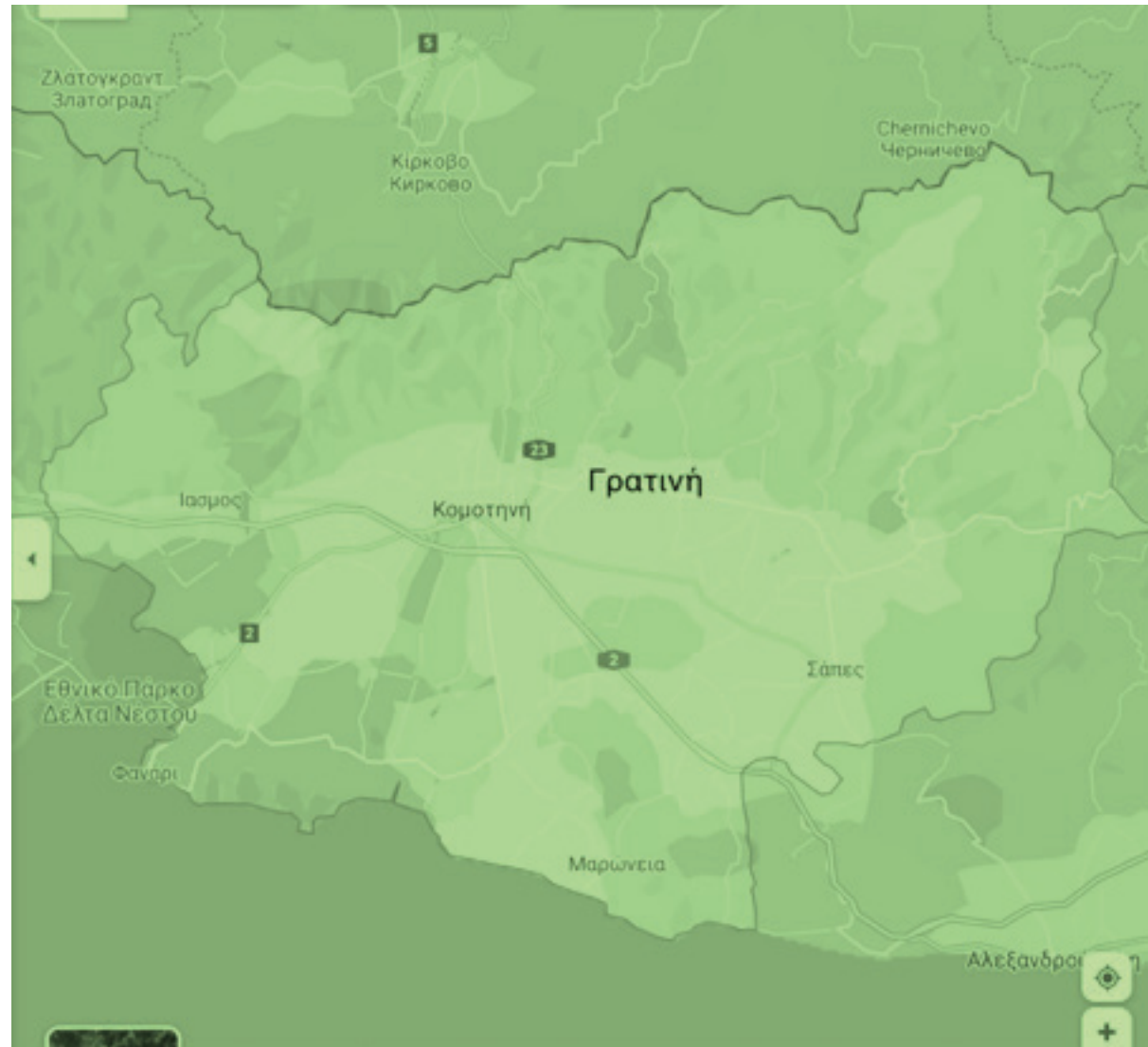
***Η Ακαδημία του ...πλάτανου, η
διάλεκτος της Γρατινής Ροδόπης:
Μερικά πρώτα στοιχεία***

Εισηγητής: **Κάρεν Χαναγκιάν**/Προπτυχιακός Φοιτητής ΤΕΦ, ΔΠΘ/Ερευνητής της διαλέκτου

Η Ακαδημία του ...πλάτανου, η διάλεκτος της Γρατινής Ροδόπης: Μερικά πρώτα στοιχεία

Γρατινή Ροδόπης

Για τη συγκεκριμένη ανακοίνωση βασική προϋπόθεση αποτέλεσε η συλλογή δεδομένων και η συγκέντρωση ερωτηματολογίων από ομιλητές των γλωσσικών ποικιλιών. Το ερωτηματολόγιο που επιλέχθηκε ήταν της Ακαδημίας των Αθηνών για να εξασφαλιστεί η ομοιομορφία και η συγκρισιμότητα των δεδομένων. Για τη συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις στην περιοχή της Γρατινής από κατοίκους του οικισμού. Για το Σουφλί είχαμε ήδη δεδομένα από παλιότερες καταγραφές, στοιχεία από τις οποίες αξιοποιήθηκαν στην πιλοτική διδασκαλία της ποικιλίας του Σουφλίου στο πλαίσιο του μαθήματος της Διαλεκτολογίας, στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας. Έγινε συγκριτική μελέτη ανάμεσα στις ποικιλία του Σουφλίου και της Γρατινής, εξετάζοντας κάποιες ομοιότητες και διαφορές. Η έρευνα εστιάζει στη συγκριτική μελέτη όλων των επιπέδων ανάλυσης της γλώσσας, ωστόσο η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μόνο μια πρώτη προσέγγιση της έρευνας και θίγει τις ομοιότητες και τις διαφορές στα πρώτα επίπεδα ανάλυσης της γλώσσας (Φωνητική- Φωνολογία), ενώ παρουσιάζει ορισμένες προεκτάσεις στα πραγματήματα διάφορων περιστάσεων. Η έρευνα συνεχίζεται.

Φωνολογικές παρατηρήσεις

Παρατηρείται συστηματικό φαινόμενο κλεισίματος τόσο στη γλωσσική ποικιλία του Σουφλίου όσο και στη γλωσσική ποικιλία της Γρατινής (το φαινόμενο του κλεισίματος αποτελεί ένα από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά του βόρειου φωνηεντισμού).

Μετατροπή των άτονων /e/ και /o/ σε [i] και [u] αντίστοιχα:

Φαινόμενο κλεισίματος	Σουφλί	Γρατινή
Δε <u>υ</u> τέρα (e>i)	Δι <u>φ</u> τέρα	Δι <u>φ</u> τέρα
Κα <u>λ</u> ο <u>ο</u> καίρι (e>u)	Κα <u>λ</u> ο <u>ο</u> καίρ´	Κα <u>λ</u> ο <u>ο</u> καίρ´
Κ <u>ε</u> φάλι (e>i)	Κ <u>ι</u> φάλ´	Κ <u>ι</u> φάλ

Φωνολογικές παρατηρήσεις

Αποβολή των ψηλών φωνηέντων (High vowel loss) περιλαμβάνει την αποβολή των άτονων /i/ και /u/ (διακριτικό στοιχείο της βόρειας διαλέκτου από τις υπόλοιπες διαλέκτους).

Φαινόμενο κλεισίματος	Σουφλί	Γρατινή
Γουρούνι	γκτζουν´	γρούνι
Πετεινός	πέτνους	πέτνος
Χειμώνας	χμώνας	χμώνας

Φωνολογικές παρατηρήσεις

Φωνολογικές περιπτώσεις παρόμοιες με την κοινή ελληνική
Παρατηρείται το φαινόμενο της ουράνωσης (υπό προϋποθέσεις)
στα σύμφωνα των γλωσσικών ποικιλιών του Σουφλίου και της
Γρατινής. Στην ακολουθία συμφώνου με ημίφωνο /i/ ή με μπροστινό
φωνήεν /i,e/ το σύμφωνο ουρανώνεται από επίδραση του επόμενου
φωνήεντος ή ημιφώνου.

Φαινόμενο κλεισίματος	Σουφλί	Γρατινή
Χέρι (x > ç)	Χερ' [ç'er]	Χερ' [ç'er]
Κεφάλι (k > c)	Κιφάλ' [ci'fal]	Κιφάλ' [ci'fal]

Φωνολογικές παρατηρήσεις

Οι περιπτώσεις αποβολής και ανάπτυξης των φωνηέντων είναι φανερές στις γλωσσικές ποικιλίες του Σουφλίου και της Γρατινής (όσο και της Ξυλαγανής)

απώλεια/ αποβολή	Σουφλί	Γρατινή
Αποκοπή	χερ'	χερ'
Συγκοπή	σκλι/ πέτνος	σκλι
Απλολογία	αϊλάρς (αγελαδάρης)	

απώλεια/ αποβολή	Σουφλί	Γρατινή
πρόθεση	ΝΕ μασχάλη > αμασχάλη	ΝΕ θεία > αθειά

Διαφορές ανάμεσα στις γλωσσικές ποικιλίες Σουφλίου & Γρατινής (1)

Διαφορά στο γ' ρηματικό πρόσωπο πληθυντικού αριθμού:

	Σουφλί	Γρατινή
Αυτός, αυτή, αυτό	Φτος, φτη, φτο	Αυτός, αυτή, αυτό
Αυτοί, αυτές, αυτά	Φτοι, φτες, φτα	Αυτοί, αυτές, αυτά

Αξίζει να αναφερθεί πως οι ομιλητές πολλές φορές επηρεάζονται από τη διαχρονία και τη συγχρονία. Στο παράδειγμα που υπάρχει στον παρακάτω πίνακα ομιλητές της γλωσσικής ποικιλίας της Γρατινής αναφέρουν και άλλες περιπτώσεις του ρηματικού προσώπου. Ωστόσο, η επιλογή έγινε έχοντας ως βάση συγχρονικά κριτήρια και τη γλωσσική επιλογή που οι ομιλητές κάνουν.

Διαφορές ανάμεσα στις γλωσσικές ποικιλίες Σουφλίου & Γρατινής

Υψηλή τάση αναφοράς της κτήσης στη γλωσσική ποικιλία της Γρατινής σε αντίθεση με τη γλωσσική ποικιλία του Σουφλίου.

	Σουφλί	Γρατινή
Σύζυγος	Άντρας	Άντρα <u>σουμ</u> '
Κόρη	Θγατέρα	Θυγατέρα <u>μ</u>
Εγγονός/Εγγονή	Αγγουνιό/ αγγουνιά	Αγγονό <u>σουμ</u> / αγγονιά <u>μ</u>

137

Σε πραγματολογικά δεδομένα και στη γλωσσική ποικιλία του Σουφλίου παρατηρούμε τον αδύνατο τύπο της κτητικής αντωνυμίας ενταγμένο σε λέξεις οικείων προσώπων. Ενδεικτικά παραθέτουμε το παρακάτω απόσπασμα:

Μ να ιδγείς; Έκατσα κάμποσου σπιτ' μ' οδη
κι **πάπουζουμ**, άφσι απ' κίνσι να χαλέβ' κι
τζιλβέδισ.

Λ.Βλασακούδης

Συμπεράσματα

Παρατηρούμε γενικότερα κάποια ομοιότητα στο επίπεδο της Φωνολογίας σε όλες τις γλωσσικές ποικιλίες που ερευνήσαμε. Ωστόσο, παρατηρούμε πως ενώ ο κανόνας υπάρχει, αρκετές είναι και οι διαφοροποιήσεις που μπορούμε να τονίσουμε σε κάθε γλωσσική ποικιλία. Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες σίγουρα όμως βασικός παράγοντας είναι ο κοινωνιογλωσσολογικός, αφού κάθε γλωσσική ποικιλία εξελίσσεται σε διαφορετικές κοινωνίες με διαφορετικές κοινωνικές και γλωσσικές επαφές. Για αυτό παρατηρούμε πως η ορολογία ορισμένων κλάδων της ενασχόληση των κατοίκων διαφέρει από γλωσσική ποικιλία σε γλωσσική ποικιλία (λ.χ. οι ονομασίες σχετικά με τη γεωργία και την κτηνοτροφία).

Εν κατακλείδι, η συγκεκριμένη έρευνα προσπαθεί να θέσει μια πρώτη προσέγγιση στο ζήτημα της συγκριτικής μελέτης των γλωσσικών ποικιλιών της Θράκης. Μέσω της έρευνας των γλωσσικών ποικιλιών στόχος είναι να κατανοήσουμε (σε επόμενα στάδια) την ομοιότητα που μπορούν οι συγκεκριμένες γλωσσικές ποικιλίες να έχουν, καθώς και την επιστημονική ανάλυση των διαφοροποιήσεων που παρατηρούνται.

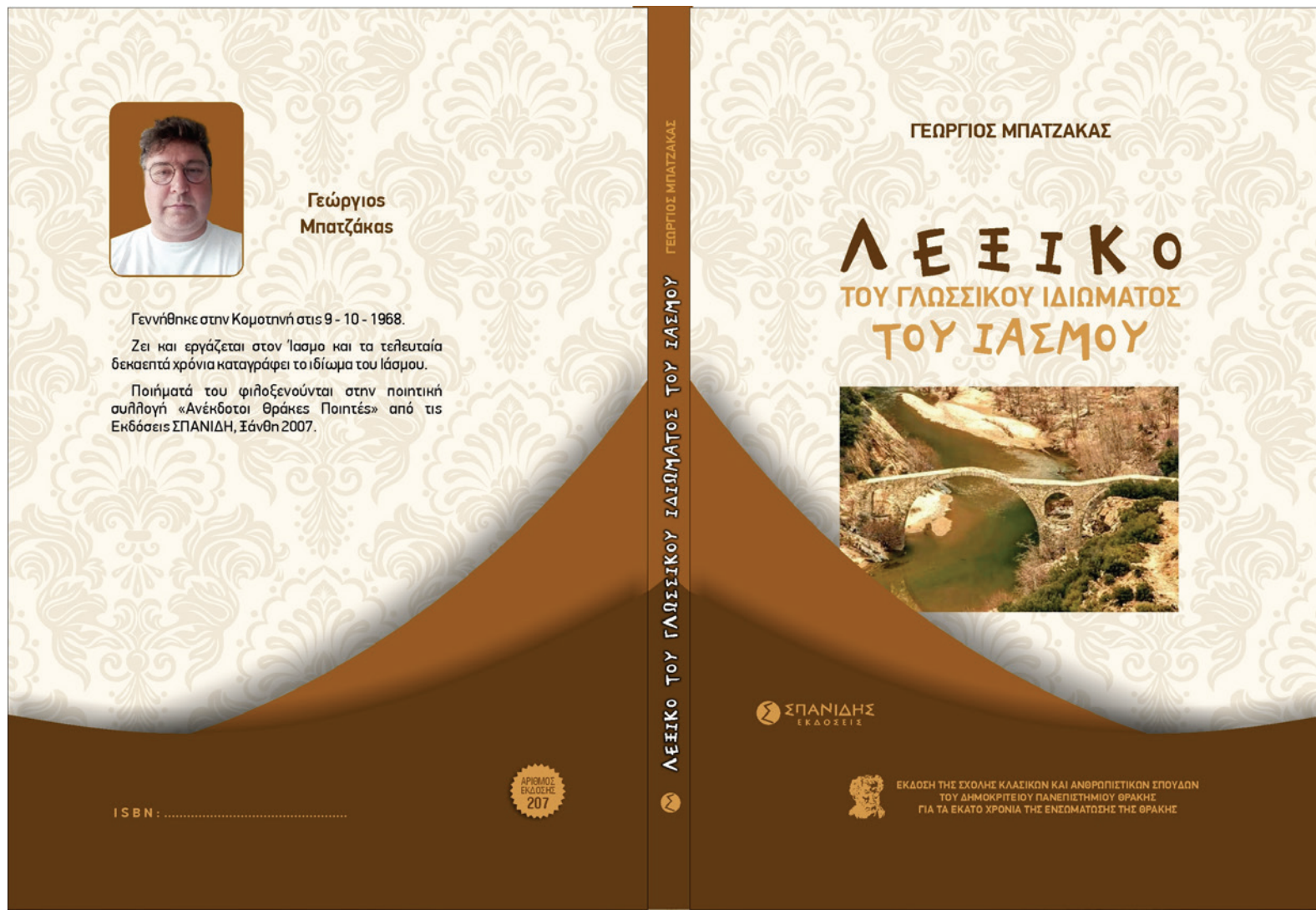
**ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΙΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΜΕΓΑΡΟ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 12/12/2021**

Επιστημονικά υπεύθυνη
Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή
Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΟΥ ΙΑΣΜΟΥ

Γεώργιος Μπατζάκας

ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΟΥ ΙΑΣΜΟΥ

Ίασμος Ροδόπης

Η ημιορεινή κωμόπολη του Ιάσμου

βρίσκεται κτισμένη στους πρόποδες της Ροδόπης, έχοντας μπροστά του μια εύφορη πεδιάδα, στο μέσο της επαρχιακής οδού Ξάνθης-Κομοτηνής, σχεδόν πάνω στην αρχαία Εγνατία οδό. Οι πρώτοι κάτοικοι του Ιάσμου είναι απόγονοι των κατοίκων του Βυζαντινού φρουρίου 'Περιθεώριον' ή 'Αναστασιουπόλεως'. Το φρούριο κατακτήθηκε και καταστράφηκε από τους Οθωμανούς κι έτσι οι κάτοικοι μετακινήθηκαν ανατολικότερα.

Σύμφωνα με άλλες μαρτυρίες, ο λόγος της μετακίνησης τους οφείλεται είτε σε επιδρομές πειρατών, μιας και η Αναστασιούπολη ήτανε λιμάνι μέσα στη λιμνοθάλασσα της Βιστωνίδας, είτε στην ελονοσία που μάστιζε τις παραλίμνιες περιοχές. Ο Ιάσμος αναφέρεται με το παλιό του όνομα, Γιασί-κιοϊ, από τον Οθωμανό περιηγητή ΕβλιγιάΤζελεπή, ο οποίος πέρασε από την περιοχή γύρω στα 1600 με 1660 (Παπαγεωργίου 1995 και Ημερολόγιο Πολιτιστικού Συλλόγου Ιάσμου 1996).

Η διαλεκτική ποικιλία του Ιάσμου

Στην περιοχή του Ιάσμου φαίνεται να πληρούνται τα περισσότερα κριτήρια που χαρακτηρίζουν το φαινόμενο της διμορφίας (Αρχάκης& Κονδύλης 2002:112-113, Μοσχονάς 2006:6-10) ή του διδιαλεκτισμού (Κακριδή 1986), αφού υπάρχει παράλληλη χρήση δύο ελληνικών κωδίκων, της κοινής νεοελληνικής και του τοπικού ιδιώματος. Όπως είναι αναμενόμενο, η συχνότητα χρήσης του κάθε κώδικα εξαρτάται από τον βαθμό γνώσης των ομιλητών. Όταν υπάρχει επαρκής γνώση και των δύο γλωσσικών συστημάτων, η γλωσσική συμπεριφορά των ομιλητών χαρακτηρίζεται από συμπληρωματική κατανομή (δηλ. συγκεκριμένα περιβάλλοντα ή και θέματα απαιτούν μια συγκεκριμένη χρήση). Παράλληλα, υπάρχει και ένας περιορισμένος αριθμός ομιλητών, που χρησιμοποιούν μόνο τον διαλεκτικό κώδικα. Πρόκειται κυρίως για γυναίκες και ηλικιωμένους, των οποίων ο αριθμός μειώνεται σταδιακά.

Η διαλεκτική ποικιλία του Ιάσμου

πιθανότατα προήλθε κυρίως από την ανάμειξη των ιδιωμάτων που μιλούσαν οι Έλληνες κάτοικοι του Περιθεωρίου (Αναστασιούπολης), οι Έλληνες πρόσφυγες της Ανατολικής Θράκης και οι έμποροι και τεχνίτες Ηπειρώτες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Όπως είναι αναμενόμενο, το λεξιλόγιο του τοπικού ιδιώματος παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Περιλαμβάνει λέξεις της αρχαίας και μεσαιωνικής ελληνικής (πχ. κοντυλάω), αλλά και λέξεις που προέρχονται από τα ιδιώματα των Ελλήνων της Ανατολικής Θράκης και τα Ηπειρώτικα. Υπάρχουν επίσης δάνειες λέξεις από τα βλάχικα, τα πομάκικα και την τουρκική.

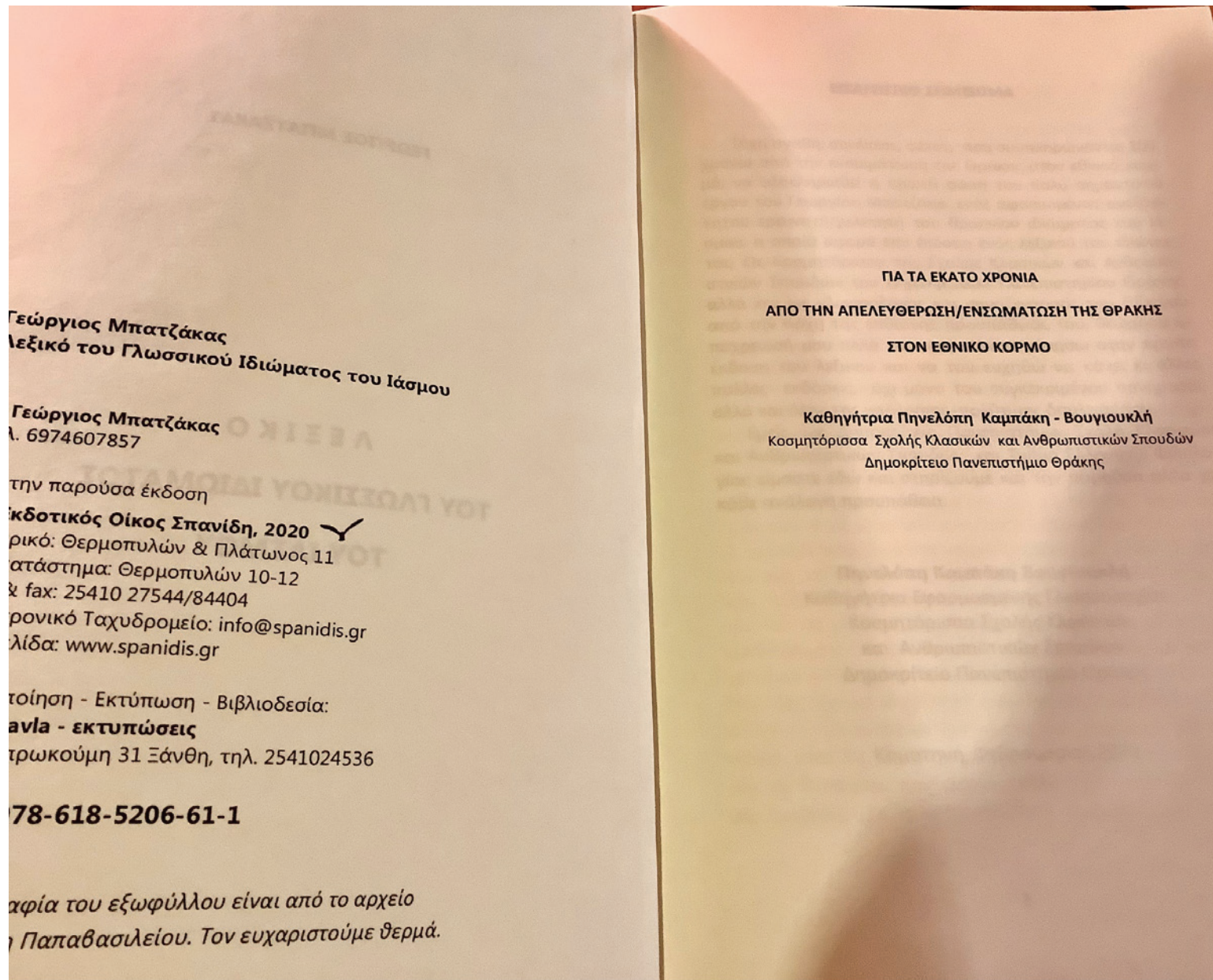
Το Λεξικό

- > Η προσπάθεια καταγραφής του νεοελληνικού ιδιώματος του Ιάσμου είχε ξεκινήσει από το 2003, με την επιστημονική καθοδήγηση αρχικά της Πηνελόπης Καμπάκη-Βουγιουκλή και κατά την ολοκλήρωση της εργασίας του Ασημάκη Φλιάτουρα, γλωσσολόγων του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του ΔΠΘ.
- > Καρπός αυτής της προσπάθειας είναι ένα γλωσσάριο, το οποίο περιλαμβάνει περίπου 2000 μονολεκτικά και πολυλεκτικά λήμματα, δηλαδή λέξεις και εκφράσεις. Το γλωσσάριο βασίζεται σε υλικό που συνέλεξε και συνεχίζει να συλλέγει ο συγγραφέας, Γ. Μπατζάκας, με βάση προφορικές μαρτυρίες της οικογενείας και του ευρύτερου συγγενικού και κοινωνικού κύκλου του, αλλά και μέσα από την προσωπική επαφή που έχει καθημερινά με όλους του κατοίκους του Ιάσμου.
- > Η προσπάθεια ολοκλήρωσης του γλωσσαρίου δυσχεραίνεται μεταξύ άλλων από το γεγονός ότι όλο και λιγότεροι ομιλούν πλέον το ιδίωμα. Οι περισσότεροι ομιλητές του ιδιώματος είναι ηλικιωμένοι, γεγονός που δείχνει ότι το ιδίωμα κινδυνεύει να εξαφανιστεί. Οι ομιλητές που βρίσκονται κάτω από την ηλικία των σαράντα ετών δεν το χρησιμοποιούν καθόλου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το ιδίωμα ομιλείται και διασώζεται κατά κάποιο τρόπο από αυτούς που έχουν μετακομίσει σε μεγαλουπόλεις (πχ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη) ή στο εξωτερικό.

Περιεχόμενο Λεξικού

- > Τα λεξικογραφικά άρθρα του γλωσσαρίου του ιδιώματος του Ιάσμου περιλαμβάνουν έξι:
- > τον ληματικό τύπο (ή λήμμα)
- > το άρθρο που καταδεικνύει το γένος του λήμματος
- > την γραμματική κατηγορία του λήμματος (ουσιαστικό, ρήμα, επίρρημα, κλπ.)
- > το ερμήνευμα (ορισμό) του λήμματος
- > ένα παράδειγμα χρήσης από την καθομιλουμένη του χωριού
- > συνώνυμα και αντίθετα

Γεώργιος Μπατζάκας
Λεξικό του Γλωσσικού Ιδιώματος του Ιάσμου

Γεώργιος Μπατζάκας
Τ. 6974607857

στην παρούσα έκδοση
Εκδοτικός Οίκος Σπανίδη, 2020
Διεύθυνση: Θερμοπυλών & Πλάτωνος 11
Αστάση: Θερμοπυλών 10-12
& fax: 25410 27544/84404
Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: info@spanidis.gr
Ιστοσελίδα: www.spanidis.gr

Αποτύπωση - Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία:
Αντία - Εκτυπώσεις
Πρωτούνη 31 Ξάνθη, τηλ. 2541024536

78-618-5206-61-1

Η απουσία του εξωφύλλου είναι από το αρχείο
του Παπαβασιλείου. Τον ευχαριστούμε θερμά.

ΓΙΑ ΤΑ ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ/ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΚΟΡΜΟ
Καθηγήτρια Πηνελόπη Καμπάκη - Βουγιουκλή
Κοσμητόρρισα Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

καβαλαρια του
το πιανις κι κινένταν
φ' το φυτό Βίκια
γένους Βίκια ή Βίκος
των Χεδρωπών,
(ουσιαστικό)
σε ζώο, ιδίως πάνω
πήγαμι καβαλικά απ'
ου Τσάι
ουσιαστικό)
Χ. κόρουσι μια καγιά-
ουσιαστικό)
ς, π.χ. δεν ήταν καέ-
ας: ούτε ένας
ουσιαστικό)
λέβητας όπου μέσα
ουρα, χωρητικότητας
και το κτίριο όπου
τας όπου βράζουν τα
'α' μι στου καζάν' α-
σίπουρου, φ **κιρνάου**
α του κιράσου στου
διάρκεια της δευτε-
στο ματάβγασμα,
ίπουρο της πρώτης
ναι λίγο περισσότερο
αυτή την περίπτωση
νιά και λίγο ακόμη,
εται όμως δευτερη
λόλις τα γράδα (οι
ς) πέσουν, πράγμα
ως πλησιάζουμε στο
ζξης και η ποσότητα
κα είναι λίγη, αφαι-
ται από εκεί με χωνί
ο περίσσειμα μέσα

κι δυο ματαργαυμ
καζανουκέφαλος, (ου), (ουσιαστικό)
φ ο χοντροκέφαλος, αυτός που δε
παίρνει από λόγια και κάνει του κε-
φαλιού του
καζίκουμα, (του), (ουσιαστικό)
φ το να ξεγελάσω κάποιον προκαλώ-
ντας του οικονομική ζημιά ή ολική
ζημιά, π.χ. μι τράβηξαν ένα καζίκου-
μα, μι φόρτουσαν σ' αχρηστήλα υ-
πήρχι
καζικιώνου, (ρήμα)
φ ξεγελώ κάποιον πουλώντας του
κάτι άχρηστο πολύ ακριβά, π.χ. μι
καζίκουσαν μ' αυτά π' αγόρασα
καθαρουκ'λιά, (η), (ουσιαστικό)
φ ο σιχασιάρης, άτομο το οποίο σι-
χάινεται, π.χ. σιγά μη πει αυτή η κα-
θαροκ'λιά απ' του ίδιου πουτήρ' μι
σένα
καϊνάκ', (του), (ουσιαστικό)
φ σημείο άπ' όπου αναβλύζει νερό, το
αρτεσιανό φρέαρ, π.χ. στα καϊνάκια
είνι του πέρασμα για τς πάπις
καϊναντίζου, (ρήμα)
αόρ.: καϊνάντσα
φ αναβρύζω, π.χ. παλιά καϊναντζι
πουλύ νιρό, τώρα μι τ' αρδευτικά πάει
στέριψαν όλα, φ **καϊνάντσαν τα πά-**
ντα: πλημμύρισαν τα πάντα
καϊν', (του), (ουσιαστικό)
φ η φτελιά, π.χ. έπιασι δλεια στου δα-
σαρχείου, πουτίζ' τα καϊνία
καϊντίζου, [kaindízu], (ρήμα)
αορ.: καϊντ'σα
μετ.: **καϊντζμένους**
φ υπερχειλίζω, π.χ. καϊντ'σι μπρε η
βαρέλα, κλεισ' του νιρό

κακαβάν'ς, (ου), (ουσιαστικό)
φ ο μωρός, ο βλάκας
κακάδ', (του), (ουσιαστικό)
φ ο καρπός του δέντρου της κακα-
διάς, π.χ. μάζιψα πουλλά κακάδια για
του πατλαγκίτσ', φ κρούστα ξεραμέ-
νου αίματος σε πληγή, φ η ξεραμένη
μύξα, π.χ. σκαλίζ' τη μύτιτ' κι όλα τα
κακάδια τα βαν' κατ' απ' ντη καρέκλα,
φ **στα κακάδια**, (επιφώνημα): πολύ
μακριά, στου διαόλου τη μάνα, ανα-
φέρεται για άστοχο σουτ στο ποδό-
σφαιρο, μιας και γύρω από το γήπεδο
υπήρχαν ψηλά δέντρα, οι κακαδιές,
συχνά κάποιο δυνατό και άστοχο
σουτ υπερπηδούσε αυτό το δέντρο,
έτσι καθιερώθηκε κάθε τι το άστοχο
να λέγεται "στα κακάδια". Ακόμη στο
γήπεδο θα ακούσεις εν χορώ, σε εκτέ-
λεση πέναλτι των αντιπάλων, οι φι-
λαθλοι να φωνάζουν "στα κακάδια"
δηλαδή να το χάσει, να στείλει τη
μπάλα πάνω από την εστία, π.χ. έ-
στείλι ντμπάλα στα κακάδια
κακαδιά, (η), (ουσιαστικό)
φ δέντρο ύψους 20 μέτρων, με την
ονομασία Κελτίς γνωστό ως μελικου-
κιά. Με λαμπερά πράσινα φύλλα που
μοιάζουν με αυτά της φτελιάς και
εδώδιμους μαυροκόκκινους καρπούς
μεγέθους μπιζελιού. Το ξύλο του, κι-
τρινοκάστανο ως γκριζωπό, είναι
σκληρό αλλά εύκαμπτο και χρησιμο-
ποιείται στην κατασκευή μπαστου-
νιών και καλαμιών ψαρέματο
Παπ.Lar.Bri., τόμος 28ος. Στα παιδι-
μας χρόνια τους άγουρους καρπο-
πράσινου χρώματος, τους χρησι

10

**ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΙΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΜΕΓΑΡΟ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 12/12/2021**

Επιστημονικά υπεύθυνη
Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή
Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

**ΧΟΥΡΑΤΕΥΟΥΜΙ
ΣΟΥΦΛΙΟΤΚΑ...
ΚΡΕΝΟΥΜΙ
ΞΛΑΓΑΝΙΟΤΚΑ.....
ΓΡΑΤΝΙΟΤΚΑ.....
ΓΙΑΣΜΙΟΤΚΑ... ΚΙ ΣΤΟΥ
ΙΝΤΕΡΝΕΤ!**

ΘΡΑΚΙΩΤΣ

Εισηγητής: **ΘΡΑΚΙΩΤΣ** / Blogger / Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

Χουρατευουμι Σουφλιώτκα... Κρένουμι Ξλαγανιώτκα..... Γρατνιώτκα.....Γιασμιώτκα... Κι στου ιντερνέτ!

Θράκη

Πριν ο Θρακιώτς ονομαστεί ...Θρακιώτς!

- > Ο Θρακιώτς -πριν -ονομαστεί -Θρακιώτς γεννήθηκε και μεγάλωσε αρχές δεκαετίας του '80 στην Θράκη σε μια οικογένεια με καταγωγή Από την Ανατολική Ρωμυλία από το Μεγάλο Μπογιαλίκ της επαρχίας Καβακλί. Από πολύ νεαρή ηλικία η επαφή/τριβή/ενασχόληση με την παράδοση ήταν μέρος της καθημερινότητας.
- > Ο πατέρας του, τραγουδιστής παραδοσιακών (γνωστός ανά την επικράτεια) και μουσικός (παραδοσιακά κρουστά), αποτέλεσε πηγή έμπνευσης αλλά και καθοδηγητή στο ταξίδι της παράδοσης που μόλις ξεκινούσε. Από μικρή ηλικία ξεκινά παραδοσιακό ακορντεόν όπου και μαθαίνει πλάι σε κορυφαίους του είδους σε Ελλάδα και Βαλκάνια. Παράλληλα, χορευτικό με ταξίδια στην Ελλάδα και το εξωτερικό ... και σιγά σιγά οι εικόνες πλάθονταν και ρίζωναν βαθιά μέσα στο dna.

Πριν ο Θρακιώτς ονομαστεί ...Θρακιώτς!

> Ο Θρακιώτς -πριν -ονομαστεί -Θρακιώτς, είχε (και έχει) την τύχη να μεγαλώσει σε μια οικογένεια και έναν ευρύτερο κύκλο όπου τα καθημερινά θρακιώτκα έδιναν και έπαιρναν με πινελιές χιούμορ κάποιες φορές πικάντικες, κάποιες σαρκαστικές, κάποιες άλλες δραματικές όπου σε μετέφεραν στιγμιαία δεκάδες χρόνια πριν. Έτσι λοιπόν, οι παππούδες, τα ξαδέρφια, οι θείοι, οι γείτονες, οι γνωστοί, οι συγχωριανοί, οι δάσκαλοι, όλοι είχαν κάτι δυνατό, ένα μότο, μια έκφραση που τους χαρακτήριζε. Και αυτό το κάτι έλιωνες να το ακούς, το περίμενες πιο πολύ και από δώρο τα Χριστούγεννα, από χαρτζιλίκι, από... από... από...

Πριν ο Θρακιώτς ονομαστεί ...Θρακιώτς!

- > Τα χρόνια περνούν και πλέον ι Θρακιώτς -πριν -ονομαστεί -Θρακιώτς σπούδασε, πήγε φαντάρος (στη Θράκη βέβαια) και παντρεύτηκε.
- > Έκανε και μια κόρη, κούκλα, πανέξυπνη, μούσα καρβουναρού θράκα πυρωμένη (κατά την παράβαση του Αριστοφάνους) και σε όλα αυτά τα χρόνια, η παράδοση (κακώς) πέρασε σε δεύτερη και τρίτη μοίρα ... ΚΑΚΩΣ, ΓΑΜΩΤΟ, ΚΑΚΩΣ...

Ο θρακιώτς

Και εκείνο το παγωμένο πρωινό της 17ης Γενάρη του 2017 μιλάω με την μάνα μου να μάθω αν χιονιζε στο χωριό γιατί εκεί που έμενα ο ίδιος ίσα που το διεκρινες το χιόνι.

-Μάνα, τι φκιανς, πώς είσιστι;

-Καλά καλόμ', κρουούτσκου εχ'. 'Σεις;

-Καλά μάνα. Χιόνσι στου χουργιό;

-Α σκατά, καν' τίπτα δεν έκανι. Σαβουργκούν (σαβουροχιονο) μαναχά . Κλάμα με λυγμούς εγώ.

...Λίγη ώρα αργότερα η στιχομυθία μεταφέρθηκε στο προσωπικό μου προφίλ στο φέισμπουκ όπου σημείωσε τρομακτική επιτυχία από φίλους, γνωστούς και φίλους φίλων.

Ο θρακιώτς

> «Βρε λες; Να το κάνω; Και πού θα βρίσκω υλικό; Κι αν στερέψω; Κι αν βαρεθεί ο κόσμος; Κι αν βαρεθώ εγώ;». Σε κάθε αρνητική σκέψη όμως, έδινα εγώ ο ίδιος μια θετική απάντηση στον εαυτό μου.

> ...και με την βοήθεια στο δημιουργικό κομμάτι (φωτοσοπ, video editing κλπ) από τον κολλητό μου τον Λάμπρο ξεκίνησε δειλά δειλά αυτό το ταξίδι ... όπου μέχρι σήμερα απαριθμεί περί τους 43.000 ακόλουθους, τους τακτικούς, όπως λέω εγώ, γιατί είναι τριπλάσιοι αυτοί που πραγματικά μας βλέπουν από όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης.

> Κάποια στιγμή ο φίλος μου κουράστηκε να μου φτιάχνει όλα αυτά που διαβάζουμε μέχρι σήμερα. Έπρεπε μόνος να μάθω να δουλεύω το φωτοσοπ.

Ο θρακιώτς

Και το έμαθα με μεγάλη προσπάθεια μιας και ο χρόνος ανάμεσα στις δουλειές μου είναι ελάχιστος. Ναι, αλλά για να δουλέψει το φωτοσόπ θέλει και καλό υπολογιστή. Τον πήρα κι αυτόν. Κι ας υπήρχαν φωνές γύρω μου και μέσα μου που έλεγαν ... μα ξοδεύεις πολλά χρήματα και δεν σου επιστρέφονται καθόλου. Η πραγματική αγάπη έτσι είναι. Δίνεις χωρίς να σε νοιάζει αν θα πάρεις.

Κι έτσι, οι μνήμες έγιναν παρόν και η λήθη πήγε περίπατο. Ζω κάθε μέρα με εικόνες του παρελθόντος. Εικόνες που με τον πλεον μοντέρνο τροπο θα έχει την ευκαιρία και το Θρακιωτάκι που ζει στην Αθήνα ή στην Γερμανία στον Καναδά να διαβάσει και να θυμηθεί τον κάπου το καλοκαίρι στο χωριό. Άλλωστε για αρκετούς, ο Θρακιωτς είναι ένα καλοκαίρι στο χωριό. Από τα γνωστά καλοκαίρια. Τα θρακιώτικα. Τα δροσερά. Με τα κουνούπια, την γκαζόζα, τα καλαμπόκια... τα νυχτέρια στην πλατεία...

Συνταγή για ταρατόρ με μπόλικου σόρδου

Παίρνουμε δγιο τρία σκόρδα, μια χούφτα καρύδια, λαδ', ξύδ' ' κι τα ρίχνουμε μες του ξυλουπνάκ'. Τα στουμπίζουμε μέχρι να γίνουν κάσ(ι)α (δλδ πολτός). Παίρνουμε μια χλιαριά απ' αυτό, ρίχνουμε μες την τσανάκα, βάνουμε ξ'νόγαλο που ντρουβάνσαμε για να πάρουμε του βούτυρου, κόφτουμε καμπόσις μπούκις, τριβουμε μες την τσανάκα κι κάνουμε ένα πολύ ωραίο και δροσερό ταρατόρ'. Μιτά τρίβουμε λίγου αγγούρ' στου ριντέ κι ψιλοκόβουμε τον άνηθο για να μουσκουμυρίσ'. Αυτό είναι το κρύο πιάτο της Ανατολικής Ρωμυλίας.
Βασιλειάδης Δημήτρης

Τη συγκεκριμένη συνταγή για το 'ταρατόρ' την έφτιαχναν οι Μουρανταλιώτες και οι Μπογιαλικιώτες.

σουφράς (τραπεζάκ') κι η κουβέρτα -100+ ετών φερμένη από το Καβακλί Αν. Ρωμυλίας

Περιγραφή της εικόνας

1. Μισάλα (τραπεζομάντηλο)
2. Ξ'νόγαλα, παράγωγο στην ντρουβάνα μετά την παραγωγή του βούτυρου
3. Ξυλουπνάκ' (γουδί)
4. Ντρουβάνα
5. Τσανάκα κι χλιάρ' (πιάτο και κουτάλι)
6. Καρύδια κι τρία σκόρδα
7. Ξύδ'
8. Λάδ' (λαδικό ή ρόι)
9. Γκάνιντα (η μικρότερη της Αν. Ρωμυλίας)
10. Μ'σό αγγ'ράκ' κι άνηθο
11. Μαξι'λάρ' (100+ ετών και αυτό)

Εισηγητής: **ΘΡΑΚΙΩΤΣ** / Blogger / Φυσικός ομιλητής της διαλέκτου

Χουρατευουμι Σουφλιώτκα... Κρένουμι Ξλαγανιώτκα..... Γρατνιώτκα.....Γιασμιώτκα... Κι στου ιντερνέτ!

Χρόνια πολλά, Θράκη!